

PTT Työpapereita 185
PTT Working Papers 185

**METSÄAMMATTILAISTEN
NÄKEMYKSIÄ
METSÄTALOUDELLISEN
PASSIIVISUUDEN SYISTÄ**

Sari Pynnönen
Emmi Haltia
Anna-Kaisa Rämö

Helsinki 2017

PTT Työpapereita 185
PTT Working Papers 185
ISBN 978-952-224-195-5 (pdf)
ISSN 1796-4784 (pdf)

Pellervon taloustutkimus PTT
Pellervo Economic Research PTT

Helsinki 2017

Sari Pynnönen – Emmi Haltia – Anna-Kaisa Rämö. 2017. METSÄAMMATTILAISTEN NÄKEMYKSIÄ METSÄTALOUDELLISEN PASSIIVISUUDEN SYISTÄ. PTT Työpapereita 185

Tiivistelmä: Metsäammattilaisten näkemyksillä ja heidän toiminnallaan on suuri merkitys yksityisten metsänomistajien päättäessä metsiensä käytöstä. Ammattilaisilla on myös ensikäden tietoa metsänomistajien metsätaloudellisen passiivisuuden syistä ja näkemyksiä siitä, millaisilla keinoilla metsänomistajia voidaan tukea parhaiten metsänomistukseensa. Tutkimus toteutettiin sähköpostikyselynä Metsään.fi-palveluun toimijan roolissa kirjautuneille henkilöille. Kyselyyn vastasi 588 henkilöä, vastausprosentiksi muodostui 34. Kyselyn väittämät analysoitiin faktorianalyysin pohjalta tehdyllä ryhmittelyanalyysillä ja avoimet vastaukset luokiteltiin aineistolähtöisesti. Metsäammattilaisten näkemyksissä metsätaloudellisen passiivisuuden syistä ei ollut vastaajan taustapiirteisiin liittyviä eroja. Vastaajan työnantaja ja työtehtävät vaikuttivat näkemyksiin jossain määrin. Tulosten perusteella osalla metsäammattilaisista on vakiintuneita, osin negatiivisia, käsityksiä tietyistä metsänomistajaryhmistä, kuten ikääntyneistä tai kaupungeissa asuvista tai heidän tavoitteistaan metsänomistukselleen. Näitä näkemyksiä esiintyy kaiken ikäisillä ja koulutustaustaisilla sekä kaikkien työnantajatahojen palveluksessa olevilla.

Asiasanat: metsäammattilaiset, ryhmittelyanalyysi, metsänomistajat, metsätaloudellinen passiivisuus.

Sari Pynnönen – Emmi Haltia – Anna-Kaisa Rämö. 2017. Forest Professionals' Views on Inactivity in Forestry. PTT Working Papers 185

Abstract: The views and actions of forest professionals play an important role in the decision-making process of private forest owners concerning the management of their forests. Professionals also possess first-hand insight into the reasons behind owners' passivity and ideas on how to best support owners in the management of their forests. The study was conducted as an email survey directed to persons who registered as forest professionals on the Metsään.fi online service. The survey was completed by 588 respondents, yielding a response rate of 34 percent. Statement responses were analysed using cluster analysis based on factor analysis, while open answers were grouped based on content. No differences were discovered in the views of forest professionals regarding reasons for owners' passivity that would be attributable to the respondents' backgrounds. Respondents' employer and professional duties had a slight effect on their views. The results of the study indicate that some forest professionals have rigid and partly negative views toward certain forest owner groups, such as elderly owners or owners living in cities, or toward these individuals' aims for forest management. Such views were encountered among all groups of professionals, regardless of age, professional education or employer.

Keywords: forest professionals, cluster analysis, forest owners, forest management passivity

Esipuhe

Tämä työpaperi on osa Pellervon taloustutkimus PTT:n ”Käyttämättömät mahdollisuudet metsätaloudessa – miksi näin käy ja mitä voitaisiin tehdä toisin” -hanketta. Hanketta on taustoitettu laajemmin sen loppuraportin esipuheessa.

Tässä työpaperissa keskitytään metsäammattilaisten rooliin. Metsäammattilaiset ovat keskeisessä roolissa puukaupassa, metsäpalveluiden tarjonnassa ja neuvonnassa, ja heillä on käytännön kokemusta metsänomistajien kanssa toimimisesta. Heidän näkemyksensä tuottavat tärkeää tietoa metsänomistajien metsätaloudellisesta toiminnasta ammattilaisten näkökulmasta ja myös ammattilaisten suhtautumisesta metsänomistajien toimintaan.

Erityisesti hankkeen loppuraportissa esiteltyt koko hankkeen tulokset palvelevat metsäpolitiikan toimenpiteiden suunnittelua. Lisäksi tuloksia voivat hyödyntää metsäneuvontaa antavat organisaatiot ja myös markkinoilla toimivat puunostajat ja palveluntarjoajat, jotka haluavat ymmärtää metsänomistajien tavoitteita ja kehittää palvelutarjontaansa.

Ammattilaiskyselyn tuloksissa nousi esiin, että osa ammattilaisista kokee metsänomistajien tavoitteiden ja toiveiden monipuolistumisen hankalana oman työnsä kannalta. Jatkotutkimuksissa tulisikin tarkastella, miten metsänomistajien tavoitteiden moninaistuminen voidaan nykyistä paremmin käytännössä huomioida tarjottavissa metsätalouden palveluissa.

Kiitämme tutkimukseen ja sen rahoittamiseen osallistuneita tahoja.

Helsingissä 8.2.2017

Iiro Jussila
toimitusjohtaja
Pellervon taloustutkimus PTT

Yhteenveto

Tässä kyselytutkimuksessa on selvitetty metsäammattilaisten näkemyksiä metsätaloudellisen passiivisuuden syistä ja hyvänä pidetyistä keinoista aktivoida metsänomistajia hyödyntämään metsiensä taloudelliset mahdollisuudet.

Suomessa 61 prosenttia talouskäytössä olevista metsistä on yksityisten henkilöiden tai näiden yhteenliittymien omistuksessa, ja siten metsäteollisuuden puunhankinta on pääosin riippuvainen yksityismetsien puusta. Moninaistuvan metsänomistajakunnan tavoitteet metsien käytölle ovat olleet pitkään muutoksessa. Myös tarve huomioida luonnon monimuotoisuus entistä paremmin sekä metsätalouden markkinalähtöisyyden lisääntyminen muuttavat metsäammattilaisten työympäristöä.

Metsäammattilaiset keskustelevat ja toimivat työssään jatkuvasti metsänomistajien kanssa. Heillä on ensikäden tuntemusta metsänomistajakunnan näkemyksistä ja ajattelu-tavoista, ja heidän toimintansa ratkaisee monessa tapauksessa, päätyykö metsänomistaja tekemään puukaupan tai teettämään metsänhoitotöitä. Aiempien tutkimusten mukaan metsätalouden ammattilaisten näkemyksillä ja metsänomistajille antamalla neuvonnalla on suuri merkitys metsänomistajien tietämyksessä metsistään ja heidän päätöksenteosaan. Metsien käytön yhteiskunnallisten sekä metsänomistajakohtaisten tavoitteiden toteutuminen on viime kädessä usein kiinni metsässä käytännössä toimivien ammattilaisten kyvyistä, asenteista ja resursseista. Siksi metsäammattilaisten näkemysten selvittäminen on olennainen osa metsätaloudellisen passiivisuuden syiden selvittämisessä.

Tutkimuksen aineisto

Kyselyaineisto kerättiin keväällä 2016 internetlomakkeella, johon lähetettiin kutsu kaikille Suomen metsäkeskuksen ylläpitämään Metsään.fi -palveluun toimijoina kirjautuneille, eli 1738 henkilölle. Kyselyyn vastasi 588 henkilöä, vastausprosentiksi tuli 34.

Kyselyssä kartoitettiin metsäammattilaisten näkemyksiä metsänomistajien passiivisuuden syiden vallitsevuudesta yleisesti sekä eriteltyinä metsänhoitotöiden tekemättömydestä ja puunmyyntimahdollisuuksien käyttämättä jättämisestä. Vastaaajilta kysyttiin myös heidän näkemyksiään metsäammattilaisten omasta toiminnasta sekä sopivimmista metsänomistajien aktivointikeinoista. Kysely sisälsi viisiportaisella likert-asteikolla (täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä) vastattavia väittämäkysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja sai itse perustella näkemyksiään. Vastaaajien näkemykset tiivistettiin kyselyn väittämäseteistä faktorianalyysillä, jonka tuloksista koostettiin ryhmittelyanalyysillä klusterit. Vastaaajien taustapiirteitä ristiintaulukoitiin klusterijäsenyyksien kanssa. Testattuja taustapiirteitä olivat ikä, sukupuoli, työnantajataho, koulutus, työkokemuksen

pituus metsäalalla, oma metsänomistus, työtehtävät ja kontaktin säännöllisyys passiiviseksi koettuihin metsänomistajiin. Avointen kysymysten vastaukset luokiteltiin aineistolähtöisesti.

Kyselyn vastaajista 86 prosenttia oli miehiä ja 14 prosenttia naisia. Yleisin koulutus vastaajilla oli metsätalousinsinööri (73 %). Lähes puolet vastaajista oli työskennellyt metsäalalla 20 vuotta tai pidempään. Noin 53 prosenttia vastanneista ilmoitti työskentelevänsä puuta ostavissa yrityksissä ja noin 27 prosenttia metsänhoitoyhdistyksissä. Muita vastaajien työskentelyorganisaatioiden tyyppisiä olivat Suomen Metsäkeskus (8 %), sekä erilaiset metsäpalveluyritykset, jotka eivät osta puuta (11 %). Muutamit yksittäiset vastaajat ilmoittivat työskentelevänsä myös koneyrittäjinä tai kiinteistönvälityksessä. Vastaajista 46 prosenttia oli työtehtävissään säännöllisesti ja 40 prosenttia joskus tekemisissä passiiviseksi kokemiansa metsänomistajien kanssa. Yleisimmin vastaajien työtehtävät liittyivät metsänhoitopalveluihin, metsäneuvontaan ja puun ostoon.

Tämä tutkimus on tehty osana Suomen metsäsäätiön rahoittamaa hanketta ”Käyttämättömät mahdollisuudet metsätaloudessa – miksi näin käy ja mitä voitaisiin tehdä toisin” -hanketta. Hankkeen kaikkien osien tulosten tiivistelmät ja johtopäätökset raportoidaan loppuraportissa Haltia, E., Rämö, A-K, Pynnönen, S., Valonen, M. ja Horne, P. 2017. Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? – metsänomistajien aktiivisuus ja siihen vaikuttaminen, PTT Raportteja 255.

Keskeisimmät tulokset

Ryhmittelyssä metsätaloudellisen passiivisuuden yleisistä syistä syntyi neljä näkemyksryhmää. Useimmat metsäammattilaiset (29 % vastaajista, n=155) sijoittuivat ryhmään *kiinnostuksen puute*. Lähes yhtä suuri osa piti passiivisuuden syynä sitä, että passiivisten metsänomistajien metsien käytön *tavoitteet ovat luonnonsuojelua tai virkistystä* (28 % n=146). Vajaa neljännes vastanneista metsäammattilaisista koki passiivisuuden syyksi metsänomistajan *asuinpaikan ja metsätilan välisen pitkän matkan tai ajanpuutteen* metsäasioihin perehtymisessä (23 %, n=120). Metsänomistajien *aikaansaamattomuutta* tärkeimpänä syynä passiivisuudelle piti 20 prosenttia vastanneista metsäammattilaisista (n=108). Vastaajien sijoittumisessa oli tilastollisesti merkitsevä ero sen suhteen, kuinka paljon he työssään olivat yhteydessä passiivisena pitämiensä metsänomistajien kanssa, ja olivatko he itse metsänomistajia.

Metsäammattilaisten näkemykset metsänomistajien puunmyymättömyyden syistä jakautuivat ryhmittelyanalyysissä neljään ryhmään. Yleisimmin metsäammattilaiset näkivät puunmyymättömyyden olevan *monien syiden summa* (28 % n=149). Lähes yhtä moni vastaaja sijoittui näkemyksellään ryhmään *Naiset ja vanhukset -ennakkoasenne* (27 % n=146). Melkein neljännes vastanneista metsäammattilaisista piti metsänomistajien *varmistelemista* syynä puunmyymättömyyteen (24 % n=131). Ryhmään *tietämättömyys ja vieraantuneisuus* kuului 21 prosenttia vastaajista (n=116). Vastanneiden sijoittumisessa eri puunmyymättömyyden syiden mukaisesti ryhmiin oli tilastollisesti merkitsevä ero sen suhteen, minkä tyyppisessä organisaatiossa vastaaja työskenteli.

Metsäammattilaisten näkemykset metsänomistajien hoitotöiden tekemättömyyden syistä jakautuivat ryhmittelyanalyysissa viiteen ryhmään. Suurimman ryhmän (28 % vastaajista, n=153) näkemysten perusteella metsänomistajat jättivät metsänhoitotöitä tekemättä, koska he pitivät *hoito- ja perusparannustöitä liian kalliina*. Reilu viidennes näki hoitotöiden tekemättömyyden taustalla *useita syitä* (22 %, n=117). Ryhmään metsänomistaja *ei löydä tai kelpuuta palvelua* kuului vajaa viidennes vastaajista (19 %, n=102). Vastaajista 14 prosenttia (n=76) piti hoitotöiden tekemättömyyden syynä sitä, että metsänomistajat *eivät pidä metsänhoitoa tärkeänä*. Metsäammattilaisten sijoittumisessa eri ryhmiin näkemystensä mukaan ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja minkään testatun taustamuuttujan suhteen.

Metsäammattilaisten näkemykset metsänomistajille sopivimmista aktivointikeinoista jakautuivat ryhmittelyanalyysissa kolmeen ryhmään. Useimmat (38 %, n=207) uskoivat *sähköisten palveluiden* kehittymisen ja yleistymisen lisäävän metsänomistajien aktiivisuutta. Noin kolmannes vastaajista piti tehokkaimpana aktivointina *yhteiskunnan ohjausta* (35 %, n=191). Neljäsosa vastaajista kuului ryhmään, jossa pidettiin *parempaa puunhintaa* parhaana keinona aktivoida metsänomistajia (27 %, n=145). Vastanneiden sijoittumisessa eri ryhmiin oli tilastollisesti merkitsevä ero sen suhteen, minkä tyyppisessä organisaatiossa vastaaja työskenteli, missä työtehtävissä vastaaja työskenteli, ja oliko hän itse metsänomistaja.

Avointen vastausten perusteella metsätaloudelliset mahdollisuutensa käyttämättömät metsänomistajat tunnistettiin yleisimmin tilasta olevien metsävaratietojen perusteella tai organisaation asiakasrekisterin merkinnöistä. Iäkkäitä, kaukana tilastaan asuvia tai kuolinpesämuotoisia metsänomistajia pidettiin myös usein metsäasioissa passiivisinä. Aktivointikeinoista yleisimmin mainittiin henkilökohtaiset yhteydenotot ja pyrkimys neuvontaan. Myös tila- ja omistusrakenteen kehittämistä pidettiin laajasti hyvinä keinoina, erityisesti kuolinpesien elinkaaren lyhentäminen neuvonnalla tai määräyksillä koettiin toimivaksi. Puun parempi hinta ja tasaisempi kysyntä nousivat myös esiin. Avoimissa vastauksissa selkeänä omana, joskin suhteellisen pienenä, ryhmänä erottui näkemys, että metsänomistajien luokittaminen metsätaloudellisen aktiivisuuden mukaan ei ole mielekästä, eikä erityistä aktivointia tarvita.

Keskeisimmät johtopäätökset

Ammattilaiset jakautuivat vastaustensa perusteella selvästi eri ryhmiin sen suhteen, millälaisia syitä he näkivät metsätaloudelliselle passiivisuudelle. Ammattilaisten sijoittumisessa eri ryhmiin ei ollut missään teemassa tilastollisesti merkitseviä eroja vastaajien iän, sukupuolen, koulutustaustan tai työkokemuksen suhteen. Tämän tutkimuksen perusteella metsäammattilaisilla ei siis ole tiettyihin ikäryhmiin, sukupuoleen, koulutustasoon tai työkokemuksen pituuteen liittyviä ajattelu- tai toimintamalleja tämän tutkimuksen ai-

hepiiriin liittyvissä asioissa. Siten esimerkiksi monitavoitteisuutta kohtaan esitetyn kritiikin ei voida sanoa olevan vain esimerkiksi tietyn ikäryhmän asenteissa tai tiettyyn aikaan annetun koulutuksen tulos.

Ryhmittelyanalyysin tulosten ja avointen vastausten perusteella metsäammattilaisilla vaikuttaa olevan totuttuja tai opittuja ajattelumalleja siitä, millainen on hyvä metsänomistaja tai millaista on hyvä metsänomistajuus. Vastauksissa on usein yhdistetty passiivisuus esimerkiksi naismetsänomistajiin, ikääntyneisiin ja kaupunkilaisiin, jotka asuvat melko kaukana metsistään. Näiden metsänomistajaryhmien osuudet ovat viime vuosikymmeninä kasvaneet ja niihin kuuluvien metsänomistajien määrä lisääntyy todennäköisesti myös tulevaisuudessa.

Tutkimuksesta ilmeni, että osalle metsäammattilaisista on edelleen vaikea suhtautua metsänomistajien muihin kuin puuntuotantotavoitteisiin tasapuolisina metsänkäyttömuotoina, jotka tulisi huomioida metsänomistajalle tarjottavissa palveluissa. Toisaalta vastausten perusteella osa ammattilaisista ei näe suojele- ja virkistyskäyttötavoitteiden toteuttamisessa ristiriitoja.

Vastaajista vähemmistö kokee metsänomistajan ajanpuutteen tai pitkän välimatkan asuinpaikan ja metsätilan välillä syyksi olla hyödyntämättä metsätaloudellisia mahdollisuuksiaan. Tähän vaikuttanee viime vuosina voimakkaasti kehittyneet sähköisen asioinnin välineet, kuten julkisrahoitteinen Metsään.fi -palvelu ja toimijoiden omat sähköiset asiointipaikat.

Aktivointikeinojen ryhmittelyanalyysissa ”sähköiset palvelut” oli suurin ryhmä. Vastajien sijoittuminen eri ryhmiin selittyy eri organisaatioiden erilaisilla toimintatavoilla ja -painotuksilla. Aktivointikeinoissa selvästi nousivat esiin erilaiset verotuksen huojennukset, mutta myös metsätaloudelliseen aktiivisuuteen linkitettävät keinot, joissa verohuojennuksia saa, tai ylimääräisiltä maksuilta välttyy, kun metsäänsä hoitaa tai hakkaa. Kuolinpesien passiivisuus puunmyyjinä vaikuttaa myös olevan yksi alalla jaetuista ajattelutavoista.

Erilaisten metsäpolitiikan keinojen lisäksi esitettiin erilaisia markkinalähtöisiä, toimijoiden itsensä toteutettavissa olevia tapoja parantaa metsänomistajien aktiivisuutta. Eniten mainittiin henkilökohtaiset yhteydenotot metsänomistajiin. Metsäasioiden hoitamisen helppoutta ja metsänomistajan tavoitteiden mukaisuutta pidettiin myös tärkeinä. Henkilökohtaisten tapaamisten ja erityisesti tilakäyntien vaikuttavuutta voi kritisoida tilanteessa, jossa yhä suurempi osa metsänomistajista asuu kaukana metsätilastaan eikä todennäköisesti pysty helposti tapaamaan metsäammattilaista maastokäynnillä.

Sisällys

Esipuhe.....	5
Yhteenveto.....	6
1 Johdanto.....	11
2 Aineisto ja menetelmät.....	13
2.1 Aineiston kerääminen.....	13
2.2 Aineiston analysointi.....	13
2.3 Aineiston kuvaus	14
3 Tulokset.....	16
3.1 Väittämät passiivisuuden syiden yleisyydestä.....	17
3.2 Vastajien ryhmittely näkemysten mukaan	25
3.2.1 Metsäammattilaisten näkemyksiä passiivisiksi kokemiensa metsänomistajien passiivisuuden syiden yleisyydestä.....	25
3.2.2 Metsäammattilaisten näkemyksiä puunmyymättömyyden syiden yleisyydestä	28
3.2.3 Metsäammattilaisten näkemyksiä metsänhoitotöiden tekemättömyyden syiden yleisyydestä	30
3.2.4 Metsäammattilaisten näkemyksiä metsänomistajien aktivointikeinoista	32
3.3 Yhteenveto taustapiirteiden ja ryhmiin jakautumisen yhteydestä	35
3.4 Avoimet vastaukset passiivisuuden syistä	36
3.4.1 Passiivisten metsänomistajien tunnistaminen	39
3.5 Avoimet vastaukset aktivointikeinoista	46
3.5.1 Metsäpolitiikan keinot	47
3.5.2 Markkinalähtöiset keinot.....	51
3.5.3 Ei aktivointitarvetta	55
4 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	55
4.1 Johtopäätöksiä passiivisuuden syistä.....	56
4.2 Johtopäätöksiä metsäammattilaisten toiminnasta ja metsänomistajien aktivointikeinoista.....	58
4.3 Mahdollisia keinoja metsätaloudellisen aktiivisuuden lisäämiseen	60
Lähdeluettelo.....	63
Liitteet	66

1 Johdanto

Tässä kyselytutkimuksessa on selvitetty metsäammattilaisten näkemyksiä metsätaloudellisen passiivisuuden syistä ja hyvänä pidetyistä keinoista aktivoida metsänomistajia hyödyntämään metsiensä taloudelliset mahdollisuudet.

Suomessa 61 prosenttia talouskäytössä olevista metsistä on yksityisten henkilöiden tai näiden yhteenliittymien omistuksessa (Metsäntutkimuslaitos 2014). Metsäteollisuuden puunhankinta on pääosin riippuvainen yksityismetsien puusta. Toisen maailmansodan jälkeen puuntuotanto kansantaloudellisesti tärkeälle metsäteollisuudelle on ollut osittain valtiovallan tukemaa (Jokinen 2006) ja raaka-aineen riittävyyden varmistamiseksi luotiin kattava metsälainsäädäntö ja metsänomistajien neuvonnan järjestelmä. Metsien käsittelyä ja käyttöä säädeltiin tarkasti. Metsäalan toimintaympäristö on kuitenkin läpikäynyt viime vuosikymmeninä merkittäviä muutoksia; luonnon monimuotoisuuden huomioiminen, muuttuva metsänomistajakunta ja globaali markkinatalous asettavat toiminnalle tänä päivänä monenlaisia vaatimuksia.

Metsälainsäädäntöä on uudistettu vastaamaan uusia vaatimuksia ja yhteiskunnan tavoitteita. Vuoden 1996 metsälaissa (1996/1093) metsien biologisen monimuotoisuuden turvaaminen nostettiin samanarvoiseksi tavoitteeksi metsien taloudellisesti kestävästä käytöstä. Lain uudistamisessa vuonna 2013 metsänomistajien valinnanvapautta omaisuutensa hoidosta lisättiin merkittävästi, erityisesti parannettiin metsänomistajien monipuolistuneiden tavoitteiden huomioonottamista (Ojala ja Mäkelä 2013). Myös metsäsektorin toiminnan markkinalähtöisyyttä lisättiin. Metsäala on jälleen muutoksen edessä: biotalouteen siirtyminen ja sen uudet investoinnit Suomessa nostavat puunkäyttöä lähivuosina tuntuvasti, samalla kun luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja ilmastomuutoksen tuomiin riskeihin varautuminen ovat entistä tärkeämpiä.

Metsäteollisuuden kapasiteetin vähentyessä Suomessa 2000-luvun alussa kotimaisen puun käyttö ei ole kokonaisuutena merkittävästi vähentynyt, muun muassa koska puun tuonti on pienentynyt ja puun energiakäyttö lisääntynyt (Maa- ja metsätalousministeriö 2014). Metsätaloudessa tuotanto on säilynyt melko tasaisena, vaikka hakkuumäärissä oli-kin 2000-luvun alkupuolella jonkinlainen lasku (Metsäntutkimuslaitos 2014). Samaan aikaan metsätalouden kannattavuus ja metsänomistajien aktiivisuus hoitaa metsiään ovat kuitenkin laskeneet ja hoitamattomien taimikoiden määrä on kasvanut parissa kymmenessä vuodessa noin 400 000 hehtaaria lähes 700 000 hehtaariin (Rantala 2012). Haastavassa valtiontalouden tilanteessa myös yhteiskunnan tuki metsien hoitoon on vähentynyt ja vähentyy edelleen.

Viime vuosikymmenten suuri muutos metsätalouden toimintaympäristössä on ollut luonnon monimuotoisuuden huomioiminen osana metsätalouden toimintaa (esim. Maa- ja metsätalousministeriö 2006, Ollonqvist 1996). Metsien käytön ekologinen kestävyys on ollut sekä monitavoitteistuvan metsänomistajakunnan että kansalaisyhteiskunnan ja kansainvälisen yhteisönkin vaatimus.

Metsäluonnon monimuotoisuuden suojele talouskäytössä olevissa, yksityisomistuksessa olevissa metsissä on vaatinut huomattavia muutoksia metsätalouden toimijoiden ajattelu- ja toimintatavoissa sekä metsätalouden menetelmissä (Peltola 2013). Monimuotoisuuden huomioiminen on Suomessa integroitu osaksi normaalia metsätalouden toimintaa metsälain erityisen arvokkaita kohteita koskevilla määräyksillä, hyvän metsänhoidon suosituksilla ja sertifioinnin ohjeilla (Primmer 2010). Tämän muutoksen läpimeno kaikilla organisaatiotasoilla on merkittävä tekijä metsäpalveluiden muotoutumisessa nykyisten metsänomistuksen ja metsille asetettavien vaatimusten tasolle. Metsätalouden toimijoilla puuntuotanto on kuitenkin säilynyt pääasiallisena pyrkimyksenä (esim. Peltola 2013 ja Primmer 2010), ja monimuotoisuus tai monikäytön tavoitteet on nähty lähinnä rajoituksina puuntuotannolle (Kurttila ym. 2010).

Moninaistuvan metsänomistajakunnan vaatimukset metsien käytölle ovat edelleen muuttuneet, muun muassa näkemykset avohakkuiden hyväksyttävyydestä metsätalouden toimenpiteenä ovat muuttuneet negatiivisemmiksi sekä metsänomistajilla että metsää omistamattomilla kansalaisilla (Valkeapää ja Karppinen 2013). Samassa tutkimuksessa myös jatkuvan kasvatuksen rajoittamista silloisella metsälailla pidettiin negatiivisena.

Monimuotoisuuden suojelun tai virkistysarvojen ylläpitämisen rinnalla suuri osa metsänomistajista on edelleen kuitenkin kiinnostuneita tuottamaan metsissään puuta markkinoille joko pääasiallisesti tai yhtenä muiden kanssa tasavertaisena tavoitteena (Hänninen ym. 2011, Hujala ym. 2016, Rämö ym. 2016, Rämö ym. 2013, Tilli ym. 2009).

Hallitusohjelmassa (2015) tavoitellaan 15 miljoonan kuution vuosittaista lisäystä nykyiseen noin 65 miljoonan kuution hakkuumääriin (Metsäntutkimuslaitos 2014). Tavoitteisiin pääseminen huolehtien metsien käytön ekologisesta ja sosiaalisesta kestäväyydestä vaatii edelleen toimintatapojen tarkastamista niin metsäalan organisaatioilta, metsäammattilaisilta kuin metsänomistajiltakin. Metsäorganisaatiot ovatkin jo monipuolistaneet tarjoamiaan palveluita noudattamaan toimintaympäristön ja asiakaskunnan muuttumista.

Metsäammattilaiset keskustelevat ja toimivat työssään jatkuvasti metsänomistajien kanssa. Heillä on ensikäden tuntemusta metsänomistajakunnan näkemyksistä ja ajattelu-tavoista, ja heidän toimintansa ratkaisee monessa tapauksessa, päätyykö metsänomistaja tekemään puukaupan tai teettämään metsänhoitotoita. Aiempien tutkimusten mukaan metsätalouden ammattilaisten näkemyksillä ja metsänomistajille antamalla neuvonnalla on suuri merkitys metsänomistajien tietämyksessä metsistään ja heidän päätöksenteostaan (Hujala ym. 2007, Primmer 2010). Metsäpolitiikan, organisaation tai metsänomistajan tavoitteiden toteutuminen on viime kädessä kiinni metsässä käytännössä toimivien ammattilaisten kyvyistä, asenteista ja resursseista toimia (Eckerberg 1986, Primmer 2010). Metsäammattilaisten näkemysten selvittäminen työssään kohtaamistaan metsänomistajien päätöstilanteista on tärkeä osa metsänomistajille mieluisten palveluiden kehittämisessä.

Tämä tutkimus on tehty osana Pellervon taloustutkimus PTT:n *Käyttämättömät mahdollisuudet metsätaloudessa – miksi näin käy ja mitä voitaisiin tehdä toisin (METMA)* -hanketta. Hankkeessa selvitettiin kysely- ja haastatteluaineistojen sekä Metsäkeskuksen tietokannan perusteella, millaiset metsänomistajat yleisimmin hyödyntävät vajaasti tai eivät lainkaan metsätaloudellisia mahdollisuuksiaan. Hankkeessa pyrittiin erityisesti löytämään keinoja, joilla metsänomistajat saisivat parempaa tukea metsänomistukseensa liittyvässä päätöksenteossa ja tavoitteiden selvittämisessä. Koska metsäammattilaisten toiminnalla on tutkimusten mukaan (esim. Primmer 2010) selkeä vaikutus metsänomistajien päätöksiin ja osaamistasoon metsäasioissa, katsottiin hankkeessa erityisen tärkeäksi selvittää myös sitä, miten metsänomistajien kanssa työskentelevät ammattilaiset kokevat metsätaloudellisen passiivisuuden, ja millaisia toimenpiteitä he näkevät hyödyllisiksi metsänomistamisen ja siihen liittyvien palveluiden kehittämisessä.

2 Aineisto ja menetelmät

2.1 Aineiston kerääminen

Kyselyaineisto kerättiin internetlomakkeella, johon lähetettiin kutsu sähköpostilla. Kutsu lähetettiin 1 738 henkilölle, jotka olivat kirjautuneet Suomen metsäkeskuksen ylläpitämään Metsään.fi -palveluun toimijoina. Palveluun kirjautuneet ammattilaiset toimivat metsä-, kiinteistönvälitys- ja pankkialalla. Kutsut vastaanottajille lähetettiin Suomen metsäkeskuksen viestinnästä ja kutsussa oli linkki internetissä olevaan kyselylomakkeeseen. Lomakkeen vastauksineen pystyi lähettämään yhden linkin kautta vain kerran. Ensimmäinen kutsuviesti lähetettiin 9.3.2016, ja muistutusviestit lähetettiin 17. ja 21.3.2016. Kyselyn avasi 1 014 henkilöä, joista 588 vastasi kysymyksiin ja tallensi vastauksensa. Vastausprosentiksi tuli näin 34. Yksityisten metsänomistajien kanssa työskenteleviä metsäammattilaisia arvioidaan olevan Suomessa yhteensä jonkin verran yli 3 000 henkilöä (I. Puputti henkilökohtainen tiedonanto 11.1.2017). Tarkkoja lukuja tästä ei ole saatavilla.

2.2 Aineiston analysointi

Vastaajien näkemykset tiivistettiin kyselyn väittämäseteistä faktorianalyysillä (maximum-likelihood -menetelmä, Varimax-rotatointi). Eksploratiivisessa faktorianalyysissä lopullisista faktoriratkaisuista jätettiin pois väittämät, jotka eivät latautuneet selkeästi vain yhdelle faktorille. Faktoripisteistä koostettiin K-means-ryhmittelyanalyysillä klusterit. Ryhmittelyssä pyrittiin hakemaan ratkaisut, joissa varianssianalyysin merkitsevyys (p-arvo) on kaikkien faktoreiden osalta 0,00.

Vastaajien taustapiirteitä ristiintaulukoitiin klusterijäsenyyksien kanssa. Testattuja taustapiirteitä olivat ikä, sukupuoli, työnantajataho, koulutus, työkokemuksen pituus metsäalalla, oma metsänomistus, työtehtävät ja kontaktin säännöllisyys passiivisiksi koettuihin

metsänomistajiin. Taustapiirteiden välillä katsottiin olevan tilastollisesti merkitseviä eroja, kun tilastollisen testin riskitaso oli alle 5 prosenttia.

Avointen kysymysten vastaukset luokiteltiin aineistolähtöisesti, pääosin yhdellä luokittelukierroksella. Suurimmissa luokissa tehtiin toinen luokitus, jolla analyysia tarkennettiin yläkategoriasta yksityiskohtaisempiin luokkiin. Kysymysten analyysissa oli tavoitteena tunnistaa kaikki vastauksissa nousevat erilaiset näkemykset ja mielipiteet eikä kartoittaa tiettyjen näkemysten yleisyyttä.

2.3 Aineiston kuvaus

Kyselyssä kartoitettiin metsäammattilaisten näkemyksiä metsänomistajien passiivisuuden syiden vallitsevuudesta yleisesti sekä eriteltynä metsänhoitotöiden tekemättömyydestä ja puunmyyntimahdollisuuksien käyttämättä jättämisestä. Vastaajilta kysyttiin myös heidän näkemyksiään metsäammattilaisten omasta toiminnasta sekä sopivimmista metsänomistajien aktivointikeinoista. Kysely sisälsi viisiportaisella likert-asteikolla (täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä) vastattavia väittämäkysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja sai itse perustella näkemyksiään.

Vastaajien taustatiedoista kysyttiin heidän ikänsä, sukupuolensa, koulutustaustansa, sekä työkokemuksen pituus metsäalalla. Ammattilaisilta kysyttiin myös, ovatko he itse metsänomistajia. Vastaajien työnkuvaa kartoitettiin kysymällä työnantajaryhmää, pääasiallisia työtehtäviä ja kuinka usein he kohtaavat työssään passiivisina pitämiään metsänomistajia.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 588 metsäammattilaista. Vastaajista 86 prosenttia oli miehiä ja 14 prosenttia naisia (Taulukko 1). Yleisin koulutus vastaajilla oli metsätalousinsinööri (73 %). Vastaajat painottuivat pitkään metsäalalla työskennelleisiin: lähes puolet vastaajista oli työskennellyt metsäalalla 20 vuotta tai pidempään. Noin 53 prosenttia vastanneista ilmoitti työskentelevänsä puuta ostavissa yrityksissä ja noin 27 prosenttia metsänhoitoyhdistyksissä. Muita vastaajien työskentelyorganisaatioiden tyyppejä oli Suomen Metsäkeskus (8 %), sekä erilaiset metsäpalveluyritykset, jotka eivät osta puuta (11 %). Muutamat yksittäiset vastaajat ilmoittivat työskentelevänsä myös koneyrittäjinä tai kiinteistönvälityksessä.

Vastaajajoukko edustaa kyselyn otosta varsin hyvin vastaajien työnantajatahojen suhteen, eli eri työnantajatahojen edustajia on aineistossa lähes saman suuruiset osuudet kuin otoksessa. Suomen metsäkeskus on vastauksissa jonkin verran yliedustettuna suhteessa otokseen. Suurimmat vastaajaryhmät, puuta ostavissa yrityksissä työskentelevät sekä metsänhoitoyhdistyksissä työskentelevät, vastaavat edustukseltaan hyvin otosta.

Taulukko 1: Vastaajajoukon kuvailu taustapiirteiden mukaan

	% vastaajista	N
Ikäluokka		580
Alle 30	10,3	
30 - 39 vuotta	21,6	
40 - 49 vuotta	22,2	
50 - 59 vuotta	37,9	
Yli 60 vuotta	7,9	
Sukupuoli		574
Mies	86,4	
Nainen	13,6	
Koulutus		588
Metsäalan ammatillinen koulutus	16,3	
Metsätalousinsinööri tai metsäalan opisto- tutkinto	73,1	
Metsätieteellinen koulutus (metsänhoitaja)	6,6	
Jokin muu	3,9	
Työkokemus		586
alle 5 vuotta	15,9	
5-10 vuotta	12,5	
11 - 20 vuotta	23,2	
21 - 30 vuotta	22,5	
yli 30 vuotta	25,9	
Työnantaja		580
Metsänhoitoyhdistys	27,2	
Suomen Metsäkeskus	7,9	
Puuta ostava yritys	52,6	
Metsäpalveluyritys, joka ei osta puuta	10,7	
Muut	1,6	

Vastaajista 46 prosenttia oli työtehtävissään säännöllisesti ja 40 prosenttia joskus tekemisissä passiivisiksi kokemiansa metsänomistajien kanssa (Taulukko 2). Vastaajista 7 prosenttia ei ollut työssään tekemisissä passiivisten metsänomistajien kanssa. Taulukossa 2 on esitelty myös vastaajien työtehtäviä. Yleisimmin vastaajien työtehtävät liittyivät metsänhoitopalveluihin, joiden parissa työskenteli 68 prosenttia. Metsäneuvonnan tehtäviä oli 64 prosentilla, ja puun ostoon liittyviä tehtäviä 59 prosentilla. Vastaajista 61 prosenttia ilmoitti olevansa lisäksi itse metsänomistajia.

Taulukko 2: Vastaajajoukon kuvailu työtehtävien ja passiivisten kanssa tekemisissä olemisen suhteen

	% vastaajista	N
Kontakti passiivisiksi koettuihin metsänomistajiin		588
kyllä, säännöllisesti osana työtehtäviäni	45,6	
kyllä, joskus	39,5	
kyllä, harvoin	8,3	
en	6,6	
Työtehtävät*		
puun osto tai ostoon liittyvät muut tehtävät	59,4	349
korjuu/logistiikka tai näihin liittyvät muut tehtävät	35,9	211
metsäneuvonta	63,8	375
metsäsuunnittelu	33,7	198
kiinteistönvälitys	6,0	35
metsänomistukseen liittyvä talousneuvonta (esim. verotukseen, sijoitukseen tai kirjanpitoon liittyen)	39,5	232
metsänhoitopalvelut tai niihin liittyvät työtehtävät	68,0	400
esimiestehtävät	2,6	15
jokin muu	9,4	55
*vastaajat pystyivät valitsemaan useita työtehtäviä		

3 Tulokset

Tulosluvussa esitellään metsäammattilaisten näkemyksiä siitä, millaisia syitä tai ajatteluja toimintaketjuja he olettavat metsänomistajien toiminnan taustalla vaikuttavan, kun nämä päättävät metsäomaisuutensa taloudellisesta hyödyntämisestä. Metsänomistajien näkemyksiä esitellään erillisessä raportissa (Haltia ja Rämö 2017) ja hankkeen kaikkien

osioiden yhteenvedot ja johtopäätökset esitellään tutkimushankkeen loppuraportissa (Haltia et al. 2017).

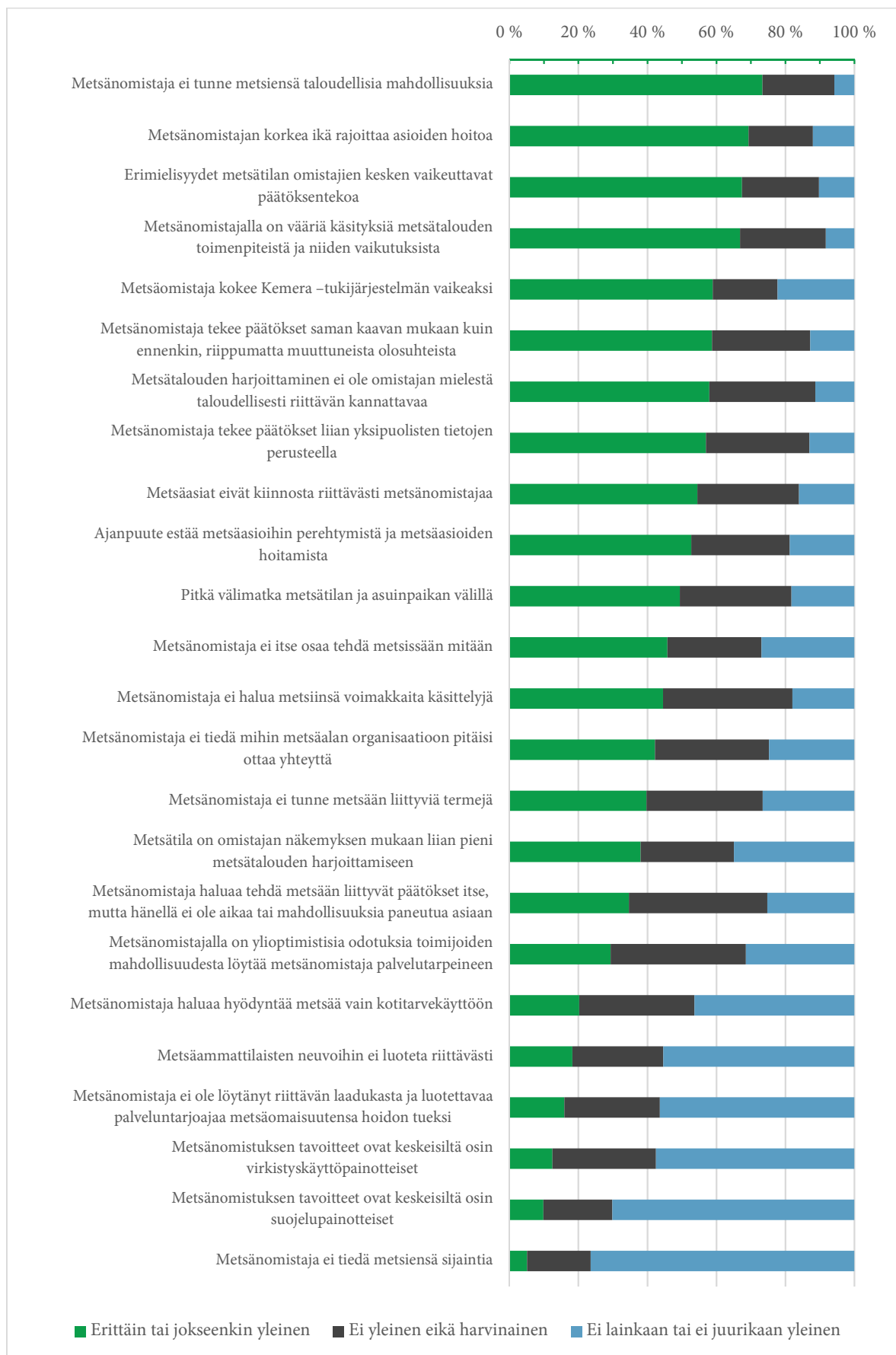
Tuloksia lukiessa on hyvä muistaa, että ammattilaisten avoimissa kysymyksissä esittämät mielipiteet voivat osittain olla kärjistyksiä vallitsevasta ajattelutavasta. Koska kyselyssä erityisesti kysyttiin näkemyksiä metsätaloudellisesta passiivisuudesta, ovat vastaukset voineet painottua enemmän pelkkään metsätaloudelliseen toimintaan, vaikka vastaaja koki sikin metsien käytön ja metsänomistamisen monitahoisempina ilmiöinä. Kyseessä on myös monille metsätalouden palveluita työssään markkinoiville vastaajille vaikeana pidetty asiakasryhmä. Avointen vastausten osin hyvin lyhyistä kommentteista ei kaikissa tapauksissa voi myöskään päätellä, onko vastaus kirjoitettu täysin tosissaan, vai liioitellen tai sarkastisessa hengessä, jotka ovat yleisiä tyylejä erityisesti internetissä käytävässä keskustelussa ja nykyään osin joidenkin medioinkin käyttämiä tyylikeinoja.

3.1 Väittämät passiivisuuden syiden yleisyydestä

Metsäammattilaisten näkemyksiä metsänomistajien passiivisuuden syiden yleisyydestä tutkittiin laajalla kokoelmalla asiaa koskeneita väittämiä. Väittämiä esitettiin neljässä eri teemassa: metsätaloudellisen passiivisuuden syistä yleisellä tasolla, puunmyymättömyyteen liittyvistä tekijöistä, metsänhoitotöiden tekemättä jättämiseen liittyvistä tekijöistä, sekä metsäammattilaisten toimintaan ja metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien aktivointiin liittyvistä väittämistä. Kysymyksiin vastattiin kolmessa ensimmäisessä teemassa viisiportaisella likert-asteikolla erittäin yleinen – ei lainkaan yleinen, sekä aktivointikeinoihin liittyvässä kysymyksessä asteikolla täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä. Viisiportaiset likert-asteikot on seuraavissa kuvaajissa yhdistetty selvyiden vuoksi kolmiportaisiksi.

Kuvassa 1 on esitelty metsäammattilaisten näkemysten jakautuminen väittämissä passiivisuuden syiden yleisyydestä. Yleisimpinä syinä passiivisuudelle metsäammattilaiset pitivät metsänomistajien tietämättömyyttä omien metsiensä mahdollisuuksista (73 %), metsänomistajien korkeaa ikää (69 %), sekä erimielisyyksiä metsätilan omistajien kesken (67 %).

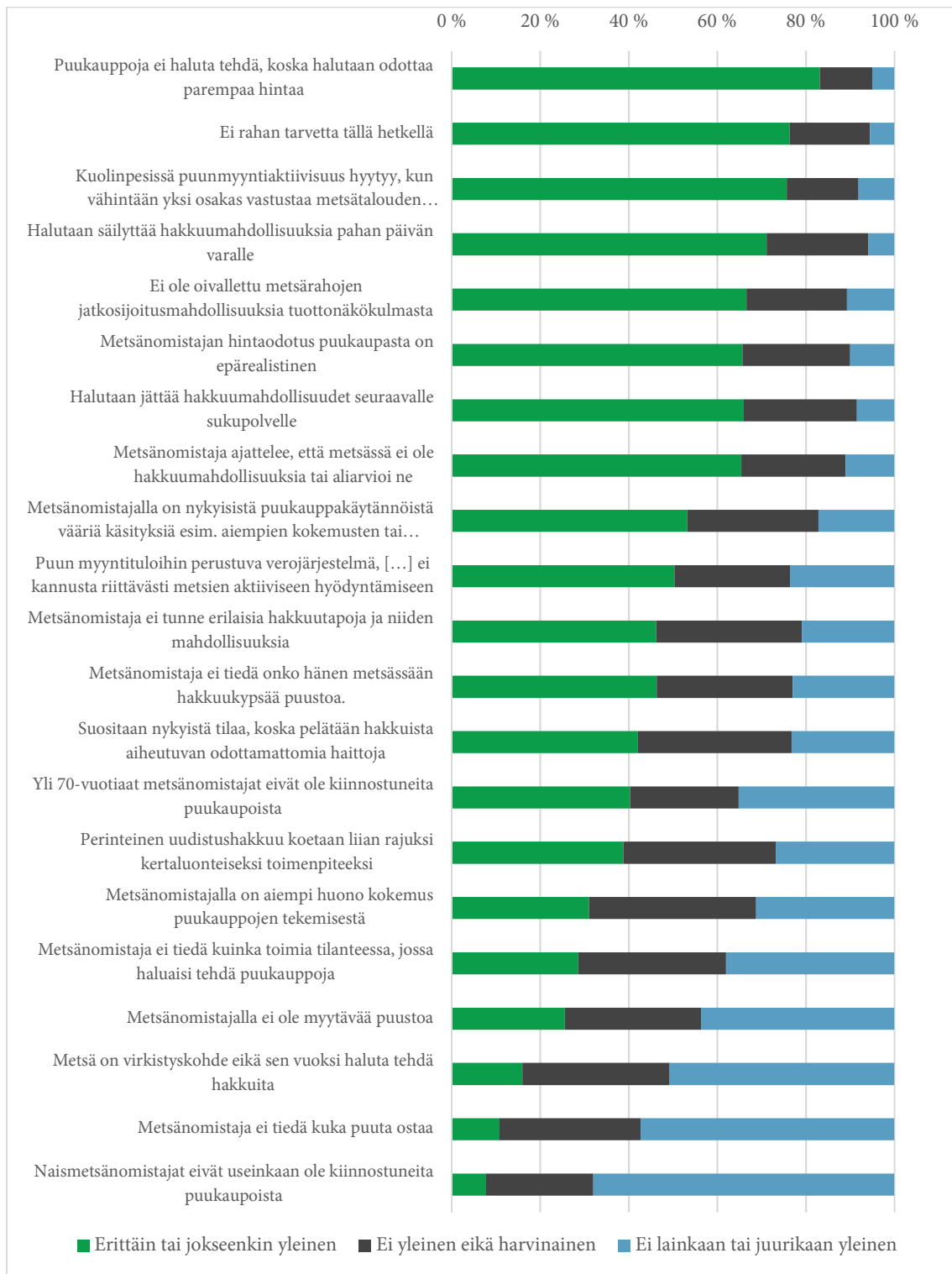
Vähiten yleisenä syynä passiivisuudelle pidettiin sitä, että metsänomistaja ei tietäisi metsänsä sijaintia (5 %). Metsäammattilaisista 10 prosenttia piti metsänomistajien tavoitteiden suojelupainotteisuutta erittäin tai jokseenkin yleisenä syynä passiivisuudelle, virkistyskäyttöpainotteisuudesta näin ajatteli 13 prosenttia. Tyytymättömyyttä saatavilla oleviin palveluihin ei myöskään pidetty erityisen yleisenä syynä passiivisuudelle; vastaajista 16 prosenttia vastasi, että *metsänomistaja ei ole löytänyt riittävän laadukasta ja luotettavaa palveluntarjoajaa metsäasioidensa hoidon tueksi* on erittäin tai jokseenkin yleinen syy.

Kuva 1. Vastaajien mielipiteiden jakautuminen väittämissä passiivisuuden syiden yleisyydestä. N=578-586.

Kuvassa 2 on esitetty vastaajien mielipiteiden jakautuminen väittämissä puunmyymättömyyden syiden yleisyydestä. Yleisimpinä syinä puunmyymättömyydelle pidettiin paremman hinnan odottamista (83 %) sekä sitä, että metsänomistajalla ei ole rahan tarvetta (76 %). Myös kuolinpesien erimielisyyttä metsätalouden toimenpiteiden tekemisestä pidettiin merkittävänä syynä (76 %). Noin 40 prosenttia vastaajista piti yleisenä, että yli 70-vuotiaat eivät halua myydä puuta. Lähes 40 prosenttia vastaajista pitää yleisenä syynä puunmyymättömyydelle sitä, että metsänomistajan mielestä perinteinen uudistushakkuu on liian raju kertaluonteinen toimenpide ja noin 30 prosenttia ajattelee passiivisuuden johtuvan metsänomistajan aiemmasta puunmyyntiin liittyvästä huonosta kokemuksesta.

Vähiten yleisenä syynä passiivisuudelle pidettiin sitä, että naiset eivät useinkaan olisi kiinnostuneita puukaupoista (8 %), että metsänomistaja ei tietäisi, kuka puuta ostaa (11 %), ja että metsä on virkistyskohde, jossa ei sen vuoksi haluta tehdä hakkuita (16 %).

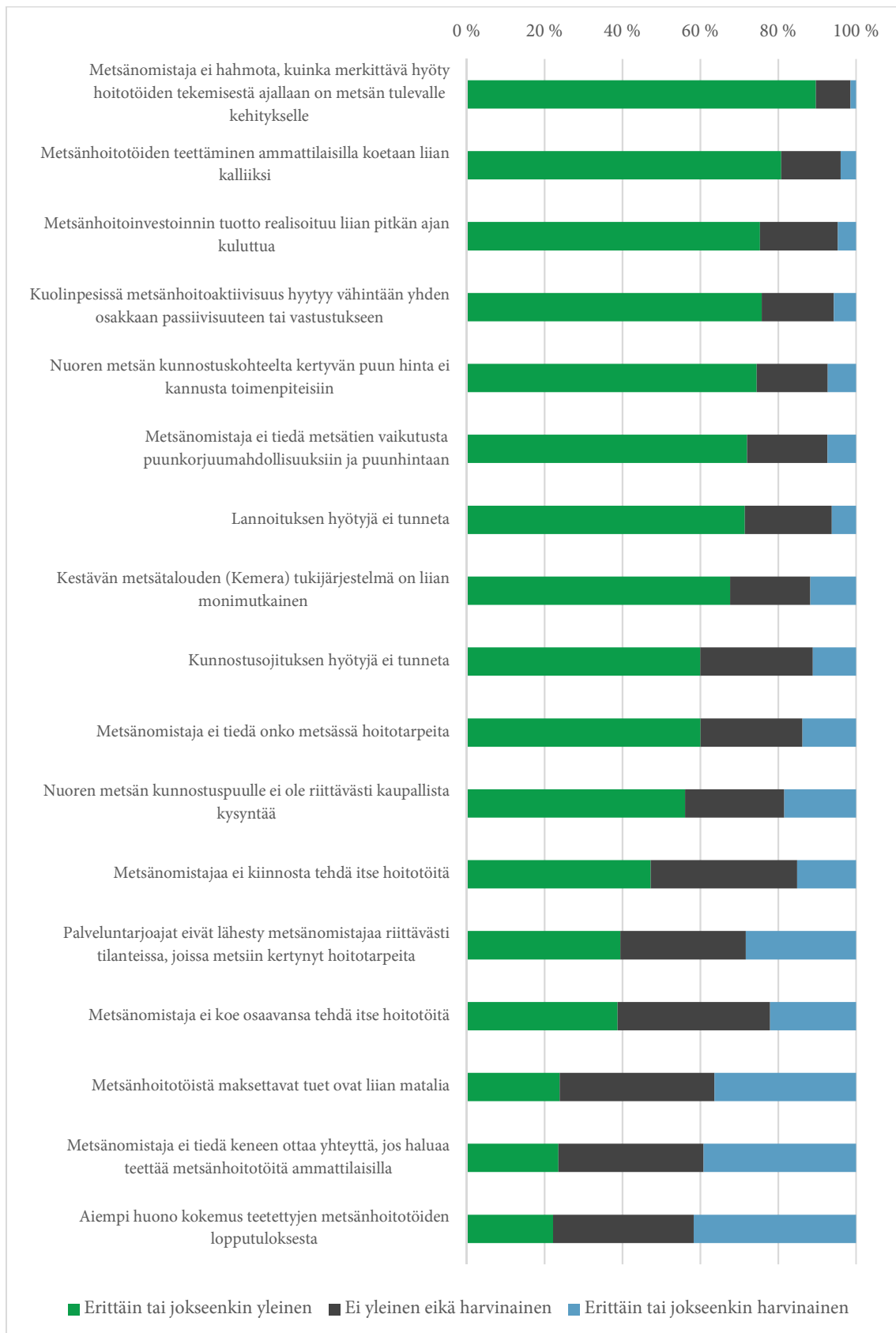

Kuva 2. Vastaajien mielipiteiden jakautuminen väittämässä puun myymättömyyteen vaikuttavien syiden yleisyydestä. N= 578-584

Kuvassa 3 on esitetty vastaajien mielipiteiden jakautuminen hoitotöiden tekemättömyyden syiden yleisyydestä. Yleisimpinä syinä metsänhoitotöiden tekemättömyydelle metsäammattilaiset pitivät sitä, että metsänomistaja ei hahmota, kuinka suuri merkitys hoitotöillä on metsän tulevalle tuotolle (90 %), että metsänhoitotöiden teettäminen koetaan

liian kalliiksi (81 %), ja että metsänhoitoinvestoinnin tuotto realisoituu liian pitkän ajan kuluttua (75 %).

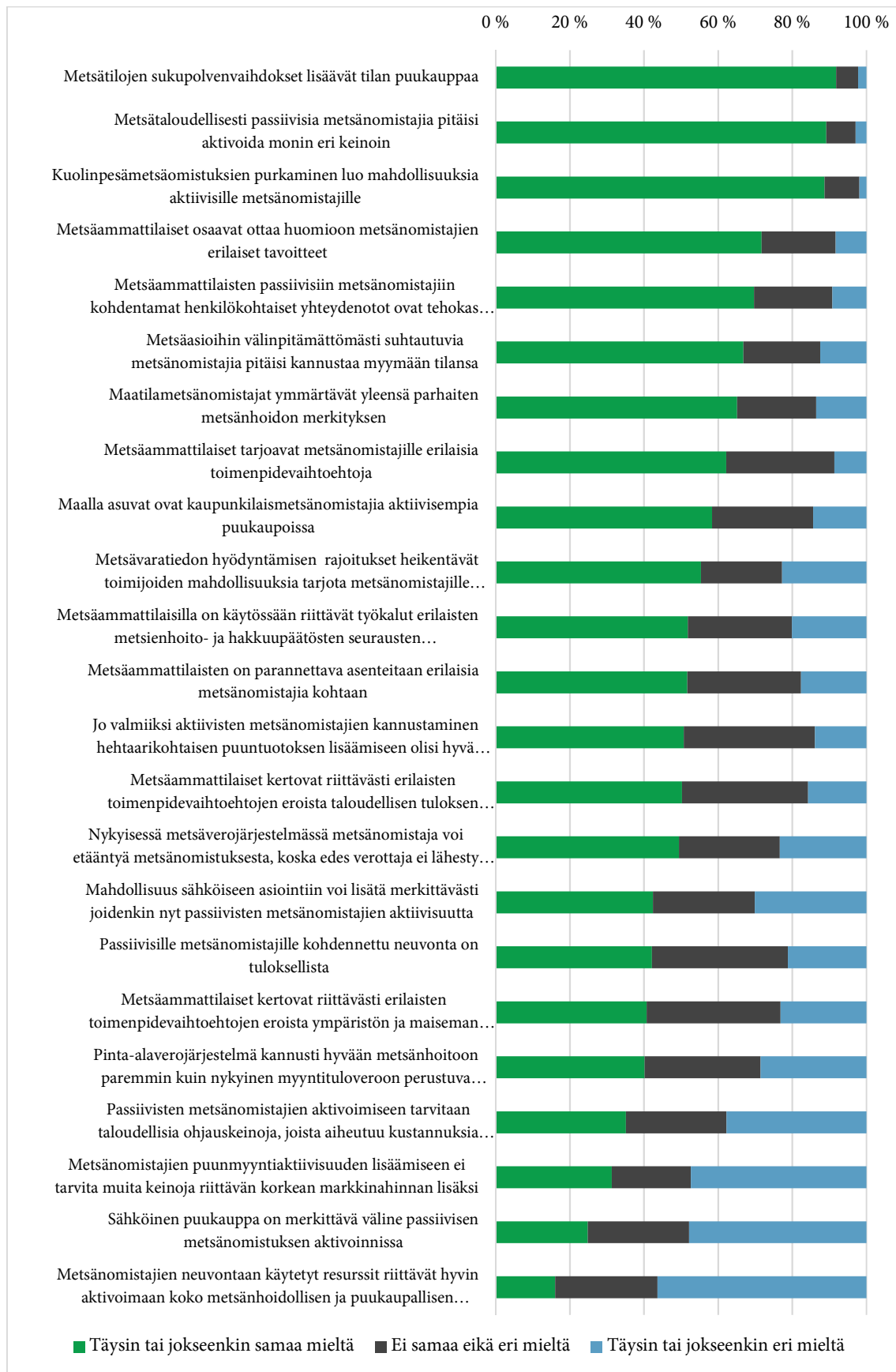
Vähiten yleisinä syinä passiivisuudelle nähtiin aiemmat huonot kokemukset metsänhoitotöiden lopputuloksesta (22 %), metsänomistajan tietämättömyys siitä, kehen ottaa yhteyttä metsänhoitotöiden teettämiseksi (24 %) ja että metsänhoitotöistä maksettavat tuet ovat liian matalia (24 %).

Kuva 3. Vastaaajien mielipiteiden jakautuminen väittämissä metsänhoitotöiden tekemättömyyden syiden yleisyydestä. N=576-583.

Kuvassa 4 on kuvattu vastaajien näkemyksiä metsäammattilaisten toiminnasta ja metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien aktivointiin liittyvistä keinoista. Noin 90 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että metsätilojen sukupolvenvaihdokset lisäävät tilan puukauppaa, ja 89 prosenttia, että kuolinpesäomistusten purkaminen loisi mahdollisuuksia aktiivisille metsänomistajille. Metsätaloudellisesti passiivisten metsänomistajien aktivointia monin keinoin kannattaa myös 86 prosenttia vastaajista.

Sähköisen puukaupan merkitykseen passiivisten metsänomistajien aktivoinnissa uskoi vain neljännes vastaajista (25 %), ja sähköisen palvelun mahdollisuuksiin ylipäättään noin 40 prosenttia. Vain 16 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä, että nykyisillä resursseilla pystyttäisiin aktivoimaan koko metsänhoidollinen ja puukaupallinen passiivisuus. Vastaajista 31 prosenttia oli samaa mieltä väittämän kanssa, että puunmyyntiaktiivisuuden lisäämiseen riittää riittävän korkea markkinahinta.

Kuva 4. Vastaajien mielipiteiden jakautuminen väittämässä toimivimmista metsänomistajien aktivoitumiskeinoista. N=574-582.

3.2 Vastaajien ryhmittely näkemysten mukaan

3.2.1 Metsäammattilaisten näkemyksiä passiivisiksi kokemiensa metsänomistajien passiivisuuden syiden yleisyydestä

Kyselyssä esitetyille väittämille (kuva 1) tehtiin faktorianalyysi, jolla pystytään tuomaan esiin väittämävastausten taustalla olevia, yksittäistä väittämävastausta laajempia, näkemyksiä tai asenteita. Metsätaloudellisen passiivisuuden yleisiä syitä kuvaavat väittämät painoutuivat vastausten perusteella kuuteen asenneulottuvuuteen, eli faktoriin. Tämä faktoriratkaisu selittää 53 prosenttia alkuperäisten muuttujien vaihtelusta. Tarkemmat faktorit pistelatauksineen on esitetty liitteessä (Liite 1 Taulukko 1.1). Faktoriratkaisusta on jätetty pois väittämät, jotka eivät latautuneet selkeästi millekään faktorille.

Vastaajien mielestä metsänomistajien metsätaloudellisen passiivisuuden taustalla oli seuraavia syitä, esitettynä suuruusjärjestyksessä alkaen eniten ratkaisua selittävistä faktorista:

i) (metsäasioihin) **paneutumisen puute**, koska asia ei kiinnosta riittävästi, metsätalouden harjoittaminen omalla tilalla koetaan kannattamattomaksi tai metsäammattilaisiin ei luoteta;

ii) **metsäasiat** tuntuvat metsänomistajasta **liian hankalilta**, Kemera-järjestelmä monimutkaiselta, eikä sopivaa palveluntarjoajaa ole löydetty tai osattu etsiä;

iii) metsänomistajan **tavoitteena** metsälleen on keskeisimmin **suojaus tai virkistyskäyttö**;

iv) häneltä **puuttuu ajantasaista tietoa metsäasioista**, jolloin päätöksiä tehdään vanhentuneiden käsitysten tai liian yksipuolisten tietojen perusteella;

v) oma **metsäomaisuus on täysin vieras**, jolloin metsänomistaja ei tiedä metsänsä sijaintia tai sen metsävaroja ja metsätalouden termitkin ovat vieraita, tai

vi) passiivisuuden aiheuttaa **pitkä matka asuinpaikan ja tilan välillä tai ajanpuute** metsäasioihin perehtymiseen.

Seuraavana kuvassa 5 on esitetty edellä kuvailtujen faktoreiden i-vi perusteella tehdyn ryhmittelyanalyysin tulokset. Ryhmittelyssä syntyi neljä näkemysryhmää, jotka eroavat toisistaan suhtautumisessa faktoreiden kuvaamiin asenneulottuvuuksiin. Kaikki faktorit olivat ryhmittelyanalyysissä tilastollisesti merkitseviä, eli jokainen niistä vaikutti ryhmien muodostumiseen. Ryhmittelyanalyysin arvot on esitetty tarkemmin liitteen 2 taulukossa 2.1.

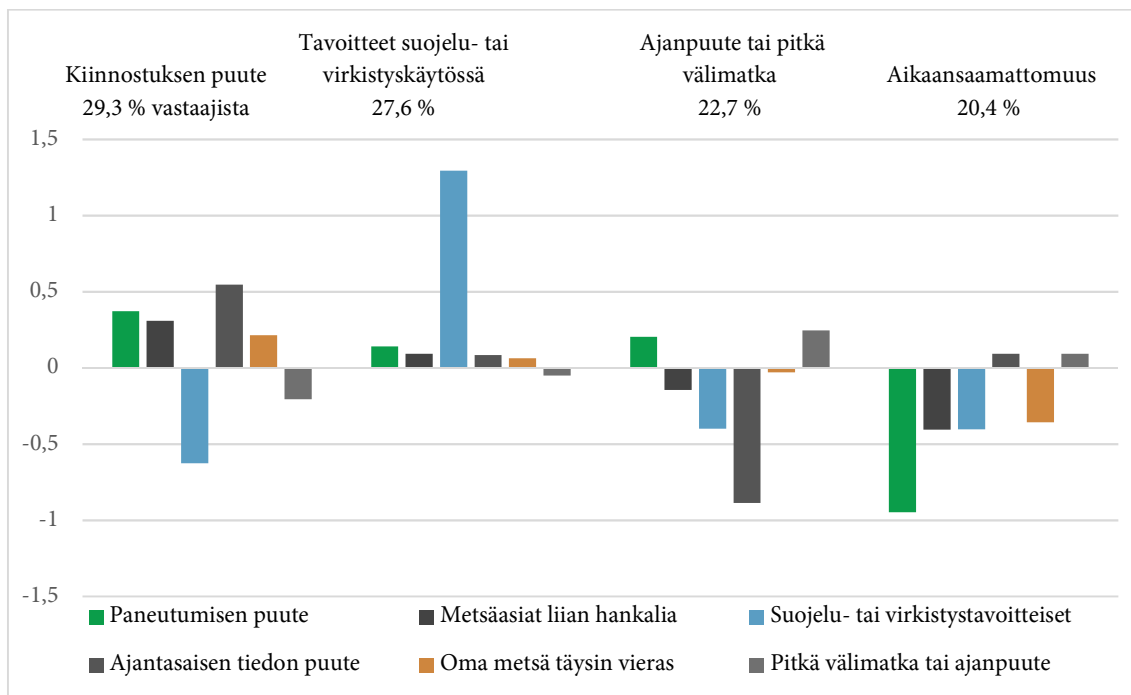
Kuvan yläreunassa on näkemysryhmien nimet, sekä ryhmään sijoittuvien vastaajien osuus kaikista vastaajista. Kussakin ryhmässä faktorit on esitetty joko positiivisina tai negatiivisina pylväinä, joiden pituus vaihtelee -1,5 ja 1,5 välillä. Pylvään pituus kuvaa kyseisen faktorin vaikutuksen voimakkuutta näkemysryhmän muodostumisessa, ja sen suunta vaikutuksen negatiivisuutta tai positiivisuutta.

Kiinnostuksen puute -ryhmässä faktorit *paneutumisen puute*, *metsäasiat liian hankalia*, *ajantasaisen tiedon puute* ja *oma metsä täysin vieras* olivat jokseenkin tasavahvasti edustettuina muodostaen ryhmää yhdistävän näkemyksen: metsäasiat ajateltiin koettavan hankalina ja vieraina ja kiinnostuksen niihin vähäisenä. Faktori *suojelu- tai virkistystavoitteiset* oli negatiivinen: tähän ryhmään sijoittuvat metsäammattilaiset eivät nähneet metsänomistajien suojelu- tai virkistystavoitteita syyksi passiivisuudelle. Tähän ryhmään sijoittuneet metsäammattilaiset eivät kokeneet myöskään faktoria *pitkä välimatka tai ajanpuute* passiivisuuden syyksi. Useimmat metsäammattilaiset (29 % vastaajista, n=155) sijoittuivat tähän ryhmään, eli he pitivät metsänomistajien metsätaloudellisen passiivisuuden syynä kiinnostuksen puutetta metsäasioihin.

Lähes yhtä suuri osa piti passiivisuuden syynä sitä, että passiivisten metsänomistajien metsien käytön **tavoitteet ovat luonnonsuojelua tai virkistystä** (28 % n=146). Tässä ryhmässä *suojelu- tai virkistystavoitteet* -faktori määritteli näkemyksen.

Vajaa neljännes vastanneista metsäammattilaisista koki passiivisuuden syyksi metsänomistajan **asuinpaikan ja metsätilan välisen pitkän matkan tai ajanpuutteen** metsäasioihin perehtymisessä (23 %, n=120). Tässä ryhmässä *pitkä välimatka tai ajanpuute* -sekä *paneutumisen puute* -faktorit olivat näkemystä määrittäviä, kun taas *ajantasaisen tiedon puutetta*, *suojelu- tai virkistystavoitteita*, tai *metsäasioiden hankaluutta* ei pidetty merkittävänä syynä, kuten palkkien negatiivisuus osoittaa.

Metsänomistajien **aikaansaamattomuutta** tärkeimpänä syynä passiivisuudelle piti 20 % vastanneista metsäammattilaisista (n=108). Tähän ryhmään sijoittuvien metsäammattilaisten mielestä passiivisuuden taustalla oli metsänomistajien *ajantasaisen tiedon puute* ja *pitkä välimatka tai ajanpuute*.

Kuva 5. Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on metsänomistajien metsätaloudellisen passiivisuuden syiden yleisyydestä (faktorimuuttujien keskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=529).

Vastaajien jakautumisessa eri näkemysryhmiin ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja taustapiirteiden (vastaajan ikä, sukupuoli, koulutustausta, työkokemuksen määrä tai työnantaja) suhteen. Sen sijaan vastaajien sijoittumisessa eri ryhmiin oli tilastollisesti merkitsevä ($p=0,038$) ero sen suhteen, kuinka paljon he työssään olivat kontaktissa passiivisena pitämiensä metsänomistajien kanssa, ja olivatko he itse metsänomistajia ($p=0,056$).

Vastaajista 46 prosenttia ilmoitti tapaavansa passiivisia metsänomistajia osana työtehtäviään säännöllisesti ja 39 prosenttia joskus. Vastaajista 7 prosenttia ei ollut työssään tekemisissä passiivisten metsänomistajien kanssa. Useimmat säännöllisesti passiivisten kanssa tekemisissä olevista vastaajista (31 %) sekä joskus heitä tapaavista (30 %) sijoittui ryhmään *kiinnostuksen puute*. Vain harvoin passiivisia kohtaavista useimmat (31 %) sijoittuivat ryhmään *tavoitteet suojelu- tai virkistyskäytössä*, eli he pitävät passiivisuuden syynä muita useammin metsänomistajan suojelu- tai virkistyspainotusta. He, jotka eivät työssään ole passiivisten metsänomistajien kanssa tekemisissä, sijoittuivat yleisimmin (40 %) ryhmään *aikaansaamattomuus*, eli he pitävät yleisimpänä syynä passiivisuudelle metsänomistajan aikaansaamattomuutta.

Vastaajista vajaa neljännes piti yleisimpänä syynä metsänomistajien passiivisuudelle pitkä välimatkaa tai ajanpuutetta. Vaikka metsäammattilaiset eivät siis pitäneet ajanpuutetta tai

pitkää välimatkaa yleisesti erityisen merkittävänä syynä passiivisuudelle, oli eroja siinä, ketkä näin ajattelivat. Heistä, jotka olivat työssään säännöllisesti passiivisten metsänomistajien kanssa tekemisissä, 26 prosenttia piti ajanpuutetta tai pitkää välimatkaa syynä passiivisuuteen. Sen sijaan vastaajista, jotka eivät olleet työssään passiivisten kanssa tekemisissä, vain 5 prosenttia piti ajanpuutetta tärkeimpänä syynä.

Vastaajista 61 prosenttia oli itse metsänomistajia. Ryhmään *kiinnostuksen puute* sijoittui 29 prosenttia metsää itse omistavista vastaajista ja 30 prosenttia metsää omistamattomista, eli se oli yleisin ryhmä. Metsää itse omistavien joukossa ryhmä *aikaansaamattomuus* oli pienin ryhmä, 18 prosenttia vastaajista. Metsää itse omistamattomilla taas pienin ryhmä, 17 prosenttia, oli *ajanpuute tai pitkä välimatka*. Muihin ryhmiin sijoittuminen oli varsin tasaista. Tarkempia prosenttiosuuksia eri ryhmiin sijoittumisesta on liitteen 3 taulukoissa 3.1 ja 3.2.

3.2.2 Metsäammattilaisten näkemyksiä puunmyymättömyyden syiden yleisyydestä

Metsäammattilaisten näkemykset metsänomistajien puunmyymättömyyden syistä painottuivat faktorianalyysin tuloksessa viiteen asenneulottuvuuteen. Ratkaisu selittää 57 prosenttia kuvassa 2 esitettyjen muuttujien vaihtelusta. Tarkemmat faktoritaulukot on esitetty liitteessä (Liite 1 taulukko 1.2). Vastaajien mielestä metsänomistajien puunmyymättömyyden taustalla oli seuraavia syitä, esitettynä suuruusjärjestyksessä alkaen eniten ratkaisua selittävästä faktorista:

- i) **oma metsä ja metsätalous** yleisesti ovat **vieraita**: metsänomistaja ei tunne metsänsä ominaisuuksia, aliarvioi hakkuumahdollisuutensa, ei tiedä, kuinka toimia myydäkseen puuta tai hänellä on vääriä käsityksiä tai tietämättömyyttä hakkuiden toteutuksesta;
- ii) **hakkuumahdollisuudet** halutaan **siirtää** joko seuraavalle sukupolvelle, tai pahan päivän varalle, ja tällä hetkellä ei ole rahan tarvetta;
- iii) metsänomistajat odottavat **puulle parempia**, osin epärealistisiäkin, **hintoja**, eikä metsävarojen sijoittamista muihin kohteisiin ajatella;
- iv) metsänomistaja pelkää **metsässään tapahtuvia muutoksia**; avohakkuu koetaan liian voimakkaana käsittelynä, metsä on virkistyskäytössä, omistajalla on aiempia huonoja kokemuksia puukaupasta tai hakkuista koituvat mahdolliset haitat pelottavat;
- v) **naisten ja yli 70-vuotiaiden** ei ajatella olevan kiinnostuneita puukauppojen tekemisestä.

Ryhmittelyanalyysissa metsäammattilaisten näkemykset metsänomistajien passiivisuuden syistä puunmyynnissä jakautuivat neljään näkemyksryhmään, jotka eroavat toisistaan

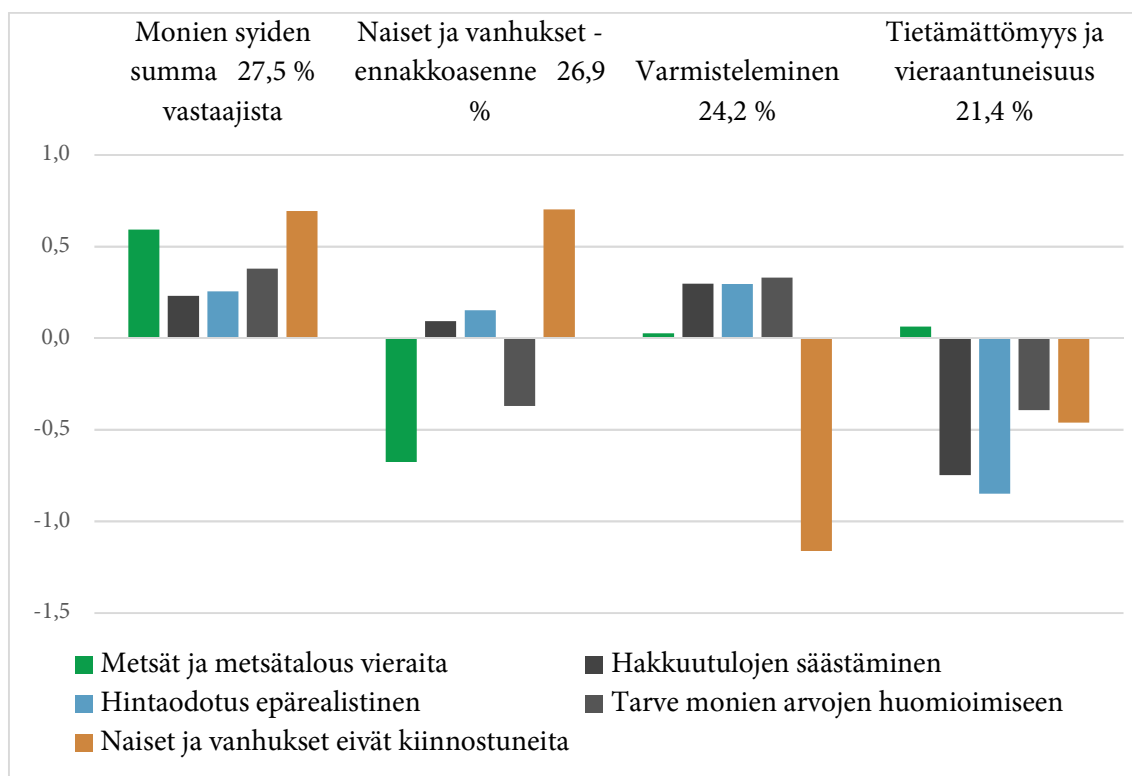
suhtautumisessa faktoreiden i-v kuvaamiin asenneulottuvuuksiin. Ryhmät ja niiden taustalla olevat faktorit on esitetty kuvassa 6. Kaikki faktorit olivat tilastollisesti merkitseviä ryhmittelyanalyyseissa. Tarkemmin ryhmittelyanalyyseihin tulokset ovat liitteen 2 taulukossa 2.2.

Puunmyymättömyyden syiden ryhmittelyssä eri ryhmät olivat varsin tasakokoiset. Yleisimmin metsäammattilaiset näkivät puunmyymättömyyden olevan **monien syiden summa** (28 % n=149). Tähän ryhmään sijoittuvien ajattelussa kaikki syyfaktorit olivat mukana, *metsät ja metsätalous vieraita* sekä *naiset ja vanhukset eivät kiinnostuneita* jonnekin verran muita voimakkaampina.

Lähes yhtä moni vastaaja sijoittui näkemyksellään ryhmään **Naiset ja vanhukset -ennakkoasenne** (27 % n=146), jossa ennakko-oletus *naisista ja yli 70-vuotiaista puunmyynnistä kiinnostumattomina* oli selkeimmin ryhmään sijoittuvien ajattelua määrittävä tekijä. Kyseiseen ryhmään sijoittuneet metsäammattilaiset eivät nähneet syyksi, että *metsät ja metsätalous olisivat vieraita*, eikä myöskään *pelko metsän muutoksista* estä metsänomistajan toimimista.

Melkein neljännes vastanneista metsäammattilaisista piti metsänomistajien **varmisteleminen** syynä puunmyymättömyyteen (24 % n=131). Tällöin metsänomistaja haluaa *säästää hakkuumahdollisuutensa* pahan päivän varalle tai seuraavalle sukupolvelle, hänen *hintaodotuksensa on epärealistinen* tai hän *pelkää metsiensä muuttuvan*.

Ryhmään **tietämättömyys ja vieraantuneisuus** kuului 21 prosenttia vastaajista (n=116). Tässä ryhmässä tärkeimmäksi ja ainoaksi syyksi passiivisuudelle nähtiin metsien ja metsätalouden vieraus.

Kuva 6. Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on metsänomistajien puunmyymättömyyden syistä (faktoripisteiden keskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=542)

Vastanneiden sijoittumisessa eri puunmyymättömyyden syiden mukaisiin ryhmiin ei ollut eroja vastaajien iän, sukupuolen, koulutustaustan tai työkokemuksen pituuden suhteen. Myöskään työtehtävillä tai passiivisten metsänomistajien kohtaamisen säännöllisyydellä ei ollut merkitsevää vaikutusta eri ryhmiin sijoittumiseen. Sen sijaan eri ryhmiin sijoittumisessa oli tilastollisesti merkitsevä ero sen suhteen, minkä tyyppisessä organisaatiossa vastaaja työskenteli ($p=0,004$).

Naiset ja vanhukset -ennakkoasenne oli yleisin ryhmä metsänhoitoyhdistyksissä (33 %) ja Suomen metsäkeskuksessa työskentelevillä (25 %). Puuta ostavissa yrityksissä työskentelevistä useimmat (27 %) sijoituivat näkemyksineen ryhmään *varmistelijat*. Metsäpalveluyrityksissä (36 %) ja muissa organisaatioissa (50 %) työskentelevistä useimmat sijoituivat ryhmään *monien syiden summa*. Vastaajien sijoittumisesta eri ryhmiin on tarkemmin liitteen 3 taulukoissa 3.3 ja 3.4.

3.2.3 Metsäammattilaisten näkemyksiä metsänhoitotöiden tekemättömyyden syiden yleisyydestä

Metsäammattilaisten kuvassa 3 esitetyt näkemykset metsänomistajien hoitotöiden tekemättömyyden syistä jakautuivat faktorianalyysissä viiteen asenneulottuvuuteen. Ratkaisu selittää 62 prosenttia muuttujien vaihtelusta. Tarkemmat faktoritaulukot on esitetty liitteessä (Liite 1 taulukko 1.3). Vastaajien mielestä metsänomistajien hoitotöiden tekemättömyyden taustalla oli seuraavia syitä, esitettynä suuruusjärjestyksessä alkaen eniten ratkaisua selittävästä faktorista:

- i) **lisäinvestointien**, kuten kunnostusojituksen, lannoituksen ja metsätien teon, **hyödyt ovat vieraat**;
- ii) metsänomistaja **ei tee metsänhoitotöitä itse**, koska ne eivät kiinnosta tai niitä ei koeta osattavan;
- iii) hoitotöitä **ei** mielletä **kannattavaksi investoinniksi**, koska niiden tuotto realisoituu vasta pitkän ajan kuluttua, töiden teettämistä pidetään kalliina eikä hoitotöiden merkitys metsän kehittymiselle ole selvä;
- iv) metsänhoitotöiden **teettäminen on liian kallista**, koska nuoren metsän kunnostuksesta saatavan puun hinta ei kata kuluja ja yhteiskunnan tuet koetaan liian mataliksi; tai

v) **metsänhoitopalvelut ja omistajat eivät kohtaa**, koska metsänomistajilla on huonoja aiempia kokemuksia, palveluntarjoajat eivät markkinoi itseään riittävästi, tai omistaja ei tiedä, mistä löytäisi tekijän tölleen.

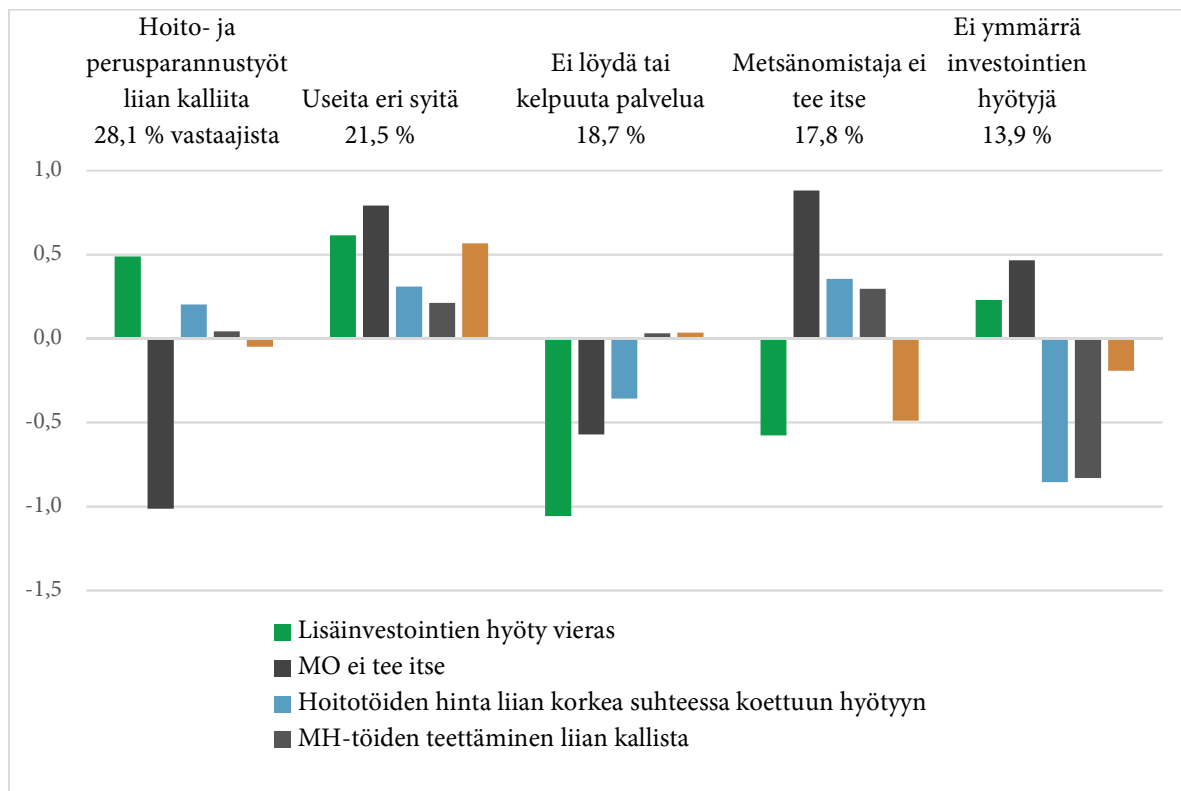
Metsäammattilaiset jakautuivat ryhmittelyanalyysissä metsänhoitotöiden tekemättömyyden syihin liittyvien näkemystensä perusteella viiteen ryhmään (Kuva 7). Kaikki faktorit i-v olivat ryhmittelyratkaisussa tilastollisesti merkitseviä. Tarkemmat ryhmittelyanalyysitulokset ovat liitteessä 2 taulukossa 2.3.

Suurimman ryhmän (28 % vastaajista, n=153) näkemysten perusteella metsänomistajat jättävät metsänhoitotöitä tekemättä, koska he pitävät **hoito- ja perusparannustöitä liian kalliina**. Tässä ryhmässä korostuivat erityisesti näkemykset, että perusparannukseen kohdistuvien *lisäinvestointien hyötyjä ei tunneta*, ja *metsänhoitotöiden hintaa yleisesti pidetään liian korkeana suhteessa koettuun hyötyyn*.

Reilu viidennes näki hoitotöiden tekemättömyyden taustalla **useita syitä** (22 %, n=117). Tässä ryhmässä kaikki faktorit olivat selkeästi positiivisia. Ryhmän näkemykseen vaikuttavat voimakkaasti faktorit *metsänomistaja ei tee itse*, *lisäinvestointien hyöty vieras* sekä se, että *palvelut ja asiakas eivät kohtaa*. *Hoitotöistä koettavalla hyödyllä* ja niiden *teettämisen kalleudella* oli jonkin verran heikompi vaikutus.

Ryhmässä **ei löydä tai kelpuuta palvelua** (19 %, n=102) metsänomistajan uskottiin tietävän *lisäinvestointien ja hoitotöiden hyödyt*, ja heidän ajateltiin haluavan ennemmin teettää töitä kuin tehdä niitä itse. Hoitotöiden tekemättömyyden ajateltiin johtuvan siitä, että *palvelut ja asiakas eivät kohtaa* tai *töiden teettäminen on metsänomistajalle liian kallista*.

Vastaajista 14 prosenttia (n=76) piti hoitotöiden tekemättömyyden syynä sitä, että metsänomistajat **eivät pidä metsänhoitoa tärkeänä**. Tähän ryhmään sijoittuvien metsäammattilaisten mielestä passiivisuuden syynä oli *lisäinvestointien hyödyn vieraus* ja se, että *metsänomistajat eivät tee hoitotöitä itse*. Syiksi ei koettu, että hoitotöiden hintaa pidettäisiin liian korkeana hyötyyn nähden, tai että töiden teettäminen olisi liian kallista. Myöskään palveluiden ja asiakkaiden kohtaamattomuutta ei pidetty yleisenä syynä.

Kuva 7: Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on metsänomistajien hoitotöiden tekemättömyyden syiden yleisyydestä (faktorimuuttujien keskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=545)

Metsäammattilaisten sijoittumisessa eri ryhmiin näkemystensä mukaan ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja heidän taustapiirteidensä (ikä, sukupuoli, koulutustausta, työkokemus tai työnantajatyyppe) eikä työnkuvansa suhteen. Myöskään sillä, kuinka paljon vastaaja työssään on tekemisissä passiiviseksi koettujen metsänomistajien kanssa, tai onko vastaaja itse metsänomistaja, ei ole merkitystä heidän näkemyksilleen metsänhoitotöiden tekemättömyyden syistä. Ryhmittelyanalyysin prosenttiosuudet on esitetty liitteen 3 taulukoissa 3.5 ja 3.6.

3.2.4 Metsäammattilaisten näkemyksiä metsänomistajien aktivointikeinoista

Metsäammattilaisten näkemykset metsänomistajille sopivimmista aktivointikeinoista painottuivat faktorianalyysin tuloksena seitsemään asenneulottuvuuteen eli faktoriin. Ratkaisu selittää 61 prosenttia väittämämuuttujien vaihtelusta. Faktorit tarkempine laatuksineen on esitetty liitteessä 1 taulukossa 1.4.. Vastaajien mielestä metsänomistajien aktivointiin sopivimpia keinoja olisivat, esitettynä suuruusjärjestyksessä alkaen eniten ratkaisua selittävästä faktorista:

i) **nykyiset toimintatavat ovat hyviä** ja riittävän monipuolisia eikä metsäammattilaisten asenteissa ole korjattavaa;

ii) **sähköisten palveluiden**, sekä puukaupan että erilaisten asiointiportaalien, lisääntymisen lisää metsänomistajien aktiivisuutta;

iii) **omistusjärjestelyillä**, kuten kannustamalla kuolinpesäomistusten purkamiseen ja sukupolven vaihdoksiin sekä passiivisia luopumaan metsistään, ja ylipäättään pyrkimään aktivointiin monin eri menetelmin;

iv) **parempi puun markkinahinta** olisi yksinään riittävä keino aktivoida metsänomistajia toimimaan;

v) passiivisina pidettyihin metsänomistajiin **kohdennettu** henkilökohtainen **neuvonta** on tehokas ja tulokellinen keino aktivoida heitä; tai

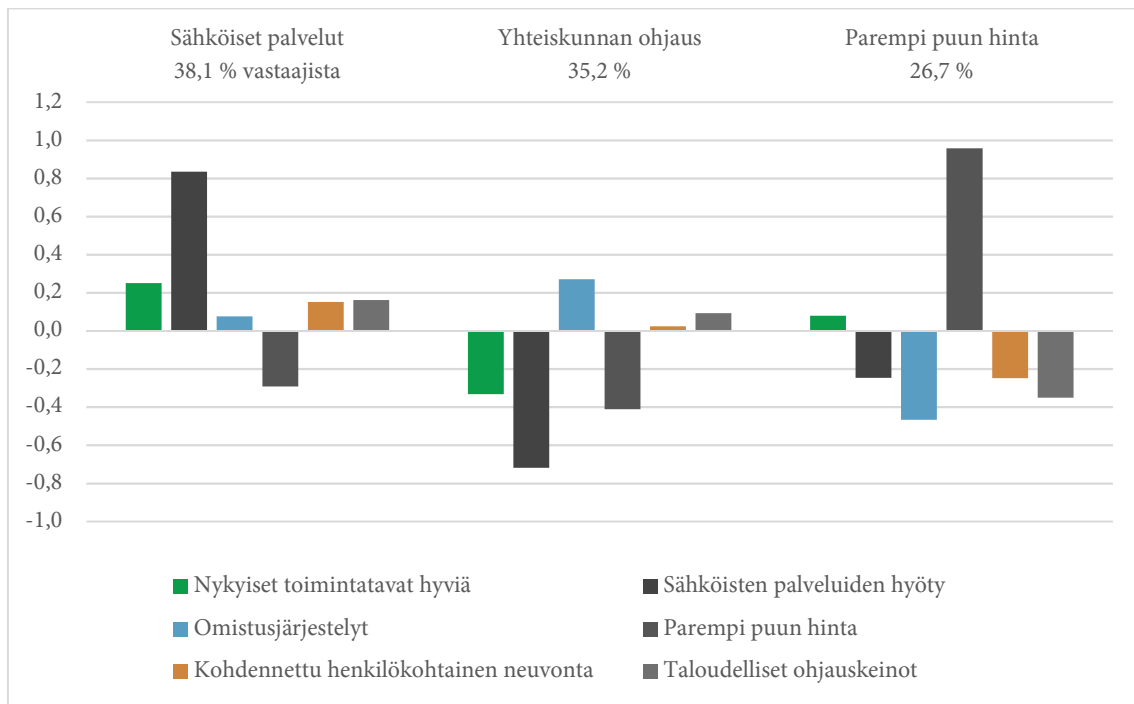
vi) metsänomistajia tulisi ohjata **taloudellisilla ohjauskeinoilla**, mm. veroilla, jotka kannustaisivat puukauppaan ja aiheuttaisivat kustannuksia metsätaloudellisesti passiivisille metsänomistajille.

Metsäammattilaiset jakautuivat ryhmittelyanalyysissä kolmeen ryhmään metsäammattilaisten toimintaan ja metsänomistajien aktivointikeinoihin liittyvien näkemystensä i-vi mukaan (kuva 8). Ryhmittelyssä kaikki kuusi faktoria olivat tilastollisesti merkitseviä.

Useimmat (38 %, n=207) uskoivat **sähköisten palveluiden** kehittymisen ja yleistymisen lisäävän metsänomistajien aktiivisuutta. Tässä ryhmässä faktori *sähköisten palveluiden hyöty* määritteli ryhmää erittäin voimakkaasti.

Noin kolmannes vastaajista piti tehokkaimpana aktivointina **yhteiskunnan ohjausta** (35 %, n=191). Tässä ryhmässä tärkeimpinä aktivointikeinoina pidettiin omistusjärjestelyihin kannustamista. Myös taloudelliset ohjauskeinot ja henkilökohtainen neuvonta nähtiin tuloksellisina. Ryhmään sijoittuvat suhtautuivat varsin epäilevästi *sähköisten palveluiden* kehittymisen tai *paremman puun hinnan* tehokkuuteen aktivoinnissa. Tässä ryhmässä kyseenalaistettiin myös metsäalan nykyisten toimintatapojen toimivuutta metsänomistajien aktivoinnissa.

Neljäsosa vastaajista kuului ryhmään, jossa pidettiin **parempaa puunhintaa** parhaana keinona aktivoida metsänomistajia (27 %, n=145). Ryhmään sijoittuneiden vastaajien mielestä *parempi puun hinta* oli vaikuttavin keino, ja metsäalan *nykyiset toimintatavat hyviä*. He eivät pidä *omistusjärjestelyitä*, *taloudellisia ohjauskeinoja*, *kohdennettua neuvontaa* tai *sähköisten palveluiden kehittymistä* hyvinä aktivointikeinoina. Tarkemmin ryhmittelyanalyysin tulokset ovat liitteen 2 taulukossa 2.4.

Kuva 8. Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on parhaista keinoista aktivoida metsänomistajia metsätaloudellisiin toimenpiteisiin (faktorimuuttujien kaskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=543)

Vastanneiden sijoittumisessa eri aktivointikeinoja kannattavien ryhmiin ei ollut eroja vastaajien iän, sukupuolen, koulutustason tai työkokemuksen pituuden suhteen. Myöskään sillä ei ollut merkitystä, kuinka usein vastaaja oli tekemisissä passiiviseksi kokeimiensa metsänomistajien kanssa. Sen sijaan eri ryhmiin sijoittumisessa oli tilastollisesti merkitsevä ero sen suhteen, minkä tyyppisessä organisaatiossa vastaaja työskenteli ($p=0,000$), missä työtehtävissä vastaaja työskenteli (p -arvo 0,030) ja oliko metsäammattilainen itse metsänomistaja (p -arvo 0,013).

Parempi puun hinta oli tärkein aktivointikeino metsänhoitoyhdistyksissä (43 % ryhmän vastaajista) ja muissa organisaatioissa (57 %) työskentelevien mielestä. Muut organisaatiot -ryhmässä on pääasiassa metsäkoneyrittäjiä, mutta myös työnantajatahokseen muun asiantuntijaorganisaation tai metsätoimijan ilmoittaneet. Ryhmä on yhdistetty vastaajien vähäisen määrän takia. Muissa ryhmissä *sähköisten palveluiden kehittymisen* uskottiin lisäävän parhaiten nyt metsiensä taloudellisia mahdollisuuksia hyödyntämättömien metsänomistajien aktiivisuutta puunmyynnissä ja metsänhoitotöiden toteuttamisessa.

Puuta ostavissa yrityksissä työskentelevistä 49 prosenttia, Suomen metsäkeskuksessa työskentelevistä 44 prosenttia, metsäpalveluyrityksissä työskentelevistä 36 prosenttia, ja muissa organisaatioissa työskentelevistä 29 prosenttia sijoittui näkemysryhmään *sähköiset palvelut*. Metsänhoitoyhdistyksissä työskentelevistä 18 prosenttia sijoittui tähän ryhmään.

Puuta ostavissa yrityksissä työskentelevistä 36 prosenttia ja muissa organisaatioissa työskentelevistä 14 prosenttia sijoittui ryhmään *yhteiskunnan ohjaus*. Metsänhoitoyhdistyksissä työskentelevistä 39 prosenttia ryhmään *yhteiskunnan ohjaus*.

Sähköisten palveluiden ryhmään sijoittui yleisimmin puun ostoon (41 %) liittyvissä työtehtävissä olevat. Yhteiskunnan ohjaus -ryhmään sijoittuivat yleisimmin korjuun ja logistiikan (37 %), metsäneuvonnan (39 %), metsäsuunnittelun (36 %), metsänomistukseen liittyvän talousneuvonnan (37 %) ja metsänhoitopalveluihin (37 %) liittyvissä työtehtävissä olevat.

Itse metsää omistavista ammattilaisista useimmat (35 %) sijoittuivat ryhmään *yhteiskunnan ohjaus*. Metsää omistamattomista ammattilaisista useimmat (44 %) sijoittuivat ryhmään *sähköiset palvelut*. Vastaajien prosenttiosuudet sijoittumisesta eri näkemysryhmiin on tarkemmin liitteessä 3 taulukoissa 3.7 ja 3.8.

3.3 Yhteenvedo taustapiirteiden ja ryhmiin jakautumisen yhteydestä

Taulukossa 3 on esitetty vielä yhteenvetona tilastollisesti merkitsevät erot eri näkemysryhmissä. Eroja on kuvailtu tarkemmin kunkin ryhmittelyanalyysin yhteydessä. Vastaajien taustapiirteiden ja heidän näkemysryhmiin sijoittumisensa välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Vastaajan työnantajatahon sekä työtehtävien ja vastaajan näkemysten välillä oli kuitenkin selkeät merkitsevyydet. Näkemyksissä yleisistä passiivisuuden syistä tilastollinen merkitsevyys vastaajan passiivisten kontaktien määrän tai hänen oman metsänomistajuutensa välillä ei ollut yhtä selvä.

Taulukko 3. Yhteenvedo tilastollisesti merkitsevästä eroista vastaajien näkemyksissä eri teemoissa. Taulukossa on esitetty ryhmittelyanalyysien ja testattujen taustamuuttujien (esim. demografiset tekijät, työnantajatyypit) välinen tilastollinen merkitsevyys niissä analyyseissa, joissa se ilmeni.

	Yleiset passiivisuuden syyt	Syitä puunmyymät- tömyyteen	Syitä hoito- töiden teke- mättömyy- teen	Sopivimmat akti- vointikeinot
Taustapiirteet (ikä, sukupuoli, koulutustausta, työkokemus)	-	-	-	-
Työnantaja- tyyppi	-	0,004***	-	0,000***
Työtehtävät	-	-	-	0,030**
Kontakti passii- visiksi koettui- hin metsänomis- tajiin	0,038**	-	-	-
Oma metsän- omistajuus	0,056*	-	-	0,013***

Eron tilastollinen merkitsevyys ***p<0,01, **p<0,05, *p<0,1.

3.4 Avoimet vastaukset passiivisuuden syistä

Avoimessa kysymyksessä metsäammattilaisia pyydettiin vielä kertomaan omin sanoin, mikäli passiivisuus heidän mielestään johtuu jostain muusta syystä kuin kyselyn väittämässä esille tulleista asioista. Vastauksia tähän kysymykseen esitettiin 136 kappaletta, joista noin puolet puuta ostavien yritysten työntekijöiltä. Reilu neljännes vastauksista oli metsänhoitoyhdistysten työntekijöiltä. Suurin osa vastauksista käsitteli myös väittämässä olleita teemoja. Kysymykseen kommentoitiin osittain myös ratkaisuehdotuksia. Raportissa esitettäväksi on valikoitu vain sellaisia lainauksia, joiden esittäjät ovat vastanneet olevansa työssään tekemisissä passiivisiksi kokemiensa metsänomistajien kanssa. Yhteyden säännöllisyys passiivisiin metsänomistajiin on kerrottu kunkin lainauksen taustatiedossa: ammattilainen on tekemisissä passiivisten metsänomistajien kanssa säännöllisesti tai joskus. Raportissa esitetyistä lainauksista on korjattukirjoitusvirheet ja osaan on lisätty luke- mista helpottamaan välimerkkejä.

Avoimissa kommenteissa kuitupuun huono hinta sekä kysynnän puute ja tempoilevuus passiivisuuden syinä nousevat esille selkeämmin kuin väittämävastauksissa. Puuta ostavissa yrityksissä työskentelevät vastaajat perustelivat passiivisuutta puun suoranaista huonoa hintaa useammin metsätalouden huonolla kannattavuudella, muun muassa puunmyynnin kovalla verotuksella tai sillä, että pienestä puukaupasta ei jää hoitotöiden kal- leuden takia mitään, jos ne teetetään.

Yli 30v kokemuksella voin kertoa, että kuitupuun ostovoima on romahtanut. Kuitupuulla ei metsänomistaja pääse enää parempiin päiviin. Kyllä meidän en- siharvennushinnoille nauretaan. Merkittävä passivoiva seikka on yhtiöiden ajoittainen ostohaluttomuus. Silloin tällöin käy niin, että kun passiivisen saa lämmitettyä myyntipäälle ja hän on kypsä myymään, iskee ostokiellot päälle. Saattaa siinä passiivisuus jatkua taas seuraavat 10v. Erityisesti talvileimikko- kohteet ovat lähes vuosittain ostokieltolistalla. (mies, 56 v. joskus)

Jos puusta maksetaan kunnon hinta, passiivisia metsänomistajia ei olisi juuri- kaan. (mies, 49 v. säännöllisesti)

Puun hinta on liian alhainen (mies, 60 v. säännöllisesti)

Metsänomistajien muut kuin puuntuotannolliset tavoitteet, esimerkiksi halu suojella metsä pitämällä se pois talouskäytöstä, nousivat vielä tässä kysymyksessä esiin, vaikka sitä kysyttiin myös väittämässä.

Suojeluhalu, jota tulee kunnioittaa. (nainen, 50 v. joskus)

Tunnepohjaiset ajatukset? (mies, 57 v. joskus)

Mielikuva kuolinpesistä yleisemmin passiivisina nousi myös avoimissa vastauksissa esiin.

Yhden hyvin merkittävän omistajaryhmän tavoittamisessa on runsaasti ongelmia ja haastetta. Kuolinpesän kaikkien osakkaiden yhteystiedot eivät ole saatavilla tai ajan tasalla julkisen palvelun neuvonta/koulutuksen/tiedotusta varten. Hyvin yleistä on, että vain pieni osa kuolinpesän tiedottamisen materiaalista saavuttaa postitse kuolinpesän osakkaat vajavaisten yhteystietojen kautta, samalla tavalla yleensä yhteisomistustilojen metsänomistajien kohdalla. (mies, 44 v. säännöllisesti)

Metsäalan omia toimintatapoja kyseenalaistettiin avoimissa vastauksissa melko kärkeästäkin ja metsäalan koettiin liian helposti luokittelevan osan metsänomistajista ”passiiviseksi”.

Puumarkkinailmapiiirillä on suuri vaikutus aktiivisuuteen, joka vaikuttaa sekä puun myyntiin että hoitotöiden teettämiseen. Viime vuosina laskevat hinnat ja esim. talviharvennusten huono kysyntä ovat luoneet paljon mielikuvaa, että puuta ei oikeasti tarvita. Onko 10 vuoden hiljaisuus merkki passiivisuudesta ainakaan pienemmillä tiloilla? Aikanaan lähes jokaisella tilalla tapahtuu. Hyvin usein, kun esittää tällaisille tiloille toimenpiteitä, saattaa mennä jokunen vuosi, kunnes ajatus on kypsynyt ja yhteydenotto tulee sieltä päin. Olemmeko metsäalalla liian kärsimättömiä, jos ei heti tapahdu mitään? (mies, 55 v. säännöllisesti)

Ihminen saa tehdä omaisuudellaan, mitä haluaa. Ei passiivisuus niin vakavaa ole. (mies, 39 v. joskus)

Henk.koht olen hylännyt kaikki stereotypiat siitä, että kuolinpesät jotakin, naiset jotakin, kaupunkilaiset jotakin. Voi olla erittäin hyvin tilansa tunteva kaupunkilainen nainen ja toisaalta tilalla asuva mies ei löydä rajoja. Kyse on ihan siitä, miten kiinnostaa perehtyä. Kuolinpesien puun myyntihaluttomuuttakin liioitellaan, jos on rahan tarvis, niin kyllä kp puuta myy ja ainakin isommassa kps:ssa aina siellä joku rahapulainen on. [...] Myöskään tilan pieni pinta-ala ei kerro mitään. Toisinaan on parempi, että yhtymä puretaan ja maat jaetaan. Sitten saa jokainen tehdä ja olla tekemättä omalla palallaan mitä haluaa. (mies, 41 v. säännöllisesti)

Tarjottavien palveluiden yksipuolisuutta ja tapaa kommunikoida metsänomistajien kanssa kritisoitiin: vastaajista moni ajatteli, että metsäammattilaisten olisi pyrittävä enemmän palvelemaan metsänomistajaa tämän toiveiden ja tietojen mukaan, eikä vain toimittava totuttuja puuntuotannon vaatimuksia ja menetelmiä käyttäen. Tähän liittyvät

avoimet vastaukset olivat kriittisempiä kuin metsäammattilaisten omaan toimintaan liittyvien väittämien vastausten perusteella olisi tulkittavissa. Jatkuva toiminnan tehostamisen vaatimus nähdään istuvan huonosti pienten metsätilojen puunmyyntiin.

Jatkuvan metsänkasvatuksen mahdollisuudet tulee kertoa jokaiselle metsänomistajalle puolueettomasti, sitä ennen on metsäammattilaisten hankittava kokemusta kyseisestä. Menetelmä on lain edessä yhden vertainen. (mies, 65 v. säännöllisesti)

On tulossa ja tullutkin ongelmaksi vaatimus siitä, että joka paikasta pitäisi saada puut haettua täysperävaunu-rekalla. Tien rakentamisen kustannukset ovat korkeita. Ja jos tie on samalla oma mökkitie, niin ei sen edes haluta olevan iso ja leveä. [...] Puunkuljetusta voisi yrittää kehittää sellaiseksi, että pieniltä metsäautoteiltä haettaisi puut laanista pienemmällä kalustolla ja sillä ajettaisiin vain lähimmän pikitien äärelle. Pikitien varteen sitten välivarasto, josta eteenpäin järeällä kalustolla. (joo, voi tulla ongelmaksi, että mistä saadaan maa sille välivarastolle, kuka maksaa jne. mutta kannattaisi kuitenkin selvittää). (mies, 41 v. säännöllisesti)

Myös metsätoimijakentän keskinäinen vastakkainasettelu nousi kommentteissa esiin toiminnan mahdollisuuksia heikentävänä.

Metsäsektorilta puuttuu yhteinen tekemisen meininki. (mies, 45 v. joskus)

Yleinen tympääntyminen "isänmaallista" metsäteollisuutta kohtaan. Kähmitää, ahneutta, toimintojen siirtoa ulkomaille. 1990-luvun alkupuolella tapahtunut kantohintojen romahdus muistetaan vielä. (mies, 58 v. joskus)

Toimijoiden riittämättömät tai huonosti kohdennetut henkilöstö- ja työvälineresurssit nousivat myös esiin yhtenä passiivisuutta aiheuttavana syynä.

[Organisaation] toimihenkilö voi olla koko ikänsä samassa työpaikassa ja samalla paikkakunnalla. Jos asiat eivät hänen kanssaan synkkaa, niin [organisaation] hyvä toiminta ei silloin näy. Eli henkilökemiat ovat metsäalalla erittäin suuressa roolissa. (nainen, 51 v. säännöllisesti)

Puun ostajilla on liian monia metsänomistajia huolehdittavinaan ja yritysten tietojärjestelmät ovat aivan liian työläitä, jotta puunostajan aika riittäisi yrittää saada epävarmoja metsänomistajia tekemään puukauppoja tai hoitotöitä. (mies, 60 v. joskus)

Useissa kommenteissa todetaan, että nykyisessä taloudellisessa epävarmuudessa ja oletettaessa tulossa olevien, erityisesti kuitupuuta käyttävien, investointien lisäävän puunkysyntää, voi metsänomistaja itse asiassa tehdä viisaimman ratkaisun jättäessään metsänsä odottamaan hakkuita. Toisaalta nähdään, että metsänhoitotöihin investointi vaatii pääomaa, jota kaikilla metsänomistajilla ei ole niihin laittaa.

*Kun ei ole rahantarvetta ja muut sijoitusmuodot tuottavat heikosti, on hakkaamattoman metsän tuotto monesti kuitenkin parasta tuottoa ja lisäksi riskitöntä (jos vakuutettu). Itse asiassa metsänomistajat toimivat rationaalisesti nykyisessä taloustilanteessa, jossa muut sijoitustuotot ovat alhaisia ja riskipitoisia. Uudet laitokset lisäävät puun kysyntää ja nostavat aikanaan puun hintaa, tuotto sieltä. Lisäksi suuremmalla puumäärällä metsässä on kuutioissa parempi kasvu kuin harvaksi harvennetulla. Siis kuutioissa ei arvossa, mutta jos kuidun kysyntä kasvaa ja tukkia liikaa, niin miten jatkossa. Kun ei tee mitään hätiköityä, niin saat-
taa olla hyvä. (mies, 58 v. säännöllisesti)*

Kun puusta maksetaan tarpeeksi ja muodostuu kysyntään, ollaan myös valmiita maksamaan laadukkaista metsänhoitotöistä ja esim. lannoituksesta. Puukauppa lähtee rahantarpeesta. Jos rahaa jää yli, voi tehdä metsässäkin jotain. (mies, 31 v. säännöllisesti)

Mo:t voisi jakaa kolmeen ryhmään: Aktiiviset ja hoito- ja hakkuutarpeet tiedostavat, passiiviset jolla taloudellinen tilanne ei salli uhrauksia metsään ja jäljellä on vain hoitotarvetta ja ne joilla on metsää jota ei ole hakattu eikä hoidettu eikä "uskalleta" tai ei ole pakko tehdä mitään. (mies, 67 v. säännöllisesti)

Väittämien ulkopuolelta avoimissa vastauksissa nousi esiin toistuvien hirvivahinkojen aiheuttama passiivisuus metsän uudistamisessa.

Hirvikanta, hirvien aiheuttamat tuhot ovat monin paikoin niin pahoja ja toistuvia, että se vie motivaation hoitaa taimikoita. Ainakin joillakin maanomistajilla on sellaistaikin, että karumpien maiden männiköitä ei haluta avohakata, koska on oletus, ettei hirvien takia paikalle saa uutta taimikkoa. (mies, 41, v. säännöllisesti)

3.4.1 Passiivisten metsänomistajien tunnistaminen

Eniten metsäammattilaiset ovat tekemisissä passiivisina pidettyjen metsänomistajien kanssa luonnollisesti silloin, kun näitä pyritään erityisesti tavoittamaan erilaisilla asiakashankinnan kampanjoilla ja tapahtumilla tai heitä lähestytään palveluita markkinoitaessa. Metsäammattilaiset ovat siis tekemisissä passiivisina pitämiensä metsänomistajien kanssa pääasiallisesti osana normaaleja työtehtäviään, mutta osin myös vapaa-ajallaan muun

muassa metsästysharrastuksen parissa tai kun esimerkiksi sukulaiset kyselevät neuvoja metsäasioissaan (Taulukko 4). Taulukossa puuta ostavien yritysten ja metsänhoitoyhdistysten vastaajien muita moninaisemmat kohtaamistilanteet selittynevät näiden ryhmien muita suuremmalla vastaajamäärällä.

Taulukko 4. Tilanteita, joissa vastaajat ovat tekemisissä passiivisiksi kokemiensa metsänomistajien kanssa. Taulukkoon on koottu avoimissa vastauksissa mainitut tilanteet ja niiden kohdalle rasti, jos tilanne on mainittu jonkin tietyn työnantajatahon edustajan vastauksessa.

	Puuta ostava yritys	Metsänhoi- toyhdistys	Suomen metsäkes- kus	Metsäpal- veluyritys	MUU
Neuvonta/asiakastapaa- miset	x	x	x	x	
Palvelujen myynti ja markkinointi	x	x	x	x	x
Hakkuiden yhteydessä	x	x			x
Hoitotyömaiden yhtey- dessä	x	x		x	x
Puun hankinnassa (osto)	x				x
Erikoishakkuissa				x	x
Ojitushankkeet	x	x		x	
Metsätie- tai suometsä- hankkeet	x	x		x	
Kun hoitamaton tila työ- maan vieressä	x	x		x	
Metsäsuunnitelmien myynti		x		x	
Metsäsuunnitelmien teko		x		x	
Tila-arvio perunkirjaan tai myyntiin		x		x	x
Kuolinpesäomistuksia selvitellessä	x	x			
Sukupolvenvaihdokset		x	x		
Aktivointikampanjat	x	x	x		
Yleisötapahtumat	x	x	x		
Koulutustapahtumat	x	x	x		
Luontokohteita selvittä- essä			x		
Metsänsuojelu			x		
Kaikessa	x	x			
Satunnaisesti	x			x	
Vapaa-ajalla	x	x		x	x

Metsäammattilaisilla on työssään toimintatapoja, joiden avulla he arvioivat metsänomistajien metsätaloudellista aktiivisuutta (Taulukko 5). Seuraavaksi esiteltävissä avoimissa kommentteissa painottuvat puuta ostavien yritysten ja metsänhoitoyhdistysten edustajien lainaukset, koska nämä ovat suurimmat vastaajaryhmät, ja siten heiltä on määrällisesti eniten myös vastauksia. Esitettyihin lainauksiin on valikoitu vain työssään säännöllisesti tai joskus passiivisiksi miellettyjen metsänomistajien kanssa tekemisissä olevien kommentteja.

Taulukko 5. Metsäammattilaisten tapoja tunnistaa passiivisia metsänomistajia

Ennakkotietojen perusteella

Metsän kunto (hoitamattomuus/hakkaamattomuus) metsävara-aineistossa tai maastossa

Asiakasjärjestelmässä näkyvä asiointi eli sen puute

Tilan omistusmuoto yhteisomistus

Omistajan iäkkäys

Tila pieni tai kaukana omistajan asuinpaikasta

Ammattilaisen paikallistuntemus tai hiljainen tieto

Metsänomistajan kanssa kontaktista

Tulee ilmi yhteydenotossa metsänomistajaan omistajalta itseltään (pitkään ollut metsät käsittelemättä)

Metsänomistajan heikko osaaminen metsäasioista tulee ilmi

Ei ole kiinnostunut tai metsiä ei koeta taloudellisesti merkityksellisiksi tai että tu-
loon voisi vaikuttaa

Ei toimenpiteitä tehty tai halua/aikeita niihin

Ei rahan tarvetta metsästä

"Ymmärtämättömyys" metsän käsittelyjen tärkeydestä

Metsäasioista tietämättömyydestä tuleva kielteisyys toimenpiteitä kohtaan

Yleisen heikko asenne metsänhoitoa kohtaan

Ei pidä passiivisina

Omistajalla muu kuin puuntuotanto tavoitteena

Passiivisuutta ei voi yleistäen tunnistaa

Useimmiten arvio tehtiin metsätilasta olevien ennakkotietojen, esimerkiksi asiakasrekistereissä olevien viimeaikaisten merkintöjen puutteen tai käytettävissä olevan metsävara-aineiston (kuviotiedot, ilmakuvat) perusteella. Myös maastossa liikuttaessa kartoitettiin

”kovapuustoisia tiloja” tai ”hoitamattomia taimikoita”, esimerkiksi naapuritilan toimenpiteiden yhteydessä.

Ei tapahtumia meidän asiakastietojärjestelmässä moneen vuoteen, paljon mahdollisuuksia (hakkuita ja hoitotöitä) Metsään.fi palvelussa (mies, 57 v. säännöllisesti)

Metsä on hoitamaton. (mies, 47 v. joskus)

Ei yhteydenottoja, puunmyyntiä tai metsäpalvelujen ostoja (mies, 50 v. säännöllisesti)

Metsänomistajaryhmistä oli myös tietynlaisia ennakkokäsityksiä; iäkkäitä, kaupungissa tai kaukana metsätilastaan asuvia metsänomistajia, pienten tilojen haltijoita ja kuolinpesissä tai yhtymissä metsää omistavien oletettiin usein olevan passiivisia.

Ei ole kiinnostunut hoitamaan metsiä. Kyseessä voi olla kp [kuolinpesä], mutta myös yksi omistaja. Yleensä kyseessä on iäkkäämmät ihmiset. (mies, 31v. säännöllisesti)

Yli 65- vuotias usein. Kaupunkilainen, ei siteitä omistamaansa metsään. (mies 58 v. joskus)

Vanha ihminen, perikunta tai kaupunkilaismetsänomistaja (mies, 59 v. joskus)

Yleensä kuolinpesän jäsen, liiallinen osakkaiden määrä estää järkevän päätöksen teon. Aktiivisuus laskee myös huomattavasti 70 ikävuoden jälkeen, "ei enää innosta, hoitakoon nuoremmat (mies, 28 v. säännöllisesti)

Monet vastaajista kuvailivat metsänomistajilla olevan muita kuin puuntuotannollisia tavoitteita tai toiveita metsiensä suhteen. Näiden tavoitteiden esiin tuomisesta huolimatta moni vastaajista piti metsiään hakkaamattomia tai hoitamattomia metsänomistajia passiivisina, tai ainakin ymmärtämättöminä tai tietämättöminä. Osa taas selkeästi toteaa, että ei ole hyödyllistä luokitella metsänomistajia passiivisiksi.

Tyypillisesti yli 60 v tilan ulkopuolella asuva vihreitä arvoja omaava (mies, 38 v. joskus)

[...] Passiivinen yleensä vähättelee metsästä saatavia tuloja, hänellä on usein myöskin luonnontilaisuus tärkeää, hän myöskin vieroksuu avohakkuuta ja metsänhoidollinen tietoisuus on kovin vajavaista (mies, 56 v. joskus)

Eivät ymmärrä metsien taloudellista käyttöä. Liikaa jauhavat vain ns. ympäristö arvoja. Melkein suuttuvat kun menee ehdottamaan hakkuita. (mies 62 v. säännöllisesti)

Maastossa heti, vaikka ei olisi nähnytkaan omistajaa! Omaisuus "rehoittaa". Asenne torjuva kaikkeen ehdotettuun. Ympäristö/maisemallista/tunne syistä johtuva passiivisuus eri kategoriansa. (mies, 59 v. joskus)

Haluton tekemään metsässä mitään/myymään puuta. "kyllä se siellä kasvaa" "me soitellaan sitten kun ollaan halukkaita myymään" Hinnan odottelija. Luonnonsuojelijat. (nainen, 27 v. säännöllisesti)

Vallitsevana on tiedonpuute oman tilansa metsien hyödyntämisestä ja tuottomahdollisuuksista. Myös luonnonsuojelu ja monikäyttötavoitteellisia on aika paljon. (mies, 62 v. joskus)

Metsänomistajan viimeaikainen passiivisuus tulee esiin myös ammattilaisen ottaessa yhteyttä omistajaan tai toisin päin. Omistaja voi itse kertoa, että metsät ovat olleet hoitamatta pidemmän aikaa, tai metsäammattilaiselle muodostuu tällainen kuva metsänomistajan vastauksista ja asennoitumisesta ehdotettuihin toimenpiteisiin.

Keskusteluissa tulee ilmi, että tekemistä metsässä olisi, mutta ne jätetään tekemättä. (mies, 32 v. joskus)

Ei ole ollut yhteydessä pitkään aikaan. Yleensä itse kertoo. (mies 56 v. säännöllisesti)

Metsänomistajan tietämättömyys ja passiivisuus tulee yleensä heti esiin puhelun alussa metsänomistajan itse kertomana. (nainen, 26 v. säännöllisesti)

Metsät voidaan kokea taloudellisesti merkityksettömiksi esimerkiksi tilan pienen koon takia tai metsän hoitaminen ei kiinnosta, koska omistajalla ei ole silloisella hetkellä rahan tarvetta.

Valittaa puunhintaa. Palvelut on liian kalliita. Metsä ei ole pääelinkeino (mies 37 v. säännöllisesti)

ei tarvitse rahaa (mies, 62 v. joskus)

Metsäammattilaiset kokevat myös joidenkin omistajien suhtautuvan kielteisesti metsätalouteen, koska näillä on ammattilaisen mielestä väärä käsitys toimenpiteistä tai he eivät yleisesti tiedä riittävästi metsänhoidosta voidakseen arvioida toimenpiteitä. Joidenkin metsäammattilaisten esittämien vastausten mukaan osaa metsänomistajista ei metsäasiat kiinnosta laisinkaan, ja osa taas tietää metsänhoidosta ylipäättään niin vähän, että he eivät pysty toimimaan, eivätkä myöskään tekemään päätöksiä ehdotetuista toimenpiteistä.

Epäilee metsän tuottoa, hoitotoimenpiteiden vaikuttavuutta ja -kalleutta. Metsä tuottaa parhaiten pankkina ja täystiheänä ryteikkönä... (mies, 56 v. joskus)

Metsät hoitamatta, tietämättömyys ja vanhat ennakkoluulot isoista ja pahoista metsäkoneista pilaamassa metsää. (mies 28 v. joskus)

Ennakkoluuloja kaikkia toimijoita kohtaan. (mies, 59 v. joskus)

Vajaasta metsätietämyksestä, vääristä käsityksistä metsänhoidosta (hoitamattomuudesta) (mies, 67 v. säännöllisesti)

Ei tunne metsäänsä eikä sen mahdollisuuksia, väärä käsitys metsäomaisuuden arvosta ja tuottomahdollisuuksista (mies, 60 v. säännöllisesti)

Ei kiinnostusta metsänhoidosta (mies, 46 v. säännöllisesti)

ei kiinnosta metsienhoito/hakkuut ollenkaan (mies, 41 v. joskus)

Hän ei myy puuta. (mies, 42 v. joskus)

Ei puun myyntihalukkuutta, eikä halua sijoittaa hoitotöihin. (mies, 45 v. joskus)

Metsän peruskäsitteiden ja metsäasioiden yleinen puuttuminen tai tuntemattomuus (mies 35 v. säännöllisesti)

Ei välttämättä tiedä metsäasioista niin paljoa ja harjoita aktiivisesti metsätaloutta (nainen, 30 v. joskus)

Myös tässä kysymyksessä vastauksissa nousi esiin se, että metsänomistajan passiivisuutta ei voi yleistäen tunnistaa minkään ennakkotiedon perusteella. Omistajan muut kuin puuntuotannolliset tavoitteet voivat ammattilaisen järjestelmissä vaikuttaa passiivisuudelta, vaikka metsänomistaja olisi hyvinkin aktiivinen metsänsä hyödyntäjä tai tehnyt tietoisin ratkaisuin olla hoitamatta metsiään.

Niin passiivisia kun määritelmä määrittää, ei ole alueellani montakaan. Yleisempi passiivinen on sellainen jolla työmäärät ovat tarpeisiin nähden jääneet huomattavan vajavaiseksi. (mies, 56 v. joskus)

[...] Metsätöiden ja hakkuiden tekemättömyys voi olla myös aktiivinen päätös, joka johtuu metsänomistajan elämäntilanteesta tai arvomaailmasta, se voi olla osalla tilaa tai koko tilalla tai ajallisesti tilapäistä tai pitkäaikaista. Henkilö saattaa esim. odotella eläkkeelle jääntiä, että tekee hoitotöitä sitten kun on aikaa. Todellista passiivisuutta on se, että ei vaivauduta perehtymään omistamansa metsätilan ominaisuuksiin, metsänkäsittelyn vaihtoehtoihin, ei hankita metsätietoa, eikä tehdä päätöksiä. [...] (mies, 41 v. säännöllisesti)

Ei sitä voi tunnistaa. (mies, 52 v. säännöllisesti)

Kokemus opettaa. Joskus esim. sairaus, vanhuus, kiire tekee ihmisen passiiviseksi. (nainen, 51 v. säännöllisesti)

3.5 Avoimet vastaukset aktivointikeinoista

Vastaajien ehdottamat keinot ja toimenpiteet passiivisten metsänomistajien aktivointiin voidaan jakaa lähtökohtansa mukaan yhteiskunnallisiin keinoihin ja markkinalähtöisiin keinoihin sen mukaan, kuka toimenpiteistä olisi vastuussa. Yhteiskunnalliset keinot voidaan jakaa totutusti lainsäädännölliseen, taloudelliseen ja informaatio-ohjaukseen. Markkinalähtöiset keinot ovat toimijoiden itsensä toteutettavissa ja hyödynnettävissä.

Useimmat vastaukset olivat yksittäisiä lauseita tai selkeitä eri asioiden listoja. Mukana oli kuitenkin myös joitakin selvästi asiaa laajemmin pohtineiden pidempiä vastauksia, joissa myös usein pohdittiin omaa roolia metsäammattilaisena. Eniten avoimia kommentteja saatiin puuta ostavissa yrityksissä tai metsänhoitoyhdistyksissä työskenteleviltä, jotka ovat myös suurimmat työnantajatahot ja siten suurimmat vastaajaryhmät kyselyssä. Tästä syystä avointen vastausten analyysissä ja raporttiin nostetuissa esimerkeissä painottuivat nämä vastaajaryhmät.

Vastauksissa nousi esiin myös passiivisten metsänomistajien kategorisoinnin ongelmallisuus ja kysymys, onko erottelu passiivisiin ja aktiivisiin ylipäättään tarpeellista. Vastauksissa ei esiintynyt lainkaan suoria tukimuotoisia kannusteita, kuten Kemera-tuki tällä hetkellä on, vaan taloudelliset kannustimet toivottiin toteutettavan verotuksen kautta.

Yleisimmin mainittiin henkilökohtaiset yhteydenotot ja pyrkimys neuvontaan. Myös tila- ja omistusrakenteen kehittämistä pidettiin laajasti hyvinä keinoina. Erityisesti kuolinpesien elinkaaren lyhentäminen neuvonnalla tai määräyksillä koettiin toimivaksi. Puun parempi hinta ja tasaisempi kysyntä nousivat erityisesti metsänhoitoyhdistyksissä työskentelevien vastauksissa esiin.

Seuraavissa kolmessa alaluvuissa esitellään avoimien vastausten teemoja. Alaluvut on jaettu yhteiskunnallisen toimivallan aktivointikeinoihin, markkinalähtöisiin aktivointikeinoihin ja viimeisenä omana lukunaan perusteluja, joiden mukaan metsänomistajia ei ole tarpeen aktivoida metsätaloudelliseen toimintaan.

3.5.1 Metsäpolitiikan keinot

Taulukossa 6 on esitetty avoimissa vastauksissa ehdotettujen ja hyvänä pidettyjen aktivointikeinojen luokittelu yhteiskunnallisten ohjauskeinojen mukaan lainsäädännölliseen, taloudelliseen ja informaatio-ohjaukseen. Luokkia on kuvailtu jäljempänä esimerkein.

Taulukko 6. Yhteiskunnan keinovalikoimassa olevia aktivointikeinoja. Luokittelu avoimista vastauksista.

Lainsäädännöllinen ohjaus

Kuolinpesien purun nopeuttaminen tai kuolinpesäomistusten kieltäminen

Metsänhoitoon velvoittaminen

Metsävaratietojen avaaminen kaikille avoimiksi

Sukupolvenvaihdosten edistäminen

Tila- ja omistusrakenteen kehittäminen, esim. yhteismetsiin siirtyminen

Taloudellinen ohjaus

Tilan omistajavaihdosten verotuksen keventäminen

Puunmyynnin verotukselliset kannustimet

Metsänhoidon verokannustimet

Lisämaksut, jos ei myy puuta tai hoida metsiään säännöllisesti

Verotuksen keinot yleisesti

Passiivisten omistajien tiloistaan luopumisen edistäminen

Informaatio-ohjaus

Metsävaratiedon avoin saatavuus

Yleinen tietoisuuden lisääminen metsäalasta, esimerkiksi kouluissa

Tila- ja omistusrakenteen kehittäminen, esim. yhteismetsiin siirtyminen

Ei aktivointitarvetta

Lainsäädäntöä toivottiin muutettavan aktiiviseen metsänomistamiseen ja metsien hoitoon velvoittavaksi. Kuolinpesien purkamiseen toivottiin myös lakisääteistä velvoitetta. Joissakin kommentteissa todettiin myös, että lainsäädäntöä ei tule tiukentaa tai että erilaisista pakkokeinoista olisi enemmän haittaa kuin hyötyä.

Kuolinpesien purkaminen ja muuttaminen yhtymiksi ja sukupolvenvaihdosten edistäminen ja näihin asioihin lainsäädännön ja veroporkkanoin vaikuttaminen. (mies, 60 v. säännöllisesti)

Uudistamisen jälkeen myös taimikonhoitovelvoite metsänomistajalle (mies, 59 v. joskus)

Keppiä niille, jotka eivät hoida metsiään ja järeämpi lainsäädäntö velvoittamaan metsien varhaishoitoa (taimikonhoitoa). Perikuntana metsänomistamisen kiellettävä sekä kunnon kannustimet sukupolvenvaihdoksiin. [...] (mies, 42 v. säännöllisesti)

Kuolinpesien purkuvelvoite noin 1-3 v kuolintapauksesta lakiin kirjattuna. Lainhuudon hakeminen pakolliseksi kuolintapauksen jälkeen, ongelmana nykyään, ettei yhteystietoja löydy kuolinpesistä edes maanmittauslaitokselta. [...] Metsäsuunnitelman pakollisuus metsänomistajille, omistajille tulisi kuva mitä omistaa ja millaiset rahavirrat ovat. (mies, 28 v. säännöllisesti)

Puun myynti tulee pitää maanomistajalle vapaaehtoisena, ei mitään pakkovero-järjestelmiä tms. Sellainen aiheuttaisi vain vastarintaa. Tilakoon pirstaloitumisen ongelmaa liioitellaan, se kertoo enemmän ammattilaisten asenteesta. Metsätalouden yleisen hyväksyttävyyden kannalta on hyvä asia, että Suomessa käytännössä kuka tahansa voi omistaa metsää, vaikka pienenkin tilkun. Kun vähintäänkin lähisukulaisella on metsää, niin paremmin hyväksytään esim. hakkuita. Varmasti alkaisi mielenosoitukset hakkuista vastaan lisääntyä, jos metsänomistamisen malli olisi harvat suurtilan omistajat vastaan maaton tavallinen kansa, joka kärsii metsätalouden aiheuttamat negatiiviseksi koetut muutokset marja-metsästyks- ja virkistysmaillaan. Uudistamisessa ja taimikkojen hoidossa voisi olla vähän "keppiäkin". Asiansa hoitavalle muinainen vakuustalletusjärjestelmä ei ollut mikään paha. (mies, 41 v. säännöllisesti)

Tila- ja omistusrakenteen kehittäminen katsottiin tärkeäksi tekijäksi metsätaloudellisen aktiivisuuden lisäämisessä. Kuolinpesien purkamista ja sukupolvenvaihdoksia haluttiin edistää, ja metsätilojen siirtymiseen passiivisilta metsänomistajilta aktiivisille toivottiin tehokkaita mekanismeja.

Kuolinpesät pitäisi purkaa tietyllä aikavälillä. Suuri osa passiivisista tiloista yhteisomistuksessa. (mies, 37 v. säännöllisesti)

[...], sukupolvenvaihdon kehittäminen, kuolinpesien järjestelyyn parempia työkaluja.” (mies, 26 v. säännöllisesti)

Kuolinpesien purkaminen ja aktivointi sukupolvenvaihdoksiin. Liittyminen yhteismetsään. (mies, 40 v. säännöllisesti)

Suurempi metsävähennyspohja ja jollain konstilla hoitamattomat tilat aktiivisille hoitajille (mies, 31 v. säännöllisesti)

Myyntiveroa kevyemmäksi ja rinnalle pinta-alaan perustuva verotus. Perintö- ja lahjaverotusta on kevennettävä. Apua ja tukea metsäyhtymien perustamiseen. Tilojen pirstoutuminen on ehkäistävä. (mies, 32 v. joskus)

[...] Sukupolvenvaihdosten sujuvoittaminen, metsätaloudesta piittaamattomien metsänomistajien tilojen myynnin edistäminen sekä tilakoon pirstoutumisen ehkäiseminen ovat tärkeimpiä keinoja pitkällä tähtäimellä. [...] (mies 39 v. joskus)

Alentaa yhteismetsien ja metsäyhtymien perustamiskynnystä. Ammattimaisen metsänomistamisen tulisi olla kannattavampaa. Tilakokoa ja metsänomistajien keski-ikää olisi laskettava. Sukupolvenvaihdoksesta olisi tehtävä halvempaa ja helpompaa, varsinkin jos sukupolvenvaihdos tapahtuu keskitasoa suuremmilla metsätiloilla. Metsäneuvontaa kuolinpesille ja perikunnille. Näin voitaisiin karottaa osakkaiden ajatukset metsätilan käyttöön liittyen ja keksiä ratkaisuja joissa yhden henkilön mielipide ei jarruta toimenpiteitä. Perilliset voivat perustaa tämän jälkeen esimerkiksi metsäyhtymiä jossa on saman henkisiä osakkaita. (mies 27 v. joskus)

Tilan alueen liittäminen olemassa olevaan yhteismetsään on hyvä vaihtoehto passiivisille metsänomistajille. Tätä vaihtoehtoa ei yleensä tarjota metsänomistajille neuvonnassa. (mies, 58 v. joskus)

Metsävaratiedon saatavuus ja avoimuus, erityisesti metsävaratietolain muutos, nousi selvänä teemana esiin.

Metsävaratiedon julkisuus tai luvan myöntämisen helpottaminen/edesauttamien auttaisi metsäammattilaisia aktivoimaan passiivisia metsänomistajia. (mies, 25 v. säännöllisesti)

Kaikille palveluntarjoajille mahdollisuus metsävaratietojen saantiin. (mies 33 v. säännöllisesti)

Käytännössä metsävaratietolaki pitäisi avata ja julkisin varoin kerätty metsävaratieto maanomistajien yhteystietoineen pitäisi saada alan kaikkien toimijoiden käyttöön. Tämä lisäisi yritysten määrää ja tekisi työtarjousten tekemisen maanomistajille helpoksi. Markkinatalous rupeaisi lopulta hoitamaan niin hakkuu kuin hoitorästit kuntoon. Tärkein toimenpide olisi em. metsävaratietolain avaaminen ja tietojen saaminen tehokkaaseen käyttöön. (mies, 50 v. säännöllisesti)

Metsänomistajien aktivoinnissa taloudellisista ohjauskeinoista verotus koettiin toimivaksi niin tilan omistajavaihdoksiin, puunmyyntiin kuin metsänhoitoonkin liittyen. Myös erilaisia sanktioivia veroja ehdotettiin, sekä verotusta yleisesti keinona ohjata toimintaa. Vastauksissa enemmistössä toivottiin verotuksen keventämistä, jonkin verran myös erilaisia metsätaloudelliseen aktiivisuuteen kytkettäviä verohuojennuksia tai -kiristyksiä, mikäli metsätaloudellisia mahdollisuuksia ei hyödynnetä.

Kaikki myönnetty metsätalouden tuet peritään taannehtivasti takaisin korkojen kera ja kertyneet varat ohjataan esim. metsätieverkoston kunnostamiseen aktiivituloille. (mies, 56 v. joskus)

Nykyinen KEMERA - Pelleily romukoppaan. Veroporkkana on aina ollut hyvä ohjaamaan metsänhoidollisia käytäntöjä - pienentäisi byrokratiaa ja epävarmat tuen maksatukset loppuisivat.” (mies, 56 v. säännöllisesti)

Tilan myymisestä verohelpotus. Metsiin oma kannustava ja palkitseva verojärjestelmä, nykyinen passivoi liikaa. (mies 45 v. säännöllisesti)

Kompensoitu kiinteistövero. Aktiiviselle porkkanaa, passiiviselle keppiä. (mies, 62 v. säännöllisesti)

paluu pinta-alaverotukseen (mies, 62 v. säännöllisesti)

Informaatio-ohjaukseen luokiteltiin metsänomistajille kohdistettu yleinen tiedotus metsäasioista ja metsätalouden tärkeyden esillä pitäminen yleisesti kansalaisille erilaisella tiedotuksella. Myös yleinen tiedon lisääminen, esimerkiksi koulussa koettiin tärkeäksi.

metsänhoidon ja tarpeellisuuden painottaminen markkinoinnissa ja viestinnässä taloudellisten arvojen korostaminen vastapainona suojelulle (siellä joukot ovat hoitaneet näkyvyyden esimerkillisesti) (mies 57 v. joskus)

Yleinen näkyvyys/markkinointi metsänhoidon merkityksestä tuleville sukupolville sekä henkilökohtaiset yhteydenotot (nainen, 27 v. joskus)

Suorat henkilökohtaiset yhteydenotot ja kutsut tapahtumiin, joissa käsiteltäisiin metsänomistamiseen liittyviä asioita kuten puukauppaa "matalan kynnyksen"-tapahtumia tarvitaan lisää. (nainen, 26 v. säännöllisesti)

Tiedon lisääminen. Uudet omistajat. (nainen, 37 v. joskus)

Passiivisten metsänomistajien aktivointiin tiedotus ja koulutustilaisuuksien kautta on osoitettava resursseja ja budjettia neuvontaorganisaatiolle. Tilaisuuksien tehokas järjestely alueittain laajoina tiedotus/koulutustilaisuuksien sarjana yhteistyössä on vaikuttavuudeltaan hyvin merkittävä. [...] (mies, 44 v. säännöllisesti)

3.5.2 Markkinalähtöiset keinot

Taulukossa 7 on esitetty markkinalähtöisiä keinoja metsänomistajien aktivoimiseksi. Vastauksissa nousi erityisesti esiin henkilökohtainen yhteydenotto ja asioiden tekeminen helpoksi metsänomistajalle.

Taulukko 7: Markkinalähtöiset keinot aktivointiin. Luokittelu avoimista vastauksista.

Markkinoista syntyvät ja toimijoiden keinot

Sukupolvenvaihdosten edistäminen

Henkilökohtainen yhteydenotto

Henkilökohtainen neuvonta tai aktivointi

Tila/metsäkäynti

Metsänomistajalähtöinen palvelu

Metsäasioiden hoitamisen helpoksi tekeminen

Metsästä saatavien taloudellisten hyötyjen korostaminen

Puun hinta ja kysyntä

Yleisten toimintaedellytysten ja resurssien parantaminen

Tila- ja omistusrakenteen kehittäminen, esim. yhteismetsiin siirtyminen

Ei aktivointitarvetta

Eniten mainintoja sai henkilökohtainen yhteydenotto jossakin muodossa. Useimmiten mainittiin henkilökohtainen neuvonta, mielellään yhdistettynä tutustumiskäyntiin metsänomistajan tilalla.

Henkilökohtainen yhteydenotto poikii parhaiten. Kirjeet ja mainokset ovat pappia muiden joukossa. (mies, 59 v. säännöllisesti)

Henkilökohtainen tapaaminen metsäammattilaisen kanssa ja tutustuminen omaan metsään. (mies, 46 v. säännöllisesti)

Henkilökohtaiset yhteyden otot parasta palvelua! (mies, 39 v. säännöllisesti)

Myös tarjottujen palvelujen parantaminen ja muokkaaminen kullekin metsänomistajalle ja tämän tavoitteisiin sopiviksi mainittiin. Erityisesti painotettiin, että asioinnin on oltava helppoa, ja palvelujen kuvauksen selkeää, erityisesti niiden talousvaikutusten esittäminen.

Yhteydenotot metsänomistajiin ja keskustella, mitä he haluavat metsistään. Eli miten he haluaisivat käyttää metsiään ja kertoa heille eri vaihtoehtoja. Sähköisten palveluiden kehittäminen edelleen. (mies, 29 v. säännöllisesti)

Henkilökohtainen kontaktointi ja asioiden helppohoitoisuus. (mies 33 v. säännöllisesti)

Markkinointi eri tavoin ja henkilökohtaiset kontaktit. Ei kirjekampanjointia, ne menevät roskeen helposti. Metsien tulomahdollisuuksien korostaminen yhteydenotoissa. Ympäristötietoisille omat, ei niin voimakkaat käsittelyvaihtoehdot tarjolle. Nuorten metsien hoidon tärkeyden korostaminen. (mies, 58 v. joskus)

Asioiden muuttaminen euroiksi (mies 43 v. säännöllisesti)

Puun parempi hinta ja tasainen kysyntä nousivat kaikkien vastaajaryhmien vastauksissa esiin.

Puunhinnan nousu ja kysynnän lisääntyminen. (mies, 52 v. säännöllisesti)

Kolme asiaa. Hinta, Hinta, Hinta. Metsätalous tulee kokea taloudelliseksi tulokselliseksi toiminnaksi eikä puutarhan hoidoksi. (mies, 56 v. joskus)

Puusta on saatava parempaa kantohintaa kuin nykyisin, varsinkin nuorten kasvatusmetsien hakkuussa. (mies, 58 v. säännöllisesti)

[...] Metsänhoidollisten harvennushakkuiden suurin este ja ongelma on kuitupuun huono hinta. Kokorunko-hinnoittelussa voisi olla kehittämisen mahdollisuuksia, jäisi pois arpominen siitä, että onko katkonta oikein. (mies, 41 v. säännöllisesti)

Yleisten toimintaedellytysten paranemista pidettiin tärkeänä metsänomistajien aktivoimisen vaikuttavuudelle. Neuvontaan toivottiin lisää resursseja. Metsävaratietojen avoimuutta pidettiin lakimuutosasiana, mutta myös yleisenä toimintaedellytysten parantamisen asiana.

Neuvontaresurssia lisää. (mies, 59 v. säännöllisesti)

Yleisessä käytössä olevat metsävaratiedot. (mies, 55 v. joskus)

Kuolinpesien nopeampaan purkautumiseen ja sukupolvenvaihdoksiin nähtiin voitavan vaikuttaa myös neuvonnan keinoin.

Lisäksi täysin passiivisia metsänomistajia tulisi patistaa luopumaan metsäomaisuudestaan. (mies, 39 v. säännöllisesti)

3.5.3 Ei aktivointitarvetta

Molemmissa suurimmissa vastaajaryhmissä nousi joitakin kommentteja, joissa metsänomistajien aktivointia ei katsottu tarpeelliseksi. Useimmat tällä tavoin kommentoineet ammattilaiset, työnantajatahosta riippumatta, perustelivat näkemystään sillä, että puun kysyntä on tällä hetkellä osin vähäisempää kuin tarjonta.

Omalla toiminta-alueella passiivisia on vähän. Monelle löytyy hyvä syy, miksi heitä pitäisi pakottaa tekemään toimenpiteitä. Jotenkin en osaa kuvitella, että kävisin vanhainkodilla yrittämässä puukauppaa tai myymään taimikonhoitoja. Kyllä ne sieltä ajallaan tulee markkinoille. Jos metsiä hyödynnettäisiin maksimaalisesti mihin se puu mahtuisi. Tällä hetkellä ei taida olla käyttöä. Onkohan metsää markkinoivilta unohtunut kunnioitus toisen omaa kohtaan? (mies 59 v. säännöllisesti)

En näe tarvetta käyttää paljon resursseja passiivisten metsänomistajien herätelyyn. Puu riittänee metsäteollisuudelle hyvin ilmankin. (nainen, 33 v. joskus)

[...] Pikemminkin taitaa olla kyse sukupolvieroista metsän ja metsien käytön hahmottamisessa, ja ne muuttuvat vain vähitellen. Enemmistö työssäni kohtaa metsänomistajista on vähintään ajoittain aktiivisia, ja pienten tilojen kohdalla on luonnollistakin, että toimenpiteitä tehdään vain harvakseltaan. Hintojen "kyttäämistä" toki esiintyy, ja yksi ammattilaisten tärkeistä tehtävistä on saada tällaiset metsänomistajat ymmärtämään kasvatushakkuiden (sekä taimikonhoidon) merkitys metsän koko kehityskaarelle; tarpeellisia toimenpiteitä ei pitäisi lykätä liian kauan suhteellisen pienten rahasummien takia. [...] (mies, 39 v. joskus)

4 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuskyselyssä selvitettiin väittämillä ja avoimilla kysymyksillä metsäammattilaisten näkemyksiä metsänomistajien metsätaloudellisen passiivisuuden syistä ja parhaista aktivointikeinoista.

Selkeänä johtopäätöksenä tuloksista on todettavissa, että metsäammattilaiset ovat hyvin moninainen ja monin eri tavoin ajatteleva ja toimiva ryhmä, josta ei voida tehdä selkeitä yleistyksiä suuntaan tai toiseen. Tuloksista on kuitenkin poimittavissa selkeitä teemoja, joihin voidaan vaikuttaa erityisesti metsäalalla toimivissa yrityksissä itsessään.

Suosituksia toimintatapojen muutoksista annetaan hankkeen loppuraportissa, jossa tämän tutkimuksen tuloksia arvioidaan yhdessä metsänomistajakyselyn tulosten ja muun tutkimusaineiston kanssa (Haltia et al. 2017). Tämän luvun alaluvussa 4.3 mahdollisia ratkaisuja kommentoidaan vain lyhyesti.

4.1 Johtopäätöksiä passiivisuuden syistä

Ammattilaiset jakautuivat vastaustensa perusteella selvästi eri ryhmiin sen suhteen, millälaisia syitä he näkivät metsätaloudellisen passiivisuuden taustalla ja syissä olla tekemättä puukauppaa tai metsänhoitotöitä. Ryhmittelyanalyysissä työnantajataho vaikutti tulosten perusteella näkemyksiin puunmyymättömyyden syistä. Kontaktin säännöllisyys passiiviseksi koettuihin metsänomistajiin sekä oma metsänomistajuus vaikuttavat näkemyksiin yleisistä passiivisuuden syistä.

Ammattilaisten sijoittumisessa eri ryhmiin ei ollut missään teemassa tilastollisesti merkitseviä eroja vastaajien iän, sukupuolen, koulutustaustan tai työkokemuksen suhteen. Tämän tutkimuksen perusteella metsäammattilaisilla ei siis ole tiettyyn ikäryhmään, sukupuoleen, koulutustasoon tai työkokemuksen pituuteen liittyviä ajattelu- tai toimintamalleja. Millään taustatekijällä ei ollut vaikutusta ammattilaisten näkemyksiin metsänhoitotöiden tekemättömyyden syistä. Myöskään avoimissa vastauksissa ei ole nähtävissä joidenkin tiettyjen näkemysten olevan selkeästi yleisempiä vain vanhemmilla tai nuoremmilla vastaajilla, tai että vastauksissa olisi eroja naisten ja miesten välillä. Siten esimerkiksi monitavoitteisuutta kohtaan esitetyn kritiikin ei voida sanoa olevan vain esimerkiksi tietyn ikäryhmän asenteissa tai tiettyyn aikaan annetun koulutuksen tulos.

Vastaajista 46 prosenttia oli säännöllisesti osana työtehtäviään tekemisissä passiiviseksi kokemiansa metsänomistajien kanssa ja 40 prosenttia vastaajista joskus. Kontaktin määrällä oli yhteys siihen, miten passiivisuuden syitä arvioitiin yleisesti. Kontakteilla ei kuitenkaan ollut merkitystä vastaajien näkemyksissä erityisesti puukauppaan ja metsänhoitoon liittyen, vaikka paljon passiiviseksi mieltämiensä metsänomistajien kanssa toimineilla voi olettaa olevan kokemusta siitä, millaisia syitä metsänomistajilla on toimimattomuudelleen.

Ryhmittelyanalyysin tulosten ja avointen vastausten perusteella metsäammattilaisilla vaikuttaa olevan totuttuja tai opittuja ajattelumalleja siitä, millainen on hyvä metsänomistaja tai millaista on hyvä metsänomistajuus. Ensisijaisesti metsänomistajuus tunnutaan edelleen yhdistettävän omatoimisuuteen metsänhoidossa ja puuntuotannon maksimoimiseen, vaikka metsänomistajakunnassa on näkynyt muiden tavoitteiden yleistyminen jo pitempään (esim. Hujala ym. 2007). Kuvaa totutusta ja hyväksi koetusta metsänomistajuudesta heijastaa puunmyymättömyyden syiden faktoroinnissa omaksi ryhmäkseen noussut sekä avoimissa vastauksissa toistuva metsäammattilaisten käsitys tietyistä metsänomistajaryhmistä: naisia, iäkkäitä, kaupungissa asuvia, ja kuolinpesäomistuksia pidetään yleensä muita passiivisempina metsänomistajina. Ryhmittelyanalyysissä omien metsien tai metsätalouden toimenpiteiden vieraus ei samalla tavalla määrittänyt analyysin tulosta kuin ajatus metsänomistajan sukupuolesta tai iästä. Osalla metsäammattilaisista ajatusmallina näyttää siis olevan, että metsänomistajan heikko tietämys omaisuudestaan ei ole merkitsevää passiivisuudelle, vaan esimerkiksi metsänomistajan ikä tai sukupuoli. Heikkoa tietämystä metsäasioissa voidaan parantaa tiedotuksella, neuvonnalla ja

koulutuksella, mutta henkilökohtaisia ominaisuuksia ei voida muuttaa. Tällaisella ajattelulla saatetaan jo valmiiksi sallia epäonnistuminen metsänomistajan neuvonnassa ja palveluiden myymisessä sen sijaan, että selvitetäisiin, johtuuko passiivisuus metsäasioissa esimerkiksi metsänomistajan toisenlaisista tavoitteista.

Vastauksissa on usein yhdistetty passiivisuus sellaisiin metsänomistajaryhmiin, jotka ovat viime vuosikymmeninä kasvaneet ja joihin kuuluvien metsänomistajien määrä lisääntyy todennäköisesti myös tulevaisuudessa. Näitä ryhmiä ovat erityisesti naismetsänomistajat, ikääntyneet ja kaupunkilaiset, jotka asuvat melko kaukana metsistään. Myös passiivisten tunnistamisessa nojattiin vastausten perusteella samanlaisiin käsityksiin tietyistä metsänomistajaryhmistä.

Avoimissa vastauksissa luonnonsuojelua tai virkistysarvoja tärkeinä pitäviä metsänomistajia kuvailtiin usein tietämättöminä ja passiivisina ja heidän tavoitteisiinsa tunnuttiin suhtautuvan negatiivisävytteisesti. Aiemmista tutkimuksista metsäammattilaisten tiedetään pitävän puuntuotantoa ja taloudellisia arvoja luonnonsuojelua tärkeämpinä (Rekola ym. 2010, Berninger ym. 2009, Jokinen & Holma 2001), mikä heijastuu myös tämän kysely tuloksissa. Erityisesti metsäteollisuudessa työskentelevien näkemyksissä luonnonsuojelua on pidetty vähemmän tärkeänä kuin puuntuotantoa (Rekola ym. 2010, Wagner ym. 1998). Tässä tutkimuksessa suurin osa avoimista vastauksista tuli metsäteollisuuden palveluksessa olevilta, joten heidän näkemyksensä ovat voineet jonkin verran korostua tuloksissa. Toisaalta avoimet vastaukset voivat myös antaa tutkimuksen kysymyksenasettelun takia osittain liian yksipuolisen kuvan metsäammattilaisten näkemyksistä ja korostaa puuntuotantoon liittyviä näkökulmia liian voimakkaasti, vaikka ammattilaisen näkemys metsänomistamisesta olisikin vastauksen antamaa viestiä monipuolisempi. Väittämävastauksissa kymmenisen prosenttia metsäammattilaisista ajatteli metsänomistajan suojele- tai virkistyskäyttöpainotuksen yleiseksi syyksi metsätaloudelliselle passiivisuudelle. Kuitenkin ryhmittelyanalyysissa noin kolmannes vastaajista tunnistaa metsänomistajan virkistys- tai luonnonsuojelutavoitteita syyksi metsätaloudelliseen passiivisuuteen, ja myös avoimissa vastauksissa tuli esiin, että suojele- ja virkistyskäyttötavoitteet ymmärretään erilaisena metsänkäyttömuotona puuntuotannon rinnalla. Niiden takia metsänomistajan luokittelemista passiivisiksi ei pidetty mielekkäänä.

Metsäammattilaisten välillä on siis eroja asennoitumisessa metsän monikäyttöön ja metsänomistajalähtöiseen metsäpalvelujen tarjoamiseen. Tässä tutkimuksessa heitä, tai syitä tähän, ei kuitenkaan pystytty tunnistamaan tarkemmin. Mahdollisia syitä ovat muun muassa palveluiden yksilöimisen resurssien vähyys organisaatioissa, monikäytön suunnitteluun ja metsänomistajalähtöiseen eriyttämiseen (esim. riistakuvioiden teko työmaaohjeisiin) sopimattomat tietojärjestelmät, organisaatioiden yleinen jäykkyys muuttaa toimintatapojaan, ja metsäalan koulutus, jossa pitkään opetettiin hyvin yksipuolisesti puuntuotantoa tasaikäsirakenteisessa metsässä. Käytettävien tietojärjestelmien ”työläys” myös nousi avoimissa vastauksissa esiin asiakastyöltä aikaa vievänä.

Avoimissa vastauksissa välillä voimakkaastikin esiin nouseva metsänomistajien muiden kuin puuntuotannollisten tavoitteiden väheksyminen on huomionarvoista siinä mielessä,

että kaikki suurimmat puuta ostavat ja metsänomistajia neuvovat toimijat mainostavat palveluitaan metsänomistajan toiveet ja tavoitteet huomioiviksi, mukaan lukien suojele- ja virkistystavoitteet (kts. esim. Metsä Forest, Metsänhoitoyhdistykset, Stora Enso Metsä, UPM Metsämaailma). Avointen vastausten perusteella osa yritysten henkilöstöstä siis kokee vaikeaksi toimia työnantajansa toimintastrategian tai -ohjeiden mukaan. Syynä tähän voi olla esimerkiksi kannustinjärjestelmän tai työvälineiden sopimattomuus tai liian vähäinen resursointi uusien työtapojen käyttöönottoon.

Vastaajista vähemmistö kokee metsänomistajan ajanpuutteen tai pitkän välimatkan asuinpaikan ja metsätilan välillä syyksi olla hyödyntämättä metsätaloudellisia mahdollisuuksiaan. Tähän vaikuttanee viime vuosina voimakkaasti kehittyneet sähköisen asioinnin välineet, kuten julkisrahoitteinen Metsään.fi -palvelu ja toimijoiden omat sähköiset asiointipaikat. Metsäammattilaiset uskonevat, että metsäasioita pystytään hoitamaan kauempaakin sekä iltaisin tai viikonloppuisin.

4.2 Johtopäätöksiä metsäammattilaisten toiminnasta ja metsänomistajien aktivointikeinoista

Työnantajataho ja työtehtävät vaikuttivat tulosten perusteella näkemyksiin sopivimmista aktivointikeinoista. Myös oma metsänomistajuus vaikutti metsäammattilaisten näkemyksiin sopivimmista aktivointikeinoista.

Aktivointikeinojen ryhmittelyanalyysissa ”sähköiset palvelut” oli suurin ryhmä. Vastaa- jien sijoittumista eri ryhmiin selittää eri organisaatioiden erilaiset toimintatavat ja -pai- notukset. Metsäkeskuksessa on panostettu viime vuosina Metsään.fi-palveluun, ja sen merkitykseen on siten Metsäkeskuksen työntekijöiden luonnollista uskoa. Myös puuta ostavat yritykset ovat kehittäneet omia sähköisiä palveluitaan. Metsänhoitoyhdistyksissä, joiden toimihenkilöt sijoittuivat eniten puun parempaa hintaa korostavien ryhmään, on paremman puun hinnan kannattaminen osa yhdistysten edunvalvonnallista roolia.

Kiinnostavaa on huomata, että ryhmittelyanalyysin tuloksissa tai avoimissa vastauksissa ajanpuute tai pitkä välimatka asuinpaikan ja metsätilan välillä eivät nousseet erityisen sel- vinä syinä metsätaloudellisten mahdollisuuksien hyödyntämättömyyteen. Siitä huoli- matta iso osa vastaajista ajattelee sähköisten palveluiden yleistymisen toimivan metsän- omistajia aktivoivasti. Kenties sähköisten palveluiden oletetaan olevan aika- ja paikka- sitoutumattomuutensa lisäksi maastokäyntiä tutumpi toimintatapa tulevaisuuden met- sänomistajille, tai niiden toivotaan mahdollistavan esimerkiksi nykyistä monipuolisem- pia havainnollistamis- ja suunnittelukeinoja, jolloin metsänomistajien päätöksenteko olisi helpompaa.

Avoimissa kommenteissa kuitupuun huono hinta sekä kysynnän puute ja tempoilevuus nousevat väitteitä selkeämmin passiivisuuden syyksi. Näkemyksissä olevat erot eri työn- antajaryhmissä selittyvät eri organisaatioiden erilaisilla toiminnan tarkoituksilla. Puuta

ostavissa yrityksissä puun suoranaista huonoa hintaa useammin passiivisuutta perustellaan metsätalouden huonolla kannattavuudella, muun muassa puunmyynnin korkealla verotuksella tai sillä, että pienestä puukaupasta ei jää hoitotöiden kalleuden takia mitään, jos ne teetetään. Metsänhoitoyhdistyksissä taas puun huono myyntihinta on selityksenä.

Kuolinpesäomistukset syynä metsänomistajien passiivisuuteen nousevat avoimissa vastauksissa esiin yleisemmin kuin niiden osuuden metsätiloista ja todetun passiivisuuden (Hietala ja Valonen 2016) perusteella olisi odotettavissa. Vastauksiin on voinut vaikuttaa myös keväällä käyty keskustelu sukupolvenvaihdosten edistämisen keinoista. Kuolinpesien passiivisuus puunmyyjinä vaikuttaa myös olevan yksi alalla jaetuista ajattelutavoista.

Aktivointikeinoissa selvästi nousivat esiin erilaiset verotuksen huojennukset, mutta myös metsätaloudelliseen aktiivisuuteen linkitettävät keinot, joissa verohuojennuksia saa, tai ylimääräisiltä maksuilta välttyy, kun metsäänsä hoitaa tai hakkaa. Tällaisia mekanismeja voi pitää hyvinkin ongelmallisina metsien muiden kuin puuntuotannollisten käyttömuotojen kannalta. Myös se olisi ratkaistava, mikä milloinkin tulkittaisiin riittävän ”hyväksi metsänhoidoksi”, ja kenellä tämä määrittelyvalta olisi siitä, kuka olisi oikeutettu huojennuksiin. Nämä aktivointikeinot ovat myös selkeästi yhteiskunnan toimivallan alla. Viime vuosien kehitys ja toimijoiden toiveet purkaa metsäalan sääntelyä ja muun muassa Kemera-järjestelmään kohdistettu kritiikki on ristiriidassa näiden aktivointikeinojen voimakkaan kannatuksen kanssa tässä tutkimuksessa.

Metsänomistamiseen ja metsäalan toimijoihin liittyvää sääntelyä on purettu voimakkaasti, ja muun muassa metsänhoitoyhdistykset ovat siirtyneet toimimaan täysin kilpailullisilla markkinoilla. Kaikkien työnantajatahojen toimihenkilöiden vastauksissa kuitenkin toivottiin tarkempaa yhteiskunnallista sääntelyä ja ohjauskeinoja, jotka velvoittaisivat puunmyyntiä ja ohjaisivat myös metsänomistamisen tapoja. Erityisesti näitä toivottiin puuta ostavien yritysten toimihenkilöiden vastauksissa. Ilmiön taustalla on todennäköisesti turhautumista hankalaan asiakassegmenttiin tilanteessa, jossa kustannuskilpailu on kovaa ja paine puunhankinnan kasvattamisesta nouseva. Se kertoo kuitenkin myös siitä, että suoraan metsänomistajien kanssa työskentelevillä toimihenkilöillä on erilainen kuva vallitsevasta todellisuudesta kuin metsäpolitiikan muotoiluun osallistuvilla tahoilla.

Metsänomistajien aktiivisuutta nähtiin lisäävän myös se, että metsäasioiden hoitamisesta tehdään heille mahdollisimman helppoa ja heidän tavoitteidensa huomioon ottavaa. Metsäalaa kritisoitiin vaikeasta ammattislangista. Monet kokivat myös tärkeäksi korostaa metsänomistajalle metsästä saatavia taloudellisia tuloja.

Erilaisten metsäpolitiikan keinojen lisäksi avoimissa vastauksissa kuvailtiin erilaisia markkinalähtöisiä, toimijoiden itsensä toteutettavissa olevia metsänomistajien aktiivisuutta parantavia keinoja. Erityisen usein mainittiin henkilökohtaiset yhteydenotot metsänomistajiin. Henkilökohtainen tapaaminen esimerkiksi metsäkäynnin muodossa koettiin metsänomistajalle havainnollisimmaksi ja siten vaikuttavaksi keinoksi. Organisaatioiden riittämättömiä resursseja tähän kritisoitiin joissakin vastauksissa.

Vastaajien suuri luottamus henkilökohtaisten tapaamisten vaikuttavuuteen on osin ristiriidassa ryhmittelyanalyysissa tärkeimmäksi nousseen sähköisten palveluiden aktivointitehoon uskomisen kanssa. Henkilökohtaiset tapaamiset, erityisesti yhdistettynä tilakäyntiin on hyvin perinteinen metsäneuvonnan ja -asioinnin muoto. Sen vaikuttavuutta voi kuitenkin kritisoida tilanteessa, jossa yhä suurempi osa metsänomistajista asuu kaukana metsätilastaan ja palkkatyön vuoksi ei todennäköisesti pysty helposti tapaamaan metsäammattilaista arkipäivinä maastokäynnillä. Ikääntyvien metsänomistajien kyky lähteä metsään voi myös olla huono. Metsäalalla on myös pyritty vähentämään kallista ja paljon aikaa vievää maastotyötä, jota myös neuvontakäynnit tiloilla ovat. Tässä suhteessa avoimissa vastauksissa korostunut henkilökohtaisten tilakäyntien vaikuttavuuden korostuminen oli jokseenkin yllättävää.

Avoimissa vastauksissa selkeänä omana, joskin suhteellisen pienenä, ryhmänä erottui näkemys, että metsänomistajien luokittaminen metsätaloudellisen aktiivisuutensa mukaan ei ole mielekästä, eikä erityistä aktivointia tarvita. Näkemystä perusteltiin monin tavoin: kaikille metsätalouden investoinnit eivät ole taloudellisesti mahdollisia, toisaalta metsänomistajalla on oikeus olla tekemättä metsälläan mitään, jos hän niin haluaa. Nämäkin vastaukset kertovat metsäammattilaisten joukon ja heidän näkemystensä moninaisuudesta.

4.3 Mahdollisia keinoja metsätaloudellisen aktiivisuuden lisäämiseen

Tässä luvussa arvioidaan tämän kyselyn tuloksia suhteessa aiempaan kirjallisuuteen ja esitellään lyhyesti mahdollisia keinoja lisätä metsänomistajien aktiivisuutta metsäpalveluiden tarjoajien omilla toimenpiteillä. Tarkempia suosituksia ja tutkimustuloksia metsänomistajien näkemyksistä esitellään tutkimushankkeen loppuraportissa (Haltia et al. 2017).

Metsäammattilaiset tunnistivat metsätaloudellisen passiivisuuden mahdolliseksi syiksi metsänomistajien pelon metsänsä rajuista muutoksista, toiveet huomioida monimuotoisuuden suojelun ja virkistyskäytön tarpeet paremmin, sekä metsänomistajien heikon tietämyksen tai puuttuvan kiinnostuksen metsäasioista. Samat teemat ovat nousseet esiin aiemmissa metsänomistajien päätöksenteon tutkimuksissa (Hänninen ym 2011, Rämö ym 2011, Kuuluvainen ym. 2014).

Erityisesti metsänomistajien monitavoitteisuuden huomioiminen on mahdollista puunhankinnan yhteydessä, mikäli siihen on aitoa tahtoa ja osaamista. Myös metsänomistajien päätöksenteon tukemiseen on olemassa mahdollisuuksia, ja lisää kehitetään jatkuvasti. Metsänomistajien tavoitteiden kartoittamisen ja metsänomistajien metsätietämyksen ja siten päätöksenteon tuen välineiden kehittämiseksi on kuitenkin edelleen jatkettava tutkimus- ja kokeiluhankkeita (ks. esim. Hamunen ym. 2015).

Kaikki metsänomistajat eivät koe avohakkuita ja tasa-ikäisrakenteista metsänkasvatusta itselleen mielekkäiksi toimenpiteiksi metsässä (Valkeapää ja Karppinen 2013). Vuonna 2014 toteutetussa metsänomistajakyselyssä vastaajista 50 prosenttia arvioi soveltavansa seuraavan viiden vuoden aikana sekä ns. perinteisiä (mm. alaharvennus, avohakkuu) että

vaihtoehtoisia (mm. pienaukko- ja poimintahakkuut, yläharvennus) metsänkäsittelymenetelmiä, ja 36 prosenttia vain vaihtoehtoisia menetelmiä (Hujala ym. 2016). Metsäammattilaiset ovat kuitenkin tähän asti olleet hyvin varovaisia suosittelemaan jatkuvan kasvatuksen menetelmiä (Maaseudun Tulevaisuus 12.9.2016) ja tämä ristiriita metsänomistajien toivomien ja heille tarjottujen palveluiden välillä on potentiaalinen passiivisuuden syy. Metsäpalvelujen tarjoajien tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että metsänomistajia neuvotaan tasapuolisesti myös eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen mahdollisuuksista ja tuodaan neutraalisti esiin erilaisiin ratkaisuihin liittyvät taloudelliset ja muut seikat. Koska eri-ikäiskasvatukseen siirtyminen vaatii lähes aina hakkuun, on metsäammattilaisen suhtautuminen eri menetelmiin leimikkoa suunniteltaessa avainasemassa menetelmien valinnassa ja soveltamisessa (Valkonen ja Cheng 2014). Ammattilaisilta vaaditaan myös rohkeutta toteuttaa toimenpiteitä menetelmillä, joista ei vielä ole yhtä laajaa kokemusta, tai jotka itsestä tuntuvat huonoilta, mikäli metsänomistaja niiden käyttöä toivoo.

Aiemmissa tutkimuksissa metsäammattilaisten on todettu arvostavan ammattitaitoa korkealle, ja he kokevat roolinsa erityisesti sitä kautta, että heillä on tieto ja näkemys siitä, mikä on metsälle, metsätaloudelle ja metsänomistajalle hyväksi (Rekola ym. 2010, Valkonen ja Cheng 2014). Tämä näkemys on tähän asti ollut melko yksipuolisesti tasaikäisrakenteista metsänkasvatusta ja puuntuotannon tavoitteita suosivaa. Tästä asetelmasta metsänomistajien tavoitteiden kuunteleminen ja toteutuminen, sikäli kun ne ovat ristiriidassa metsäammattilaisen näkemyksen kanssa, vaikuttaa heikolta. Organisaatioissa voitaisiin lisätä vertaisoppimista keräämällä yhteen esimerkiksi jo nyt monitavoitteisesta metsätaloudesta kiinnostuneet toimihenkilöt, ja rakentaa heidän ympärilleen toimintatapojen kehittämisen ja oppimisen vertaisverkostoja. Primmerin (2010) tutkimuksessa kollegojen näkemyksillä on suuri merkitys metsäammattilaisten päätöksiin toimintatavoistaan. Näin voitaisiin tukea toiminnan uudistumista henkilöstöstä lähtien. Työntekijöiden osallistaminen työnsä kehittämiseen lisää tuottavuutta ja parantaa työssä viihtymistä ja siihen sitoutumista (Bowen & Ostroff, 2004).

Organisaatioiden on syytä luoda selkeät linjaukset ja huolehtia niiden jalkauttamisesta koskien esimerkiksi eri-ikäishakkuuta ja riista- tai virkistyspainotteista metsänhoitoa, jotta ne koetaan osaksi normaaleja metsänomistajille tarjottavia palveluvaihtoehtoja. Tämän edellytyksenä on toimihenkilöiden riittävä ja toistuva koulutus vieraiksi koetuista toimintatavoista, ja riittävän työajan varaaminen toimenpiteiden suunnitteluun maastossa ja metsänomistajan kanssa. Johdon selkeä tuki on tärkeässä roolissa uusien toimintatapojen tai tavoitteiden syntymisessä ja käyttöönotossa organisaatioiden sisällä (Gilley ym. 2008, Birdi 2005). Pelkkä henkilöstön kouluttaminen uusista menetelmistä ei riitä, mikäli organisaatioissa ei myös aidosti anneta resursseja uudenlaisen toimintatavan käyttöönottoon ja siihen ei kannusteta. Johtamisen ja työntekijöiden kannustinjärjestelmien tulee tukea innovatiivisuutta ja työtapojen kehittämistä sekä niiden hyödyntämistä työpaikoilla (Sitra 2005). Henkilöstön suoriutumisen mittareiden on tuettava metsänomistajien monitavoitteisuuden huomioimista.

Myös tiedonkulun varmistaminen toimenpideketjun kaikissa vaiheissa ja kaikille toimijoille on tärkeää, jotta tieto metsänomistajan kanssa sovituista toimenpiteistä ja niiden mahdollisista muista kuin puuntuotannollisista painotuksista siirtyy metsäsuunnittelusta työmaiden suunnitteluun ja toteutukseen. Tässä tietojärjestelmien soveltuvuudella uudenlaisiin toimintatapoihin ja uusien tapojen omaksumisen helppoudella on suuri merkitys käytännön toiminnan muuttumisen mahdollistajana (Godoe ja Johansen 2012).

Lähdeluettelo

Kati Berninger, Daniel Kneeshaw, Christian Messier. 2009. The role of cultural models in local perceptions of SFM e Differences and similarities of interest groups from three boreal regions. *Journal of Environmental Management* 90 (2009) 740-751

Kamal S. Birdi, (2005), "No idea? Evaluating the effectiveness of creativity training", *Journal of European Industrial Training*, Vol. 29 Iss 2 pp. 102 - 111

Bowen, D. E., & Ostroff, C. (2004, April). Understanding HRM-firm performance linkages: The role of the "strength" of the HRM system. *Academy of Management Review*, 29, 203–221.

Eckerberg K.1986. Implementation of environmental protection in Swedish forestry: a policy perspective. *Forest Ecology and Management* 17 (1):61-72.

Hamunen, K., Virkkula, O., Hujala, T., Hiedanpää, J. & Kurttila, M. (2015). Enhancing informal interaction and knowledge co-construction among forest owners. *Silva Fennica* 49(1), article id 1214. <http://dx.doi.org/10.14214/sf.1214>

Gilley, A, Dixon, P., ja Gilley J.W. 2008. Characteristics of Leadership Effectiveness: Implementing Change and Driving Innovation in Organizations. *Human resource development quarterly* 19 (2).

Godoe, P. & Johansen, T.S., (2012). Understanding adoption of new technologies: Technology readiness and technology acceptance as an integrated concept. *Journal of European Psychology Students*. 3(1), pp.38–52.

Haltia, E., Rämö, A-K., Pynnönen, S., Valonen, M. ja Horne, P. 2017. Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? – Metsänomistajien aktiivisuus ja siihen vaikuttaminen. *PTT raportteja* 255.

Hietala, J. ja Valonen, M. 2016. Aktiiviset ja passiiviset kuolinpesät. Julkaisussa Hänninen, H. ja Leppänen, J. (toim.) 2016. Metsäverotuksen kehittämistarpeet metsä- ja elinkeinopolitiikan kannalta. Loppuraportti maa- ja metsätalousministeriölle. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 27/2016

Hujala T., Pykäläinen J., Tikkanen J. 2007. Decision making among Finnish non-industrial private forest owners: The role of professional opinion and desire to learn. *Scandinavian Journal of Forest Research* 22(5):454-463.

Teppo Hujala, Sari Pynnönen, Mikko Kurttila, Anni Arponen, Sanna Kasurinen, Sanna Tähtinen, Eeva Primmer, Riikka Paloniemi 2016. Metsien monimuotoisuuden suojeleminen ja metsien käsittelyjä monipuolistavien neuvontapalvelujen kehittäminen Maanomistajien ja metsäammattilaisten näkemyksiä. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 69/2016

Hänninen H., Karppinen H. ja Leppänen, J. 2011. Suomalainen metsänomistaja 2010. Metlan työraportteja 208.

Jokinen, A ja Holma K. 2001. Temporalities and routines in the control of private forestry in Finland. Teoksessa Hytönen, M. (toim.) Social sustainability of forestry in Northern Europe: research and education. Final report of the Nordic Research programme on Social Sustainability of Forestry. TemaNord 2001:575. s. 341-358.

Jokinen, A. (2006). Standardization and entrainment in forest management. In Y. Haila and C. Dyke (Eds), How nature speaks: The dynamics of the human ecological condition (pp. 198–217). Durham: Duke University Press

Kurtti, Mikko, Korhonen, Katri, Hänninen, Harri & Hujala, Teppo 2010. Yksityismetsien metsäsuunnittelu 2010 – nykytilanne ja kehittämistarpeita. Metlan työraportteja 153

Maa- ja metsätalousministeriö 2014. Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050.

Kuuluvainen, J., Karppinen, H., Hänninen, H. ja Uusivuori, J. (2014), Effects of gender and length of land tenure on timber supply in Finland, Journal of Forest Economics 20(4): 363–379.

Maaseudun Tulevaisuus 12.9.2016: Metsän jatkuva kasvatus ei ole yleistynyt – tässä syyt. Sari Penttinen.

Metsä Forest. <https://www.metsaforest.com/fi/Puukauppa/Pages/default.aspx> [viitattu 4.12.2016]

Metsälaki 1996/ 1093 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093>

Metsänhoitoyhdistykset. <http://www.mhy.fi/metsanhoito> [viitattu 4.12.2016]

Metsäntutkimuslaitos 2014. Metsätilastollinen vuosikirja 2014. Finnish Statistical Yearbook of Forestry 2014 www.metla.fi/julkaisut/metsatilastollinen/vsk/

Ojala, J. ja Mäkelä M. (2013). Uusi metsälaki lisää metsänomistajien valinnanmahdollisuuksia ja vastaa toimintaympäristön muutoksiin. Metsätieteen aikakauskirja 1/2013, s. 45-60.

Ollonqvist, P. 1996. Metsätalous ja talouspolitiikka Suomessa. Kansantaloudellinen aikakauskirja - 92. vsk. - 3/1996

Peltola T. 2013. Responsible Action as Embedded in Knowledge Practices: An Analysis of Forest Biodiversity Protection. Science, Technology & Society 18:1 (2013): 29–50

Primmer E. 2010. Integrating biodiversity conservation into forestry: an empirical analysis of institutional adaptation. Dissertationes Forestales 109.

Puputti, I. 2017. METO -Metsäalan Asiantuntijat Ry, sähköpostikirjeenvaihto Ilpo Puputtin kanssa 11.1.2017

Rantala, J. 2012. Metsänhoidon kustannustehokkuuden merkitys metsätaloudessa. Metsätieteen aikakauskirja 2/2012 s. 87-89.

Rekola, Valkeapää, Rantala. 2010. Nordic forest professionals' values. Silva Fennica 44 (5): 885-908.

Rämö, A.-K., Haltia, E., Horne, P., Hänninen, H. (2011), Yksityismetsien puuntarjonta- Puunmyyntipäätökseen vaikuttavat tekijät, PTT raportteja 226

Rämö, A.-K., Hietala, J., Haltia, E., Horne, P., Kniivilä, M. 2016. Maaseutu Suomen biotalousstrategian tukipilarina – Raaka-aineiden tarjonnan edistäminen metsissä. PTT raportteja 253. 69 s. + liitteet.

Rämö, A.-K., Horne, P., Primmer, E. 2013. Yksityismetsänomistajien näkemykset metsistä saatavista hyödyistä. PTT raportteja 241. Pellervon taloustutkimus PTT. 97 s. + liitteet.

Sitra 2005. Suomi innovaatiotoiminnan kärkimaaksi Kilpailukykyinen innovaatioympäristö -kehittämishojelman loppuraportti. <http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Inno1.pdf>

Stora Enso Metsä. http://www.storaensometsa.fi/metsanomistamisen-erilaiset-tavoitteet/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.fi%2F [viitattu 4.12.206]

Tilli, T., Rämö, A.-K., Maidell, M., Toivonen, R., Kärki, L. 2009. Metsänomistajien näkemyksiä metsätalouden kannattavuudesta ja puun tarjonnasta vuoteen 2015. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja N:o 213. 94 s. +liitteet.

UPM Metsämaailma. <https://www.metsamaailma.fi/fi/ForestInformation/Forest-Library/Sivut/UPM-Puukauppa.aspx> [viitattu 4.12.206]

Valkeapää, A ja Karppinen H. 2013. Citizens' views of legitimacy in the context of Finnish forest policy. Forest Policy and economics 28: 52-59.

Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 29.5.2015 nimitetyn pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmasta. 2015. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1433371/Tiedonanto_Sipil%C3%A4_29052015_final.pdf/6de03651-4770-492a-907f-89452141d0d5

Wagner R.G. Flynn, J., Gregory R., Mertz C.K. & Slovic P. 1998. Acceptable practices in Ontario's forests: differences between the public and forestry professionals. New Forest 16: 139-154.

Liitteet

LIITE 1: FAKTOROINNIT

Taulukko 1.1 Faktorointi passiivisuuden syistä yleisesti. Faktoriratkaisusta on jätetty pois väittämät, jotka eivät latautuneet selkeästi millekään faktorille tai joiden kommunaliteetti oli hyvin huono.

Alkuperäinen väittämämuuttuja	Faktori 1 Paneutu- misen puute	Faktori 2 Metsäasiat liian hanka- lia	Faktori 3 Suojelu- ja virkistysta- voitteiset	Faktori 4 Ajantasai- sen tiedon puute	Faktori 5 Oma metsä täysin vieras	Faktori 6 Pitkä väli- matka tai ajanpuute	Kommu- naliteetti
Metsätalouden harjoittaminen ei ole omistajan mielestä taloudelli- sesti riittävän kannattavaa	,543	-,008	-,039	,090	,068	,058	0,313
Metsäasiat eivät kiinnosta riittävästi metsänomistajaa	,509	,242	,043	-,025	,299	,002	0,409
Metsänomistaja haluaa hyödyntää metsää vain kotitarvekäyttöön	,493	,071	,172	,029	,054	-,056	0,284
Metsätila on omistajan näkemyksen mukaan liian pieni metsätalou- den harjoittamiseen	,421	,109	,044	,156	,098	,127	0,241
Metsäammattilaisten neuvoihin ei luoteta riittävästi	,416	,273	,072	,184	-,061	-,220	0,338
Metsänomistaja haluaa tehdä metsään liittyvät päätökset itse, mutta hänellä ei ole aikaa tai mahdollisuuksia paneutua asiaan	,396	,222	,017	,176	-,064	,172	0,271
Erimielisyydet metsätilan omistajien kesken vaikeuttavat päätök- sentekoa	,322	,033	,114	,062	,094	,150	0,153
Metsänomistaja ei tiedä mihin metsäalan organisaatioon pitäisi ot- taa yhteyttä	,076	,570	-,036	,097	,210	,066	0,390
Metsänomistaja ei ole löytänyt riittävän laadukasta ja luotettavaa palveluntarjoajaa metsäomaisuutensa hoidon tueksi	,128	,529	,117	,068	,084	-,129	0,339
Metsänomistaja ei itse osaa tehdä metsissään mitään	,142	,515	,051	,098	,153	,213	0,366
Metsäasiat tuntuvat metsänomistajasta liian vaikeilta	,267	,469	,114	,085	,204	,118	0,367
Metsäomistaja kokee Kemera –tukijärjestelmän vaikeaksi	,022	,461	-,019	,123	-,063	,214	0,278
Metsänomistuksen tavoitteet ovat keskeisiltä osin suojelupainottei- set	,089	,053	,992	,029	,051	,016	0,999

Metsänomistuksen tavoitteet ovat keskeisiltä osin virkistyskäyttöpainotteiset	,137	,063	,545	-,012	,041	,101	0,332
Metsänomistaja tekee päätökset liian yksipuolisten tietojen perusteella	,086	,120	-,065	,749	,105	,027	0,598
Metsänomistajalla on vääriä käsityksiä metsätalouden toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista	,278	,053	,069	,419	,229	-,027	0,313
Metsänomistaja tekee päätökset saman kaavan mukaan kuin aina ennenkin, riippumatta muuttuneista olosuhteista	,148	,169	,023	,396	,048	,062	0,214
Metsänomistaja ei tunne metsiensä taloudellisia mahdollisuuksia	,203	,072	,034	,192	,619	,050	0,470
Metsänomistaja ei tiedä metsiensä sijaintia	,081	,184	,037	,045	,472	,157	0,291
Metsänomistaja ei tunne metsään liittyviä termejä	-,002	,298	,087	,304	,390	,254	0,405
Pitkä välimatka metsätilan ja asuinpaikan välillä	,035	,141	,123	,040	,204	,640	0,489
Ajanpuute estää metsäasioihin perehtymistä ja metsäasioiden hoitamista	,117	,085	,018	,028	,048	,540	0,316
Ominaisarvo	4,433	1,735	1,628	1,393	1,242	1,172	11,603
Kokonaisvarianssi %	20,152	7,888	7,399	6,331	5,652	5,326	52,748

Taulukko 1.2. Faktorointi puunmyymättömyyden syistä. Faktoriratkaisusta on jätetty pois väittämät, jotka eivät latautuneet selkeästi millekään faktorille tai joiden kommunaliteetti oli hyvin huono.

Alkuperäinen väittämämuuttuja	Faktori 1 Metsät ja metsätalous vieraita	Faktori 2 Hakkuutulo- jen säästämi- nen	Faktori 3 Hintaodotus epärealisti- nen	Faktori 4 Tarve mo- nien arvo- jen huomi- oimiseen	Faktori 5 Naiset ja vanhukset eivät kiin- nostuneita	Kommu- naliteetti
Metsänomistaja ei tiedä onko hänen metsässään hakkuukypsää puustoa.	,699	,001	-,002	,028	,085	0,497
Metsänomistaja ajattelee, että metsässä ei ole hakkuumahdollisuuksia tai aliarvioi ne	,625	,158	,177	,004	-,063	0,451
Metsänomistaja ei tunne erilaisia hakkuutapoja ja niiden mahdollisuuksia	,615	,015	,029	,164	-,002	0,406
Metsänomistaja ei tiedä kuinka toimia tilanteessa, jossa haluaisi tehdä puukauppoja	,594	,005	,009	,199	,005	0,392
Metsänomistaja ei tiedä kuka puuta ostaa	,468	-,079	-,025	,214	,106	0,283
Metsänomistajalla on nykyisistä puukauppakäytännöistä vääriä käsityksiä esimerkiksi aiempien kokemusten, lehtikirjoittelun tai kuulopuheiden perusteella	,451	,023	,353	,308	,023	0,424
Halutaan jättää hakkuumahdollisuudet seuraavalle sukupolvelle	,006	,758	,038	,122	,011	0,591
Ei rahan tarvetta tällä hetkellä	,075	,641	,212	,146	,034	0,484
Halutaan säilyttää hakkuumahdollisuuksia pahan päivän varalle	-,039	,534	,239	,183	,102	0,388
Metsänomistajan hintaodotus puukaupasta on epärealistinen	,088	,090	,676	,073	,062	0,482
Puukauppoja ei haluta tehdä, koska halutaan odottaa parempaa hintaa	-,077	,261	,640	,107	,037	0,496
Ei ole oivallettu metsärahojen jatkosijoitusmahdollisuuksia tuottonäkökulmasta	,223	,213	,305	,050	,058	0,194
Suositaan nykyistä tilaa, koska pelätään hakkuista aiheutuvan odottamattomia haittoja	,212	,168	,221	,544	,066	0,423
Perinteinen uudistushakkuu koetaan liian rajuksi kertaluonteiseksi toimenpiteeksi	,251	,134	,046	,526	,026	0,361
Metsänomistajalla on aiempi huono kokemus puukauppojen tekemisestä	,120	,016	,311	,503	,024	0,365
Metsä on virkistyskohde eikä sen vuoksi haluta tehdä hakkuita	,080	,253	-,100	,502	,069	0,337
Naismetsänomistajat eivät useinkaan ole kiinnostuneita puukaupoista	,080	-,039	-,012	,130	,987	0,999
Yli 70-vuotiaat metsänomistajat eivät ole kiinnostuneita puukaupoista	,023	,217	,164	,013	,349	0,196
Ominaisarvo	4,073	2,302	1,378	1,287	1,226	10,266
Kokonaisvarianssi	22,630	12,789	7,654	7,149	6,814	57,035

Taulukko 1.3 Faktorointi hoitamattomuuden syistä. Faktoriratkaisusta on jätetty pois väittämät, jotka eivät latautuneet selkeästi millekään faktorille tai joiden kommunaliteetti oli hyvin huono.

Alkuperäinen väittämämuuttuja	Faktori 1 Lisäinves- tointien hyödyt tun- temattomat	Faktori 2 Ei tee itse	Faktori 3 Investoin- nin hyöty ei selvä	Faktori 4 MH-töiden teettäminen ei kannatta- vaa	Faktori 5 Palvelu ja asiakas eivät kohtaa	Kommu- naliteetti
Kunnostusojituksen hyötyjä ei tunneta	,800	,080	,094	,038	,139	0,676
Lannoituksen hyötyjä ei tunneta	,749	,076	,145	,070	,002	0,593
Metsänomistaja ei tiedä metsätien vaikutusta puunkorjuumahdollisuuksiin ja puunhintaan	,624	,041	,166	-,007	,048	0,421
Metsänomistajaa ei kiinnosta tehdä itse hoitotöitä	,103	,980	,131	,080	,070	0,999
Metsänomistaja ei koe osaavansa tehdä itse hoitotöitä	,110	,416	,000	,031	,323	0,291
Metsänhoitoinvestoinnin tuotto realisoituu liian pitkän ajan kuluttua	,170	,041	,675	,237	,012	0,542
Metsänhoitotöiden teettäminen ammattilaisilla koetaan liian kalliiksi	,115	,028	,472	,257	,080	0,309
Metsänomistaja ei hahmota, kuinka merkittävä hyöty metsänhoitotöiden tekemisestä ajallaan on metsän tulevaisuuden kehitykselle	,279	,099	,429	-,031	,124	0,288
Nuoren metsän kunnostuspuulle ei ole riittävästi kaupallista kysyntää	,024	-,039	,100	,689	,061	0,491
Nuoren metsän kunnostuskohteelta kertyvän puun hinta ei kannusta toimenpiteisiin	,008	-,004	,431	,496	,045	0,434
Metsänhoitotöistä maksettavat tuet ovat liian matalia	,023	,122	,128	,472	,084	0,262
Metsänomistaja ei tiedä keneen ottaa yhteyttä, jos haluaa teettää metsänhoitotöitä ammattilaisilla	,117	,117	,113	-,073	,730	0,578
Palveluntarjoajat eivät lähesty metsänomistajaa riittävästi tilanteissa, joissa metsiin kertynyt hoitotarpeita	,002	,062	,055	,050	,435	0,199
Aiempi huono kokemus teetettyjen metsänhoitotöiden lopputuloksesta	,032	,009	,003	,123	,357	0,144
Ominaisarvo	3,178	1,790	1,578	1,139	1,034	8,719
Kokonaisvarianssi %	22,700	12,783	11,269	8,135	7,388	62,275

Taulukko 1.4. Faktorointi aktivointikeinoista. Faktoriratkaisusta on jätetty pois väittämät, jotka eivät latautuneet selkeästi millekään faktorille tai joiden kommunaliteetti oli hyvin huono.

Alkuperäinen väittämämuuttuja	Faktori 1 Nykyiset toiminta- tavat hy- viä	Faktori 2 Sähköisten palveluiden hyöty	Faktori 3 Omistus- järjestelyt	Faktori 4 Parempi puun hintaa	Faktori 5 Kohden- nettu henki- lökohtainen neuvonta	Faktori 6 Taloudelliset ohjaukseen	Kom- munali- teetti
Metsäammattilaiset kertovat riittävästi erilaisten toimenpidevaihtoehtojen eroista taloudellisen tuloksen kannalta	0,804	-0,017	0,100	-0,016	0,045	0,030	,659
Metsäammattilaiset tarjoavat metsänomistajille erilaisia toimenpidevaihtoehtoja	0,709	0,145	0,143	-0,104	0,080	-0,052	,564
Metsäammattilaiset kertovat riittävästi erilaisten toimenpidevaihtoehtojen eroista ympäristön ja maiseman kannalta	0,696	0,047	-0,021	0,008	-0,032	0,074	,494
Metsäammattilaiset osaavat ottaa huomioon metsänomistajien erilaiset tavoitteet	0,513	0,041	0,105	-0,011	0,058	0,063	,283
Metsäammattilaisilla on käytössään riittävät työkalut erilaisten metsienhoito- ja hakkuupäätösten seurausten havainnollistamiseen metsänomistajalle	0,363	0,044	-0,020	0,128	0,053	-0,048	,156
Metsäammattilaisten on parannettava asenteitaan erilaisia metsänomistajia kohtaan	-0,344	0,036	0,085	0,046	0,302	0,115	,234
Sähköinen puukauppa on merkittävä väline passiivisen metsänomistuksen aktivoinnissa	0,075	0,884	-0,023	-0,002	0,081	0,058	,798
Mahdollisuus sähköiseen asiointiin voi lisätä merkittävästi joidenkin nyt passiivisten metsänomistajien aktiivisuutta	0,129	0,841	0,075	-0,054	0,091	0,023	,741
Kuolinpesämetsoimistuksien purkaminen luo mahdollisuuksia aktiivisille metsänomistajille	0,007	0,045	0,712	0,001	0,030	0,031	,511
Metsätilojen sukupolvenvaihdokset lisäävät tilan puukauppaa	0,115	-0,006	0,510	0,040	0,077	0,071	,286
Metsäasioihin välinpitämättömästi suhtautuvia metsänomistajia pitäisi kannustaa myymään tilansa	0,009	-0,034	0,371	-0,032	-0,049	0,233	,197
Metsätaloudellisesti passiivisia metsänomistajia pitäisi aktivoida monin eri keinoin	0,062	0,090	0,335	-0,205	0,233	0,064	,225
Metsänomistajien puunmyyntiaktiivisuuden lisäämiseen ei tarvita muita keinoja riittävän korkean markkinahinnan lisäksi	0,049	-0,044	-0,026	0,987	-0,025	-0,139	,999
Metsäammattilaisten passiivisiin metsänomistajiin kohdentamat henkilökohtaiset yhteydenotot ovat tehokas aktivointikeino	0,061	0,027	0,090	-0,016	0,661	-0,044	,452
Passiivisille metsänomistajille kohdennettu neuvonta on tuloksellista	0,083	0,093	-0,001	-0,016	0,658	-0,076	,454

Nykyisessä metsäverojärjestelmässä metsänomistaja voi etääntyä metsänomistuksesta, koska edes verottaja ei lähesty metsänomistajaa ilman metsänhoidollisia ja puukaupallisia aktiviteetteja	0,002	0,084	0,036	-0,043	-0,024	0,650	,433
Passiivisten metsänomistajien aktivoimiseen tarvitaan taloudellisia ohjauskeinoja, joista aiheutuu kustannuksia metsätaloudelliset mahdollisuutensa käyttämättä jättäville	0,037	0,067	0,136	-0,115	-0,009	0,491	,278
Pinta-alaverojärjestelmä kannusti hyvään metsänhoitoon paremmin kuin nykyinen myyntituloveroon perustuva järjestelmä	-0,022	-0,058	0,071	0,024	-0,020	0,467	,228
Ominaisarvo	2,997	2,097	1,799	1,559	1,210	1,125	10,786
Kokonaisvarianssi %	16,649	11,650	9,996	8,658	6,720	6,250	59,924

LIITE 2. RYHMITTELYANALYYSIEN TULOKSET

Taulukko 2.1. Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on metsänomistajien metsätaloudellisen passiivisuuden syiden yleisyydestä (faktorimuuttujien keskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=529)

Faktori (asenneulottuvuus)	Ryhmä 1 (n=155, 29,3 %)	Ryhmä 2 (n=146, 27,6 %)	Ryhmä 3 (n=120, 22,7%)	Ryhmä 4 (n=108, 20,4 %)	F	Merkitsevyys (p)
	Kiinnostuksen puute	Tavoitteet suojelu- tai virkistyskäytössä	Ajanpuute tai pitkä välimatka	Aikaansaamattomuus		
Paneutumisen puute	0,371	0,140	0,204	-0,948	102,71	0,000
Metsäasiat liian hankalia	0,308	0,093	-0,146	-0,405	20,89	0,000
Suojelu- tai virkistystavoitteiset	-0,627	1,293	-0,400	-0,403	324,67	0,000
Ajantasaisen tiedon puute	0,545	0,083	-0,888	0,092	127,75	0,000
Oma metsä täysin vieras	0,214	0,063	-0,030	-0,358	13,92	0,000
Pitkä välimatka tai ajanpuute	-0,207	-0,050	0,245	0,093	8,81	0,000

Taulukko 2.2. Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on metsänomistajien puunmyymättömyyden syistä (faktoripisteiden keskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=542)

Faktori (asenneulottuvuus)	Ryhmä 1 (n=146, 26,9 %)	Ryhmä 2 (n=131, 24,2 %)	Ryhmä 3 (n=116, 21,4 %)	Ryhmä 4 (n=149, 27,5 %)	F	Merkitsevyys (p)
	Naiset ja vanhuksien ennakkotasenne	Varmisteleminen	Tietämättömyys ja vieraantuneisuus	Monien syiden summa		
Oma metsä ja metsätalous vieraista	-,67645	,02602	,06205	,59165	72,959	,000
Hakkuumahdollisuuksien siirtäminen	,09252	,29619	-,74738	,23078	52,743	,000
Paremmman hinnan odottaminen	,15098	,29457	-,84988	,25473	69,570	,000
Pelko metsän muutoksista	-,37097	,33016	-,39281	,37904	50,706	,000
Naiset tai vanhuksien eivät myy	,70288	-1,16166	-,46243	,69261	334,701	,000

Taulukko 2.3. Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on metsänomistajien hoitotöiden tekemättömyyden syiden yleisyydestä (faktorimuuttujien keskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=545)

Faktori (asenneulottuvuus)	Ryhmä 1 (n=97, 17,8 %)	Ryhmä 2 (n=76, 13,9 %)	Ryhmä 3 (n=102, 18,7 %)	Ryhmä 4 (n=153, 28,1 %)	Ryhmä 5 (n=117, 21,5 %)	F	Merkitsevyys (p)
	Metsän- omistaja ei tee itse	Ei pidä hoita- mista tär- keänä	Ei löydä tai kel- puuta pal- velua	Hoito- ja peruspa- rannus- työt liian kalliita	Useita syitä		
Lisäinvestointien hyöty vieras	-,57749	,22867	-1,05784	,48766	,61474	159,13	0,000
MO ei tee itse	,88088	,46595	-,57108	-1,01364	,79042	260,93	0,000
Tuleva hyöty liian kaukana	,35421	-,85570	-,35806	,20245	,30960	59,91	0,000
Töiden teettäminen liian kallista	,29602	-,83016	,03151	,04226	,21110	34,09	0,000
Palvelut ja asiakas eivät kohtaa	-,48945	-,19265	,03522	-,04991	,56548	30,71	0,000

Taulukko 2.4. Metsäammattilaisten jakautuminen ryhmiin sen mukaan, millaisia näkemyksiä heillä on parhaista keinoista aktivoida metsänomistajia metsätaloudellisiin toimenpiteisiin (faktorimuuttujien keskiarvot) ja ryhmien osuudet (n=543)

Faktori (asenneulottuvuus)	Ryhmä 1 (n= 191, 35,2 %)	Ryhmä 2 (n=145, 26,7 %)	Ryhmä 3 (n=207, 38,1 %)	F	Merkitsevyys (p)
	Yhteiskun- nan ohjaus	Parempi puun hinta	Sähköiset palvelut		
Nykyiset toimintatavat hyviä	-0,33155	0,07966	0,25012	22,982	0,000
Sähköisten palveluiden hyöty	-0,71864	-0,24678	0,83596	316,953	0,000
Omistusjärjestelyt	0,27086	-0,46593	0,07645	42,632	0,000
Parempi puun hinta	-0,41043	0,95725	-0,29183	139,356	0,000
Kohdennettu henkilökohtainen neu- vonta	0,02357	-0,24764	0,15172	11,286	0,000
Taloudelliset ohjauskeinot	0,09207	-0,35130	0,16113	22,903	0,000

LIITE 3. RISTIINTAULUKOINNIT

Taulukko 3.1. Ristiintaulukointi vastaajien sijoittumisesta näkemysryhmiin passiivisuuden yleisistä syistä taustapiirteiden suhteen.

	Kiinnos- tuksen puute	Tavoitteet suojelu- tai virkistys- käytössä	Aikaan- saamat- tomuus	Ajanpuute tai pitkä väli- matka	YHT	χ^2	N
Ikäluokka	%	%	%	%	%	0,688	521
Alle 30	4	1,9	2,3	3,1	11,3		
30 - 39 vuotta	6,7	6,7	5,2	4	22,6		
40 - 49 vuotta	6,5	6	4,6	4,4	21,5		
50 - 59 vuotta	8,8	11,1	8,8	7,5	36,3		
Yli 60 vuotta	3,1	1,9	1,7	1,5	8,3		
YHT	29,2	27,6	22,6	20,5	100		
Sukupuoli						0,127	517
Mies	26,5	24	18,4	17,2	86,1		
Nainen	3,1	3,1	4,4	3,3	13,9		
YHT	29,6	27,1	22,8	20,5	100		
Koulutus						0,25	529
Metsäalan ammatillinen koulutus	4,2	4	4,2	3,8	16,1		
Metsätalousinsinööri tai metsäalan opistotutkinto	21,7	19,7	16,4	15,5	73,3		
Metsätieteellinen koulu- tus (metsänhoitaja)	1,9	2,1	1,9	0,6	6,4		
Jokin muu	1,5	1,9	0,2	0,6	4,2		
YHT	29,3	27,6	22,7	20,4	100		
Työkokemus						0,218	527
alle 5 vuotta	6,3	3,2	3	4,4	16,9		
5-10 vuotta	3,6	4,9	2,8	1,7	13,1		
11 - 20 vuotta	6,3	5,9	4,9	5,3	22,4		
21 - 30 vuotta	5,3	5,9	6,3	4,7	22,2		
yli 30 vuotta	7,8	7,6	5,7	4,4	25,4		
YHT	29,2	27,5	22,8	20,5	100		
Työnantaja						0,178	521
Metsänhoitoyhdistys	6,7	6,0	8,3	6,7	27,6		
Suomen Metsäkeskus	2,3	2,5	1,9	1,5	8,3		
Puuta ostava yritys	15,9	15,7	10,7	9,6	52,0		
Metsäpalveluyritys, joka ei osta puuta	4,0	2,7	1,7	2,3	10,7		
Muut	0,2	0,8	0,4	0,0	1,3		

*Taulukko 3.2. Vastaajien sijoittuminen eri näkemysryhmiin suhteessa passiivisten metsänomistajien ta-
paamisten yleisyyteen ja vastaajan työtehtäviin. Työtehtävien kokonaismäärä on suurempi kuin vastaa-
jien määrä, koska useimmat ilmoittivat useampia työtehtäväkokonaisuuksia.*

	Kiinnos- tuksen puute	Tavoitteet suojelu- tai virkistyskäy- tössä	Aikaan- saamatto- muus	Ajan- puute tai pitkä väli- matka	YHT	χ ²	N
Kontakti passiivisilta vaikut- taviin metsänomistajiin	%	%	%	%	%	0,038	529
kyllä, säännöllisesti osana työ- tehtäviäni	14,6	12,1	11,9	8,1	46,7		
kyllä, joskus	11,7	11	8,3	7,8	38,8		
kyllä, harvoin	1,3	2,3	2,1	1,7	7,4		
en	1,7	2,3	0,4	2,8	7,2		
YHT	29,3	27,7	22,7	20,4	100,1		
Työtehtävät						0,642	164 0
puun osto tai ostoon liittyvät muut tehtävät	20,7	14,6	14	11,1	60,4		315
korjuu/logistiikka tai niihin liittyvät muut tehtävät	11,1	9,2	7,9	8,8	37		193
metsäneuvonta	17,8	16,7	16,9	13,6	65		339
metsäsuunnittelu	9,2	8	9,4	7,7	34,3		179
kiinteistönvälitys	1,5	1,7	1,3	1,3	5,8		31
metsänomistukseen liittyvä talousneuvonta (esim. vero- tukseen, sijoituksiin tai kirjan- pitoon liittyen)	11,3	11,1	10,5	7,9	40,8		213
metsänhoitopalvelut tai niihin liittyvät työtehtävät	20,3	17,4	16,5	14,2	68,4		357
esimiestehtävät	0,6	1,1	0,6	0,2	2,5		13

Taulukko 3.3 Vastaajien sijoittuminen eri näkemysryhmiin puunmyymättömyyden syistä suhteessa taustamuuttujiin

	Naiset ja van- hukset -en- nakkoasenne	Varmistele- minen	Tietämät- tömyys ja vieraantu- neisuus	Monien syiden summa	YHT	χ^2	N
Ikäluokka	%	%	%	%	%	0,537	535
Alle 30	3,0	3,7	2,1	2,2	11,0		
30 - 39 vuotta	5,4	5,2	4,7	5,8	21,1		
40 - 49 vuotta	5,6	4,7	5,0	6,5	21,9		
50 - 59 vuotta	11,8	9,2	6,9	10,5	38,3		
Yli 60 vuotta	1,3	1,5	2,4	2,4	7,7		
YHT	27,1	24,3	21,1	27,5	100		
Sukupuoli						0,317	529
Mies	23,3	20,0	18,9	24,0	86,2		
Nainen	3,6	4,5	2,3	3,4	13,8		
YHT	26,8	24,6	21,2	27,4	100		
Koulutus						0,077	542
Metsäalan ammatillinen koulutus	4,4	2,6	4,4	3,5	14,9		
Metsätalousinsinööri tai metsäalan opistotutkinto	20,7	19,4	14,6	19,9	74,5		
Metsätieteellinen koulutus (metsänhoitaja)	1,7	0,9	1,7	2,8	7,0		
Jokin muu	0,2	1,3	0,7	1,3	3,5		
YHT	26,9	24,2	21,4	27,5	100		
Työkokemus						0,251	541
alle 5 vuotta	3,0	5,5	3,5	3,9	15,9		
5-10 vuotta	2,8	3,1	2,6	4,3	12,8		
11 - 20 vuotta	7,2	4,3	5,4	6,1	22,9		
21 - 30 vuotta	7,6	5,4	3,9	5,7	22,6		
yli 30 vuotta	6,5	5,9	5,9	7,6	25,9		
YHT	27,0	24,2	21,3	27,5	100,0		
Työnantaja						0,004	534
Metsänhoitoyhdistys	9,4	7,1	5,8	5,8	28,1		
Suomen Metsäkeskus	2,1	1,7	0,6	3,9	8,2		
Puuta ostava yritys	13,1	13,7	11,2	13,3	51,3		
Metsäpalveluyritys, joka ei osta puuta	1,9	1,5	3,6	3,9	10,9		
Muut	0,4	0,2	0,2	0,7	1,5		
YHT	26,8	24,2	21,3	27,7	100		

Taulukko 3.4. Vastaajien sijoittuminen eri näkemysryhmiin puunmyymättömyyden syistä suhteessa passiiviseksi koettujen metsänomistajien tapaamisten yleisyyteen ja vastaajan työtehtäviin. Työtehtävien kokonais-N suurempi kuin vastaajien määrä, koska useimmat ilmoittivat useampia työtehtäväkokonaisuuksia.

	Naiset ja vanhukset - ennakko- asenne	Varmiste- leminen	Tietämät- tömyys ja vieraantu- neisuus	Monien syiden summa	YHT	χ^2	N
Kontakti passiivisilta vaikuttaviin metsän- omistajiin	%	%	%	%	%	0,755	535
kyllä, säännöllisesti osana työtehtäviäni	12,7	10,9	9,4	12,7	45,7		
kyllä, joskus	10,3	9,4	8,7	10,7	39,1		
kyllä, harvoin	2,2	1,7	1,8	3,1	8,8		
en	1,7	2,2	1,5	0,9	6,3		
YHT	26,9	24,5	21,3	27,3	100		
Työtehtävät						0,267	1678
puun osto tai ostoon liit- tyvät muut tehtävät	18,5	13,8	13,6	13,6	59,5		319
korjuu/logistiikka tai näi- hin liittyvät muut tehtä- vät	13,5	9,3	6,7	7,7	37,2		199
metsäneuvonta	17,9	16,6	13,1	17,2	64,8		347
metsäsuunnittelu	9	8,4	6,9	9,7	34		182
kiinteistönvälitys	2,4	1,5	0,4	1,5	5,8		31
metsänomistukseen liit- tyvä talousneuvonta (esim. verotukseen, sijoi- tuksiin tai kirjanpitoon liittyen)	11,2	9,9	8,2	11,2	40,5		217
metsänhoitopalvelut tai niihin liittyvät työtehtävät	17	17,8	15,3	18,7	68,8		368
esimiestehtävät	0,9	0,4	0,7	0,7	2,7		15

Taulukko 3.5 Ristiintaulukointi hoitamattomuuden syistä. Ei merkitseviä eroja.

	Metsän- omistaja ei tee itse	Ei pidä hoita- mista tär- keänä	Ei löydä tai kel- puuta palvelua	Hoito- ja peruspa- rannustyöt liian kalliita	Useita syitä	YHT	χ^2	N
Ikäluokka	%	%	%	%	%	%	0,908	539
Alle 30	1,3	1,7	2	3,2	2,4	10,6		
30 - 39 vuotta	3,9	3	4,1	7,2	4,5	22,6		
40 - 49 vuotta	4,3	3,3	4,8	5,4	4,3	22,1		
50 - 59 vuotta	6,7	5	6,1	10,6	8,9	37,3		
Yli 60 vuotta	1,9	0,6	1,9	1,5	1,7	7,4		
YHT	18	13,5	18,9	27,8	21,7	100		
Sukupuoli							0,754	532
Mies	14,7	12,4	16,2	24,6	17,9	85,7		
Nainen	3,2	1,5	2,8	3,8	3	14,3		
YHT	17,9	13,9	19	28,4	20,9	100		
Koulutus							0,49	545
Metsäalan ammatilli- nen koulutus	2,8	1,5	2,9	4,0	4,0	15,2		
Metsätalousinsinööri tai metsäalan opistotut- kinto	13,9	10,8	13,4	21,7	13,9	73,8		
Metsätieteellinen kou- lutus (metsänhoitaja)	0,6	1,3	1,5	1,5	2,2	7,0		
Jokin muu	0,6	0,4	0,9	0,9	1,3	4,0		
YHT	17,8	13,9	18,7	28,1	21,5	100		
Työkokemus							0,239	544
alle 5 vuotta	1,5	2,4	3,9	4,8	3,7	16,2		
5-10 vuotta	2,4	1,7	2,9	3,3	2,6	12,9		
11 - 20 vuotta	5,3	3,5	3,3	7,0	4,6	23,7		
21 - 30 vuotta	3,	4,4	3,7	5,7	3,9	21,5		
yli 30 vuotta	4,8	2,0	5,0	7,2	6,8	25,7		
YHT	17,8	14,0	18,8	27,9	21,5	100		
Työnantaja							0,144	537
Metsänhoitoyhdistys	6,1	3,0	5,6	8,6	4,7	27,9		
Suomen Metsäkeskus	1,5	0,7	2,4	2,2	1,3	8,2		
Puuta ostava yritys	8,8	8,8	8,4	14,3	11,9	52,1		
Metsäpalveluyritys, joka ei osta puuta	0,9	1,3	2,2	2,2	3,5	10,2		
Muut	0,6	0,2	0,2	0,4	0,2	1,5		
YHT	17,9	14,0	18,8	27,7	21,6	100		

Taulukko 3.6. Vastaajien sijoittuminen eri näkemysryhmiin hoitamattomuuden syistä suhteessa passiivisten metsänomistajien tapaamisten yleisyyteen ja vastaajan työtehtäviin. Työtehtävien N suurempi kuin vastaajien määrä, koska useimmat ilmoittivat useampia työtehtäväkokonaisuuksia.

	Metsän- omistaja ei tee itse	Ei pidä hoitamista tärkeänä	Ei löydy tai kel- puuta palve- lua	Hoito- ja peruspa- rannustyöt liian kalliita	Useita syitä	YHT	χ^2	N
Kontakti passiivi- silta vaikuttaviin metsänomistajiin	%	%	%	%	%	%	0,986	545
kyllä, säännöllisesti osana työtehtä- viäni	8,3	5,5	8,8	13,6	11	47,2		
kyllä, joskus	6,8	6,2	7,5	10,1	7,9	38,5		
kyllä, harvoin	1,5	1,3	1,3	2,6	1,5	8,2		
en	1,3	0,9	1,1	1,8	1,1	6,2		
YHT	17,7	14,1	18,6	28,3	21	99,7		
Työtehtävät							0,931	1691
puun osto tai os- toon liittyvät muut tehtävät	9,5	8,9	11,9	16,7	12,6	59,6		321
korjuu/logistiikka tai näihin liittyvät muut tehtävät	7,2	5	6,7	9,9	7,8	36,6		197
metsäneuvonta	10,8	8,6	12,6	20,6	13	65,6		353
metsäsuunnittelu	5,9	4,5	6,9	10,8	5,9	34		183
kiinteistönvälitys	0,9	0,9	1,1	2,2	0,9	6		33
metsänomistuk- seen liittyvä ta- lousneuvonta (esim. verotuk- seen, sijoituksiin tai kirjanpitoon liit- tyen)	5,9	5,9	8,6	12,5	8	40,9		220
metsänhoitopalve- lut tai niihin liitty- vät työtehtävät	11,2	9,7	11,0	20,4	16,5	0,688		370
esimiestehtävät	0,6	0,4	0,0	1,1	0,6	0,027		14

Taulukko 3.7 Ristiintaulukointi aktivointikeinoista

	Yhteis- kunnan ohjaus	Parempi puun hinta	Sähköi- set pal- velut	YHT	χ^2	N
Ikäluokka	%	%	%	%	0,699	536
Alle 30	4,7	2,4	3,9	11		
30 - 39 vuotta	7,3	5,6	8,8	21,6		
40 - 49 vuotta	7,8	5,8	7,6	21,3		
50 - 59 vuotta	13,1	10,3	14,6	37,9		
Yli 60 vuotta	1,9	3	3,4	8,2		
YHT	34,7	27,1	38,2	100		
Sukupuoli					0,34	530
Mies	29,1	24	33,2	86,2		
Nainen	5,8	3,2	4,7	13,8		
YHT	34,9	27,2	37,9	100		
Koulutus					0,32	543
Metsäalan ammatillinen koulutus	4,8	4,6	7,4	16,8		
Metsätalousinsinööri tai metsäalan opistotutkinto	26,5	19,3	26,9	72,7		
Metsätieteellinen koulutus (met- sänhoitaja)	2,8	1,1	2,8	6,6		
Jokin muu	1,1	1,7	1,1	3,9		
YHT	35,2	26,7	38,1	100		
Työkokemus					0,403	541
alle 5 vuotta	6,1	3,5	6,7	16,3		
5-10 vuotta	4,4	3,1	4,3	11,8		
11 - 20 vuotta	8,9	6,1	8,1	23,1		
21 - 30 vuotta	8,3	4,8	9,1	22,2		
yli 30 vuotta	7,6	9,1	10	26,6		
YHT	35,3	26,6	38,1	100		
Työnantaja					0,00	536
Metsänhoitoyhdistys	10,4	11,6	4,7	26,7		
Suomen Metsäkeskus	2,6	1,9	3,5	8		
Puuta ostava yritys	18,8	8,2	25,9	53		
Metsäpalveluyritys, joka ei osta puuta	3,4	3,7	3,9	11		
Muut	0,2	0,7	0,4	1,3		
YHT	35,4	26,1	38,4	100		
Itse metsänomistaja					0,013	543
Kyllä	21,4	18,6	20,6	60,6		
En	13,8	8,1	17,5	39,4		
YHT	35,2	26,7	38,	100		

*Taulukko 3.8 Vastaajien sijoittuminen eri näkemysryhmiin suhteessa passiivisten metsänomistajien ta-
paamisten yleisyyteen ja vastaajan työtehtäviin. Työtehtävien N suurempi kuin vastaajien määrä, koska
useimmat ilmoittivat useampia työtehtäväkokonaisuuksia.*

	Yhteis- kunnan ohjaus	Parempi puun hinta	Sähköiset palvelut	YHT	χ^2	N
Kontakti passiivisilta vaikutta- viin metsänomistajiin	%	%	%	%	0,745	543
kyllä, säännöllisesti osana työteh- täviäni	15,8	11,4	17,9	45,1		
kyllä, joskus	14,2	11,8	14	40		
kyllä, harvoin	3,3	2	3,1	8,5		
en	1,8	1,5	3,1	6,4		
YHT	35,2	26,7	38,1	100		
Työtehtävät					0,03	1658
puun osto tai ostoon liittyvät muut tehtävät	36,8	22,4	40,8	100		321
korjuu/logistiikka tai näihin liitty- vät muut tehtävät	36,5	30,7	32,8	100		189
metsäneuvonta	38,6	28,7	32,8	100		345
metsäsuunnittelu	36,1	32,8	31,1	100		180
kiinteistönvälitys	35,5	35,5	29	100		31
metsänomistukseen liittyvä ta- lousneuvonta (esim. verotukseen, sijoituksiin tai kirjanpitoon liit- tyen)	36,7	31	32,4	100		210
metsänhoitopalvelut tai niihin liit- tyvät työtehtävät	37	27,4	35,6	100		368
esimiestehtävät	21,4	42,9	35,7	100		14

PTT Julkaisuja, PTT Publikationer, PTT Publications

23. Arovuori, K. 2015. Political effectiveness of agricultural policies – an empirical analysis.
22. Karikallio, H. 2010. Dynamic dividend behaviour of Finnish firms and dividend decision under dual income taxation.
21. Nivalainen, S. 2010. Essays on family migration and geographical mobility in Finland.
20. Latvala, T. 2009. Information, risk and trust in the food chain: ex-ante valuation of consumer willingness to pay for beef quality information using the contingent valuation method.
19. Pyykkönen, P. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland.

PTT Raportteja, PTT Rapporten, PTT Reports

254. Forsström-Tuominen, H. 2016. Asunto-osuuskunta – uusi yhteisöllinen rakentamisen ja asumisen malli.
253. Rämö, A-K., Hietala, J., Haltia, E., Horne, P., Kniivilä, M. 2016. Maaseutu Suomen biotalousstrategian tukipilarina – raaka-aineiden tarjonnan edistäminen metsissä.
252. Busk, H., Härmälä, V. 2016. Katsaus kauppamerenkulun tilanteeseen Suomessa.
251. Hietala, M., Huovari, J., Kaleva, H., Lahtinen, M., Niemi, J., Ronikonmäki, N-M., Vainio, T. 2015. Asuinrakennusten korjaustarve.
250. Noro, K., Lahtinen, M. 2015. Pohjoismainen asuntomarkkinaselvitys.

PTT Työpapereita, PTT Diskussionsunderlag, PTT Working Papers

181. Arovuori, K ja Yrjölä, T. 2016. Kansainvälisen elintarvikekaupan ja elintarviketurvallisuuden vuorovaikutussuhteet.
180. Määttä, K. 2016. Biokaasu, metsähake ja puupolttoaineet. Eräiden uusiutuvien energianlähteiden sääntelystä ja sääntelyn kehittämistarpeista.
179. Andersson, A., Tähtinen, T. 2016. Katsaus eurooppalaisiin asumisoikeusjärjestelmiin.
178. Määttä, K., Hietala, J. 2016. Puun tarjonnan verokannustimet – vallitseva oikeustila ja sen kehittämisehdot.

177. Määttä, K., Hietala, J., Jutila, K. 2016. Puurakentaminen: sääntelyn kapeikot ja kehittämisvaihtoehdot.